



# VÝCHODISKA PRO TVORBU RODINNÉ POLITIKY ÚSTECKÉHO KRAJE

2022

Kolektiv  
autorů  
Katedry  
sociální  
práce  
FSE UJEP

15. 8. 2022

*Vážené čtenářky, vážení čtenáři,*

*dostává se Vám do rukou podkladový materiál pro tvorbu Koncepce rodinné politiky Ústeckého kraje na další období. Na rozdíl od předchozího textu, který byl naší katedrou zpracováván v roce 2018, je předkládaná analýza obohacena o dvě výzkumná šetření, a to mezi rodinami vychovávající děti do 18 let (kapitola I.) a také o šetření mezi pracovníky sociálních odborů obcí s rozšířenou působností (kapitola X.). Nově jsou také zpracována data týkající se uprchlické vlny z Ukrajiny. Zpracovaný text je tak obohacen vlastními primárními daty, která, jak věřím, zvyšují jeho vypovídací hodnotu.*

*Za tým autorů Mgr. Jan Hruběš, Ph.D., editor*



**Kolektiv autorů katedry sociální práce FSE UJEP:**

**PhDr. Miroslav Barták, Ph.D.** (kapitoly I., III., IX., X.)

**PhDr. Michaela Hiekischová, Ph.D.** (kapitola IV.)

**Mgr. Jan Hruběš, Ph.D.** (editor, kapitoly V., VI., XII.)

**Doc. PhDr. Pavel Kuchař, CSc.** (kapitola XI.)

**Mgr. Jitka Laštovková, Ph.D.** (kapitoly II., VII.)

**Mgr. Alexandra Petruš** (kapitoly VII., VIII.)

**Mgr. Benjamin Petruželka, Ph.D.** (kapitoly I., X.)

**Ing. Dita Štyvarová** (kapitoly VII., VIII.)

**Mgr. Jan Vašat, Ph.D.** (kapitoly V., VI.)

# Obsah

<b>I.</b>	<b>VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ KATEDRY SOCIÁLNÍ PRÁCE FSE UJEP</b>	<b>6</b>
<b>II.</b>	<b>SOCIODEMOGRAFICKÁ ANALÝZA ÚSTECKÉHO KRAJE</b>	<b>9</b>
II.1	VÝVOJ POČTU OBYVATEL KRAJE	10
II.2	VNÍMÁNÍ ATRAKTIVITY ŽIVOTA V ÚSTECKÉM KRAJI	11
II.3	VĚKOVÁ STRUKTURA	12
II.4	SŇATEČNOST, ROZVODOVOST, PLODNOST	15
II.5	SLOŽENÍ DOMÁCNOSTÍ	21
II.6	VZDĚLANOSTNÍ STRUKTURA	22
II.7	NÁRODNOSTNÍ SLOŽENÍ	23
II.8	NÁBOŽENSKÉ VYZNÁNÍ	23
II.9	ŽIVOTNÍ PODMÍNKY	24
II.9.1	<i>Zaměstnanost a trh práce</i>	24
II.9.2	<i>Příjmy</i>	25
II.9.3	<i>Bydlení</i>	28
<b>III.</b>	<b>RODINA A ZDRAVÍ</b>	<b>30</b>
III.1	STŘEDNÍ DÉLKA ŽIVOTA V ÚSTECKÉM KRAJI	30
III.2	POTRATOVOST, UMĚLÁ PŘERUŠENÍ TĚHOTENSTVÍ A SOUVISEJÍCÍ JEVY	32
III.3	ZDRAVOTNICKÁ ZAŘÍZENÍ V ÚSTECKÉM KRAJI	34
III.4	VÝKONY PRAKTICKÝCH LÉKAŘŮ PRO DĚTI A DOROST V ROCE 2019	36
III.5	HODNOCENÍ PÉČE O ZDRAVÍ V RÁMCI VLASTNÍHO ŠETŘENÍ	36
III.6	PANDEMIE COVID-19 V ÚSTECKÉM KRAJI	38
III.7	STRATEGIE PODPORY ZDRAVÍ A ROZVOJE ZDRAVOTNÍCH SLUŽEB V ÚSTECKÉM KRAJI NA OBDOBÍ 2015–2022	38
III.8	DOPORUČENÍ PRO TVORBU KONCEPCE RODINNÉ POLITIKY V ÚSTECKÉM KRAJI	39
<b>IV.</b>	<b>VZDĚLÁVÁNÍ</b>	<b>41</b>
IV.1	VZDĚLÁVÁNÍ V ÚSTECKÉM KRAJI	41
IV.1.1	<i>Stručná charakteristika vzdělávání v datech</i>	41
IV.1.2	<i>Péče o předškolní děti</i>	43
IV.1.3	<i>Mikrojesle</i>	44
IV.1.4	<i>Dětské skupiny</i>	45
IV.1.5	<i>Vázaná živnost - Péče o děti do tří let věku v denním režimu</i>	46

IV.1.6	<i>Mateřské školy</i> .....	47
IV.1.7	<i>Základní školy</i> .....	48
IV.2	INDIVIDUÁLNÍ A ALTERNATIVNÍ VZDĚLÁVÁNÍ.....	50
IV.3	STŘEDNÍ ŠKOLY .....	52
IV.4	VZDĚLÁVÁNÍ UNIVERZITNÍ A VYSOKOŠKOLSKÉ .....	54
IV.5	ROZVOJOVÉ PROGRAMY VZDĚLÁVACÍ SOUSTAVY V ÚSTECKÉM KRAJI .....	56
IV.6	PROBLÉMY V OBLASTI VZDĚLÁVÁNÍ .....	57
IV.7	PROBLEMATIKA KVALITY ZÁKLADNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ .....	58
IV.8	PROBLEMATIKA KVALITY STŘEDOŠKOLSKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ.....	61
IV.8.1	<i>Předčasné odchody ze vzdělávání</i> .....	64
IV.9	VZDĚLÁVÁNÍ DĚTÍ V DOBĚ PANDEMIE COVID-19 .....	65
IV.10	DOPORUČENÍ .....	66
IV.10.1	<i>Na úrovni předškolního vzdělávání</i> .....	67
IV.10.2	<i>Na úrovni základního vzdělávání</i> .....	67
IV.10.3	<i>Na úrovni středoškolského vzdělávání</i> .....	67
<b>V.</b>	<b>SOCIÁLNÍ SLUŽBY</b> .....	<b>69</b>
V.1	SOCIÁLNÍ SLUŽBY V ÚSTECKÉM KRAJI.....	69
V.1.1	<i>Raná péče</i> .....	73
V.1.2	<i>Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež</i> .....	73
V.1.3	<i>Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi</i> .....	74
V.2	TRANSFORMACE SOCIÁLNÍCH SLUŽEB .....	75
V.3	DOPORUČENÍ .....	77
<b>VI.</b>	<b>SLAĎOVÁNÍ PRÁCE A RODINY</b> .....	<b>78</b>
VI.1	VÝZKUMNÁ ŠETŘENÍ V OBLASTI SLAĎOVÁNÍ PRÁCE A RODINY.....	86
VI.2	VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ KSP FSE UJEP .....	89
VI.3	DOPORUČENÍ .....	90
<b>VII.</b>	<b>INSTITUCIONÁLNÍ A KONCEPČNÍ ZASTŘEŠENÍ PRORODINNÝCH KONCEPCÍ V LOKÁLNÍCH POLITIKÁCH V ÚSTECKÉM KRAJI</b> .....	<b>92</b>
VII.1	STATUTÁRNÍ MĚSTO ÚSTÍ NAD LABEM.....	92
VII.2	STATUTÁRNÍ MĚSTO TEPLICE .....	93
VII.3	STATUTÁRNÍ MĚSTO MOST .....	94
VII.4	STATUTÁRNÍ MĚSTO DĚČÍN .....	95
VII.5	KONCEPČNÍ DOKUMENTY K RODINNÉ POLITICE .....	95
VII.6	INSTITUCIONÁLNÍ ZASTŘEŠENÍ RODINNÝCH POLITIK .....	96

VII.7	OBCE S ROZŠÍŘENOU PŮSOBNOSTÍ .....	96
VII.8	DOPORUČENÍ .....	100
<b>VIII.</b>	<b>PRORODINNÉ A VOLNOČASOVÉ AKTIVITY .....</b>	<b>102</b>
VIII.1	MATEŘSKÁ CENTRA .....	102
VIII.2	KNIHOVNY .....	103
VIII.3	STŘEDISKA VOLNÉHO ČASU .....	104
VIII.4	ZÁKLADNÍ UMĚLECKÉ ŠKOLY .....	107
VIII.5	JAZYKOVÉ ŠKOLY .....	108
VIII.6	DALŠÍ VOLNOČASOVÉ AKTIVITY .....	108
VIII.7	VOLNOČASOVÉ AKTIVITY POHLEDEM RODIČŮ V ÚSTECKÉM KRAJI .....	111
VIII.8	SHRNUTÍ A DOPORUČENÍ .....	111
<b>IX.</b>	<b>SENIORI .....</b>	<b>113</b>
IX.1	VÝSLEDKY STUDIE V ÚSTECKÉM KRAJI .....	113
IX.2	POLITIKA STÁRNUTÍ V KRAJÍCH – STRATEGICKÝ RÁMEC PŘÍPRAVY NA STÁRNUTÍ 2021 – 2025 .....	116
IX.3	DOPORUČENÍ PRO TVORBU KONCEPCE RODINNÉ POLITIKY ÚSTECKÉHO KRAJE .....	117
<b>X.</b>	<b>VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ MEZI PRACOVNICEMI A PRACOVNÍKY SOCIÁLNÍCH ODBORŮ OBCÍ S ROZŠÍŘENOU PŮSOBNOSTÍ V ÚSTECKÉM KRAJI .....</b>	<b>118</b>
<b>XI.</b>	<b>MIGRAČNÍ VLNA Z UKRAJINY A PŘEDPOKLÁDANÉ PERSPEKTIVY .....</b>	<b>127</b>
XI.1	SITUACE V ČESKÉ REPUBLICE .....	127
XI.2	SITUACE V ÚSTECKÉM KRAJI .....	129
XI.3	ZÁVĚR A DOPORUČENÍ .....	134
<b>XII.</b>	<b>SOUHRN NEJDŮLEŽITĚJŠÍCH ZJIŠTĚNÍ .....</b>	<b>136</b>
	<b>LITERATURA A ZDROJE .....</b>	<b>138</b>
	<b>SEZNAM TABULEK, GRAFŮ, OBRÁZKŮ .....</b>	<b>141</b>
	<b>SEZNAM ZKRATEK .....</b>	<b>145</b>
	<b>PŘÍLOHY .....</b>	<b>147</b>

# I. VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ KATEDRY SOCIÁLNÍ PRÁCE FSE UJEP

V rámci přípravy analýzy bylo provedeno dotazníkové šetření on-line populace rodičů s dětmi v Ústeckém kraji. Jeho cílem bylo zjištění názorů rodičů v Ústeckém kraji na různá témata rodinné politiky a rodinného života. Šetření doplnilo a rozšířilo současnou poznatkovou bázi o situaci rodičů a jejich dětí v Ústeckém kraji.

Dotazník byl navržen autory analýzy a je přílohou této analytické studie. Mimo základních sociodemografických otázek obsahoval dotazník témata, jakými jsou spokojenost s životem v Ústeckém kraji, spokojenost s rodinou politikou na lokální, krajské a národní úrovni a také hodnocení rodinné politiky na úrovni zaměstnavatelů. Další část dotazníku přináší hodnocení jednotlivých aspektů rodinné politiky, a to včetně hodnocení otázek bydlení, zaměstnání, vzdělávání, volnočasových aktivit, péče o zdraví a prevence rizikových sociálních jevů. Vzhledem k omezené dostupnosti dat byla rovněž zařazena část, kde se dotazník zajímal o možnosti sladění rodinného a pracovního života respondentek a respondentů a hodnocením řešení pro sladění pracovního a rodinného života opatřeními u zaměstnavatelů. Výrazná pozornost byla věnována rovněž otázce vzdělávání a také názorů na vzdělávání dětí v době pandemie COVID-19. Dalšími tématy, kde doposud chyběla aktuální evidence, byla témata jako hodnocení dostupnosti péče praktických lékařů pro děti a dorost a dostupnost stomatologické péče pro děti, dále volnočasových aktivit a v neposlední řadě pilotně zařazené otázky na péči o seniory v rodinách, které vychovávají děti (tj. třígeneračních domácností).

Cílovou skupinou byla obecná česká populace ve věku 18+, bydlící v Ústeckém kraji, která má v péči alespoň jedno dítě ve věku do 18 let.

Dotazníkové šetření provedla firma Nielsen, a to prostřednictvím internetového sběru (CAWI). Respondenti šetření jsou součástí Českého národního panelu. Analýza byla uskutečněna na vzorku 252 respondentů. Terénní (on-line) sběr dat proběhl od 20. 7. do 26. 7. 2022. Při zpracování výzkumu byla dodržována pravidla ESOMAR a SIMAR.

Výběrový soubor ukazuje následující tabulka s tím, že soubor tvořilo 165 žen a 87 mužů. Nejvíce zastoupenými skupinami respondentek a respondentů jsou skupiny 35-44 let a

25-34 let, naopak zastoupení lidí ve věku 18-24 a 65 let a více je velmi nízké, což odpovídá charakteristikám rodin vychovávající děti.

**Tabulka 1:** Základní charakteristiky výběrového souboru

<i>Základ: Celý vzorek</i>		<i>N=252</i>	<i>% ze vzorku neváženě</i>
Pohlaví (soft)	Muž	87	35 %
	Žena	165	65 %
Věk (soft)	18-24 let	7	3 %
	25-34 let	78	31 %
	35-44 let	93	37 %
	45-54 let	66	26 %
	55-64 let	7	3%
	65 a více let	1	0%
Okres	Děčín	43	17 %
	Chomutov	37	15 %
	Litoměřice	32	13 %
	Louny	30	12 %
	Most	30	12 %
	Teplice	44	17 %
	Ústí nad Labem	36	14 %

**Zdroj:** Šetření KSP FSE UJEP, 2022.

Co se týče vzdělanostní struktury respondentek a respondentů, pak 5 % mělo základní vzdělání (i nedokončené), 23 % bylo vyučených bez maturity, 42 % středoškolsky vzdělaných s maturitou, téměř 4 % mělo vyšší odborné vzdělání a 26 % dotázaných mělo vzdělání vysokoškolské.

**Tabulka 2:** Další popisné charakteristiky: rodinný stav, počet dětí a subjektivní hodnocení socioekonomického statusu

Početí dětí do 18 let	
1	144 (57 %)
2	89 (35 %)
3	14 (5.6 %)
4	5 (2.0 %)
Rodinný stav	
Rozvedený/á	29 (12 %)
Svobodný/á	35 (14 %)
Trvale žijící s partnerem/kou ve společné domácnosti	54 (21 %)
Ženatý/vdaná	134 (53 %)
Jak vychází domácnost s celkovým čistým měsíčním příjmem?	
Velmi snadno	10 (4.0 %)
Docela snadno	88 (35 %)
Snadno	25 (9.9 %)
S obtížemi	33 (13 %)
S menšími obtížemi	79 (31 %)
S velkými obtížemi	17 (6.7 %)

**Zdroj:** Šetření KSP FSE UJEP, 2022.

Výsledky dotazníkového šetření budou využity v celém následujícím textu v rámci jednotlivých kapitol podle tematického zaměření a relevance.



## II. SOCIODEMOGRAFICKÁ ANALÝZA ÚSTECKÉHO KRAJE

Sociodemografická situace Ústeckého kraje je ovlivněna jednak periferní polohou na hranici ČR s Německem, jednak turbulentním politickým vývojem ve 20. století (odchod a následné vyvraždění židovského obyvatelstva, odsun/vyhnání obyvatelstva německého, které muselo být nahrazeno jinou pracovní silou), ale také orientací na těžký průmysl a těžbu, které na přelomu 20. a 21. století zaznamenaly silný útlum. Výsledkem je strukturální postižení, které se podepisuje právě i na sociodemografických faktorech.

Mírnou komplikací pro sestavování obsahu následující kapitoly je fakt, že výsledky Sčítání lidu, domů a bytů 2021 ještě nejsou k dispozici kompletně, jejich regionální varianty budou zveřejněny až v dubnu 2023. Předchozí censová data jsou již přitom zastaralá a nevypovídají o současné situaci. Pokud tedy není uvedeno jinak, zdrojem údajů, se kterými budeme pracovat, je primárně Český statistický úřad a údaje se vztahují k 31. 12. 2021, odkazováním na zdroje se budeme snažit nenarušit srozumitelnost textu.

Ústecký kraj je rozlohou 5 335 km<sup>2</sup> v ČR šestým v pořadí dle velikosti. Je rozdělen na sedm okresů: Děčín, Chomutov, Litoměřice, Louny, Most, Teplice a Ústí nad Labem, kterým se budeme věnovat odděleně tam, kde se od sebe v demografické struktuře či vývoji významně liší, případně jsou k dispozici. Na území kraje je kromě krajského města Ústí nad Labem dalších 15 obcí s rozšířenou působností.

K 31. 12. 2021 žilo v Ústeckém kraji 798 898 obyvatel, je tak v počtu obyvatel pátý v pořadí mezi kraji. Hustota zalidnění je 149,6 obyvatel/km<sup>2</sup> (celorepublikový průměr je 136 obyvatel/ km<sup>2</sup>, kraj tedy patří k místům s vyšší hustotou obyvatelstva), výrazné rozdíly jsou však mezi jednotlivými okresy. Nejmenší hustotu zalidnění vykazuje okres Louny se 78 obyvateli/km<sup>2</sup>, pod republikovým průměrem jsou ještě okresy Litoměřice (116/km<sup>2</sup>), Chomutov (134/km<sup>2</sup>). Ostatní okresy jsou výrazně zalidněnější: Ústí nad Labem 295/km<sup>2</sup>, Teplice 275/km<sup>2</sup>, Most 239/ km<sup>2</sup> a Děčín 143/ km<sup>2</sup>.

Podíl městského obyvatelstva činí 79 % a je třetí nejvyšší mezi kraji (po Praze a Karlovarském kraji), stejně jako podíl obyvatelstva v obcích s 2 a více tisíci obyvatel (po Praze a Moravskoslezském kraji). I zde jsou však zásadní rozdíly mezi okresy – nejmenší podíl činí městské obyvatelstvo v okrese Louny (62 %), nejvyšší v okrese Most (90 %). Mezi okresy s menším podílem obyvatel žijících v obcích nad 2 tisíce obyvatel se řadí také Litoměřice.

## II.1 Vývoj počtu obyvatel kraje

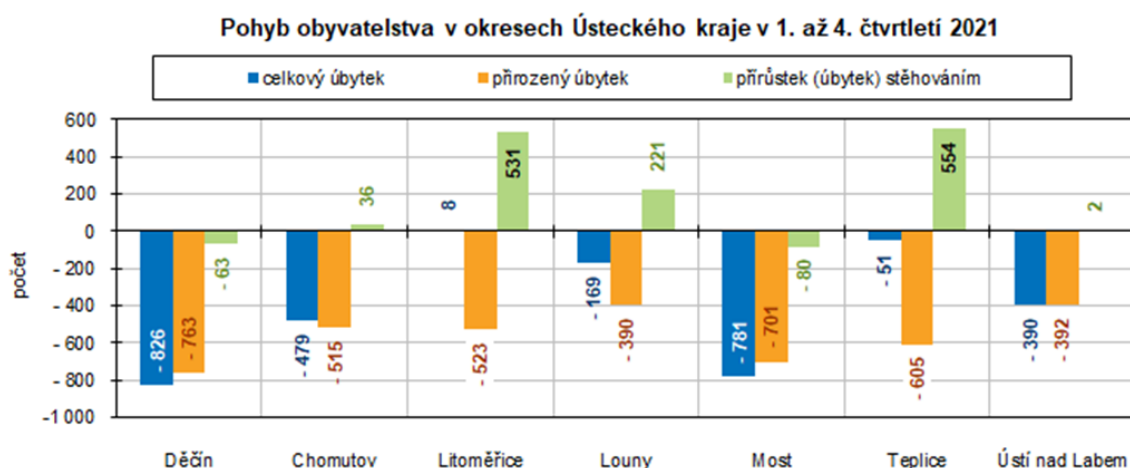
Kontinuální snižování počtu obyvatel Ústeckého kraje je patrné už od roku 2009, meziroční pokles mezi lety 2020 a 2021 je však významně větší. Protože však údaje o počtu obyvatel kraje za rok 2021 vychází z jiné metodiky (Sčítání lidu, domů a bytů 2021), údaj za rok 2021 je sice bližší realitě, časová řada však není plně srovnatelná. Proti zjištěnému počtu obyvatel při sčítání v roce 2011 poklesl počet obyvatel o 2,5 % (o 19,8 tisíc obyvatel).

Český statistický úřad ve své projekci z roku 2019 počítá i s dalším poklesem počtu obyvatel, do roku 2070 ve střední variantě až k hodnotě pouze necelých 690 tisíc, předpokládá se snižující se porodnost a zvyšující se migrační saldo ze zahraničí.

Údaje, které srovnat lze, navážeme na počet narozených dětí, počet zemřelých a stěhování od kraje i z kraje. Záporný celkový přírůstek, de facto tedy úbytek obyvatel v posledních dvou letech (2020 a 2021), lze připsat bezpochyby následkům pandemie Covid 19. Souvisí zejména s vyšším počtem úmrtí, než je běžné, které kopíruje situaci v celé ČR. V Ústeckém kraji se narodilo přibližně stejně dětí, jako v letech předchozích. Do kraje se v roce 2021 více lidí přistěhovalo, než se vystěhovalo. Podíl na tom nese zahraniční migrace, v rámci celé ČR se více osob vystěhovalo, než přistěhovalo.

K poklesu počtu obyvatel došlo v posledních letech ve všech okresech Ústeckého kraje kromě litoměřického, nejradikálnějšimu v okrese Děčín, nejmenšimu v okrese Teplice. Jako ilustrace poslouží vývoj v roce 2021, který odráží dlouhodobější trendy i atraktivitu jednotlivých okresů.

**Graf 1:** Pohyb obyvatelstva Ústeckého kraje 2021



**Zdroj:** ČSÚ, 2022

Největší úbytky obyvatel zaznamenávají města Ústí nad Labem, Most a Děčín. Stejně jako v ostatních krajích republiky kromě Prahy, i v Ústeckém kraji nepatrně klesá podíl městského obyvatelstva.

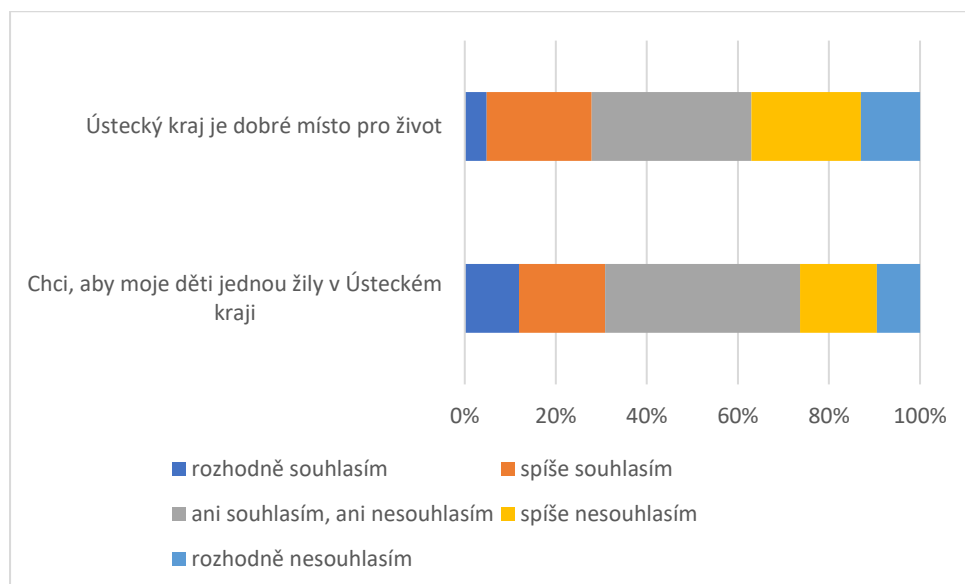
Přestože na vině poklesu obyvatel je zejména vysoká úmrtnost v posledních letech, také trvalý pokles počtu narozených dětí je signálem nízké atraktivity regionu pro rodiny s dětmi či pro plánování rodiny. Změny může však přinést migrační chování obyvatelstva spojené jak s válečným konfliktem na Ukrajině, tak s dostupností bydlení v ekonomické situaci roku 2022, charakteristické vysokou inflací a vysokými úrokovými sazbami. Ceny nemovitostí jsou v Ústeckém kraji jedny z nejnižších, přesto i za první čtvrtletí roku 2022 kraj zaznamenal záporné migrační saldo, tedy více vystěhovalých než přistěhovalých. Uprchlíkové vlně z Ukrajiny je věnována zvláštní kapitola tohoto textu.

## II.2 Vnímání atraktivity života v Ústeckém kraji

Subjektivní vnímání atraktivity života v Ústeckém kraji pro rodiny s dětmi se objevilo také jako součást dotazníkového šetření. S výrokem, že *Ústecký kraj je dobré místo pro život*, souhlasilo 28 % respondentů, pouze každý 20. bezvýhradně. Třetina se k němu staví neutrálně a zbývajících 37 % jej odmítá. Kromě jiného to znamená, že srovnáme-li oba krajní body škály, rozhodně nesouhlasících je téměř třikrát více než rozhodně souhlasících.

Perspektivní uvažování o Ústeckém kraji jako místu k životu bylo v dotazníku měřeno mírou souhlasu s výrokem *Chci, aby moje děti jednou žily v Ústeckém kraji*. S tím souhlasí 31 % odpovídajících, 43 % je neutrálních a 27 % tuto myšlenku zavrhuje, každý desátý rozhodně. Odpovědi na obě otázky spolu silně souvisí. Ti, kteří jsou s životem v Ústeckém kraji spokojeni, častěji chtějí, aby zde žily i jejich děti. Za pozornost však stojí fakt, že i někteří z těch, kteří se nedomnívají, že by Ústecký kraj byl dobrým místem k životu, touží po tom, aby zde žily jejich děti. Obecně lze ale říci, že respondenti, kteří odpovídali souhlasně, jsou celkově pozitivněji naladěni i k dalším tématům obsaženým v dotazníku – jsou spokojenější s možnostmi vzdělávání i volnočasových aktivit i s tím, co jim nabízí politika kraje i obce.

**Graf 2:** Kraj jako místo pro život

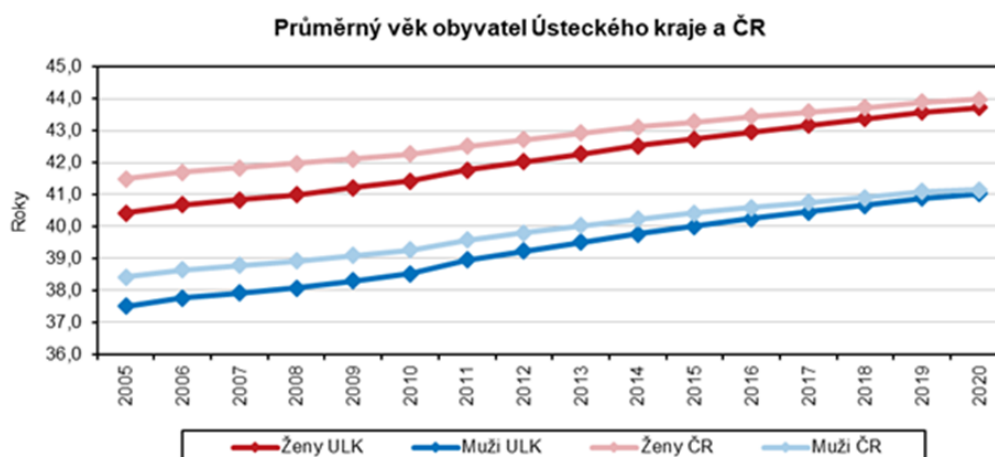


**Zdroj:** Šetření KSP FSE UJEP, 2022.

### II.3 Věková struktura

Průměrný věk obyvatel kraje na základě údajů ze Sčítání lidu, domů a bytů 2021 je 42,7 roku a je stejný jako celorepublikový průměr. Kraj přišel o svou dlouhodobě výsadní pozici relativně mladého obyvatelstva ve srovnání s ostatními, v tuto chvíli se s Libereckým krajem dělí o čtvrtou pozici (mladší věkový průměr mají Praha, Středočeský kraj a Jihomoravský kraj, tedy kraje atraktivní pro migraci).

**Graf 3:** Průměrný věk obyvatel kraje a ČR



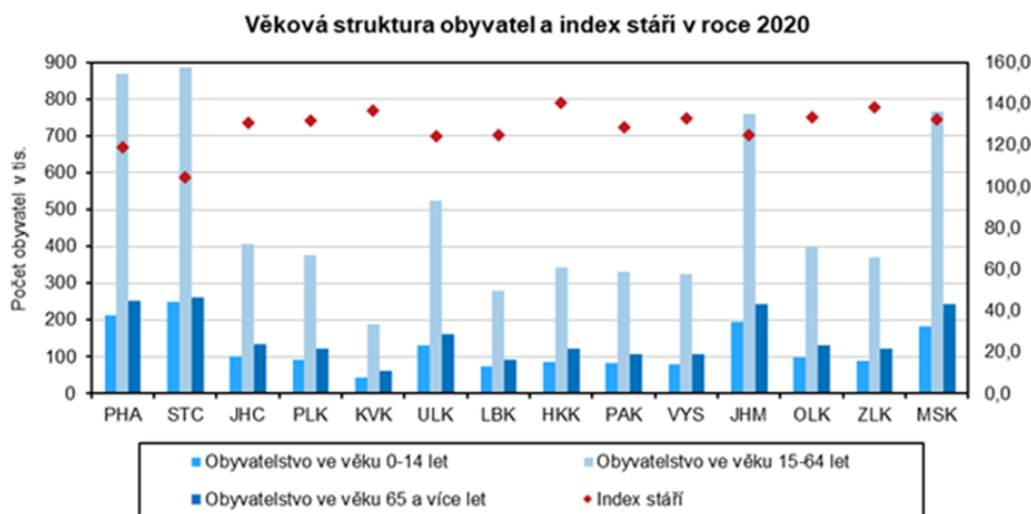
**Zdroj:** ČSÚ, 2020.

Věkový průměr se stejně jako obecně v populaci ČR kontinuálně zvyšuje a zvyšuje se také podíl lidí starších 65 let, který v roce 2021 činil v Ústeckém kraji 20,4 %. Nejmladší věková kategorie do 15 let zde tvoří 15,9 %. Mezi cenzy v letech 2011 a 2021 v Ústeckém kraji mírně vzrostl počet dětí (o 4,4 %), výrazně se zvýšil počet obyvatel ve věku 65 a více let (o 37,7 %), naopak v produktivní věkové skupině (15–64 let) došlo ke snížení počtu obyvatel o 11,6 %.

Nejmladší obyvatelstvo má okres Chomutov s průměrným věkem 42 let, na jeho území se nachází i město s nejnižším věkovým průměrem: Jirkov se 40,4 roku. Nejstarším okresem je Děčín (42,7 roku) a v něm Česká Kamenice s průměrným věkem 43,4 roku (kategorie obce nad 5 tisíc obyvatel).

Index stárí, tedy počet seniorů ve věku 65 a více let na 100 dětí ve věku 0 – 14 let, dosáhl v Ústeckém kraji podle Sčítání lidu, domů a bytů 2021 hodnoty 127,8, což byla pátá nejnižší hodnota mezi kraji.

**Graf 4:** Věková struktura obyvatel a index stáří v roce 2020



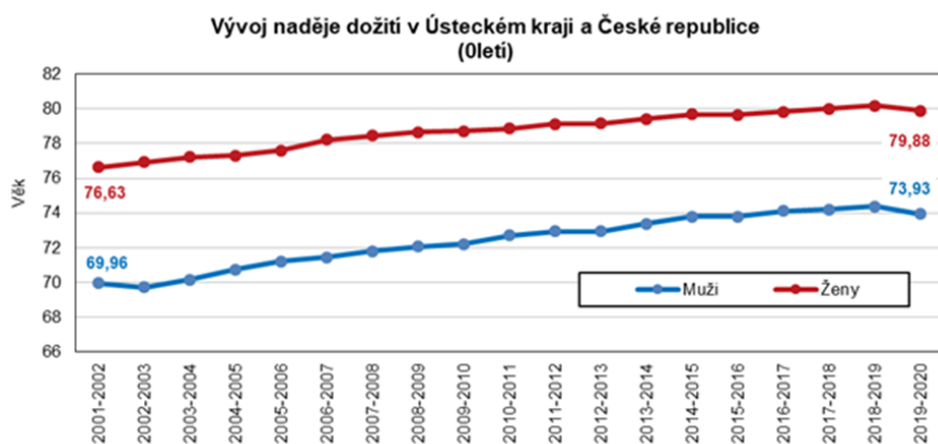
**Zdroj:** ČSÚ, 2020.

Tento údaj nepřekvapivě kopíruje územní rozdíly zmíněné u průměrného věku. Nejnižší hodnotu má index stáří v okrese Chomutov (117,1), kde je způsobem nižším podílem seniorní populace, nikoli vysokým podílem populace dětské. Věková kategorie 65+ zde tvořila 17,4 % obyvatel a byla více než o procento nižší ve srovnání s ostatními okresy Ústeckého kraje. Z obcí nad 5 tisíc obyvatel je index stáří nejnižší v Jirkově (90,2), které je jediným městem Ústeckého kraje, kde dosáhl hodnoty nižší než 100. Nejvyšší index stáří má opět Česká Kamenice s hodnotou 139,6, v okrese Děčín najdeme v populaci 20 % obyvatel v postproduktivním věku. Podíl dětí do 14 let je nejnižší v okresech Teplice, Most a Chomutov.

Územní rozdíly ve věkové struktuře obyvatelstva jsou důležitým signálem pro možnosti pobídek a impulsů krajské rodinné politiky a jejich cílení, a to nejen v oblasti služeb, ale také v potenciálu změny a strategického plánování.

Naděje na dožití, související spíše se zdravotními charakteristikami obyvatel patří v Ústeckém kraji vlivem mnoha faktorů dlouhodobě k nejnižším v ČR. V letech 2020 a 2021 byla stejně jako v celé ČR poznamenána pandemií Covid 19, která znamenala pokles naděje dožití u obou pohlaví, v Ústeckém kraji to znamenalo 73,9 roků u mužů a 79,9 roků v případě žen.

**Graf 5:** Vývoj naděje dožití v Ústeckém kraji a ČR



**Zdroj:** ČSÚ, 2020.

V případě žen se jedná o nejhorší výsledek mezi kraji, muži mají nižší naději dožití ještě v Moravskoslezském kraji, primát má v obou případech Praha. V případě 65letých byla naděje dožití nejkratší mezi kraji pro obě pohlaví.

Toto nelichotivé prvenství je spíše jedním z rámuujících faktorů pro regionální rodinnou politiku, které je výzvou z dlouhodobého hlediska zejména pro své multifaktoriální příčiny. Nejnižší naděje na dožití je pro všechny věkové kategorie a obě pohlaví v okrese Most, naopak nejvyšší pro muže v okrese Litoměřice, pro ženy v okrese Ústí nad Labem. Rozdíl přitom činí v případě mužů téměř dva roky (73,1 a 74,9), u žen dokonce více než 2 roky (78,8 a 80,9).

## II.4 Sňatečnost, rozvodovost, plodnost

Zásadní pro nastavení Strategie rodinné politiky Ústeckého kraje jsou údaje o demografickém chování spojeném se zakládáním či naopak zánikem rodin. Ústecký kraj si dlouhodobě nese stigma specifického rodinného chování spojeného s nestabilitou tradiční rodiny.

Ve srovnání mezi jednotlivými kraji ČR patří po Praze Ústecký kraj spolu s Karlovarským k těm, kde je sňatečnost dlouhodobě nejnižší. Podíl prvních (tzv. protogamních) sňatků je tu dokonce mezi kraji úplně nejnižší. Data ukazují, že zatímco v případě sňatečnosti nelze v posledních pěti letech hovořit o jednoznačném trendu zejména proto, že konání sňatků bylo v letech 2020 a 2021 ovlivněno protiepidemickými opatřeními a rostoucí trend tak byl přerušeno, kontinuální mírný pokles rozvodovosti je od roku 2016 patrný.

Ze srovnání mezi kraji za rok 2021 lze vyčíst, že protipandemická opatření znamenala srovnání úrovně sňatečnosti na podobnou úroveň, a že nižší hodnoty zaznamenaly netradičně kraj Královéhradecký, Středočeský a Jihočeský. Dlouhodobě je však Ústecký kraj spolu s Prahou a krajem Karlovarským typický nižší redukovanou sňatečností, přepočtenou na obyvatele ve věku 16 – 49 let. Počet sňatků v roce 2021 v Ústeckém kraji činil 4,5 na 1000 obyvatel a meziročně se zvýšil o 0,2 promile bodů (i rok 2020 byl však nestandardní vlivem protiepidemických opatření, ve srovnání s předcovidovou situací v roce 2019 se jedná o pokles o 0,6 promile bodů). Covidové roky 2020 a 2021 tak přerušily trvale rostoucí počet uzavřených sňatků z let 2014 až 2019, a to zejména sňatků prvních. Při zachování intenzity sňatečnosti svobodných na úrovni roku 2020 by první manželství před 50. rokem věku uzavřelo pouze 51,9 % mužů a 60,8 % žen, o 7 p. b. méně než o rok dříve a obdobně jako v roce 2013, kdy byla prvosňatečnost historicky nejnižší.

Průměrný věk ženichů a nevěst při prvním sňatku se stejně jako v celé republice i v Ústeckém kraji nadále zvyšoval, v případě ženichů činil 32,2 roku v případě nevěst 30 let (výše už jen Praha 32,4 roku, resp. 30,2 roku). Podíl sňatků s cizinci se v Ústeckém kraji dlouhodobě snižuje z 9,5 % v roce 2015 na 7,5 % v roce 2020. Pro muže byla v takovém případě nejčastější partnerkou žena z Ukrajiny (následuje Slovensko), pro ženy muž ze Slovenska (následuje Německo)

Pozitivní trend lze konstatovat v případě rozvodovosti, která byla v roce 2021 v Ústeckém kraji na úrovni 2 rozvody na 1000 obyvatel kraje. Kopíroval tak celorepublikový průměr a z dlouhodobého hlediska znamenal nejnižší absolutní počet rozvodů i v přepočtu na tisíc obyvatel od roku 2000. Ve čtyřech pětinach případů se jednalo o první rozvod, zbylou pětinu tvoří rozvody minimálně druhé (podíl rozvodů vyššího pořadí se na této úrovni udržuje dlouhodobě). Při setrvání intenzit rozvodovosti podle délky trvání manželství z roku 2020 by rozvodem skončilo 40,6 % manželství, nejméně od počátku století. Průměrná délka trvání manželství do jeho zániku rozvodem se přitom již dvě desetiletí s menšími výkyvy prodlužuje, mezi lety 2011 a 2020 se navýšila z 12,9 let na 13,7 let.

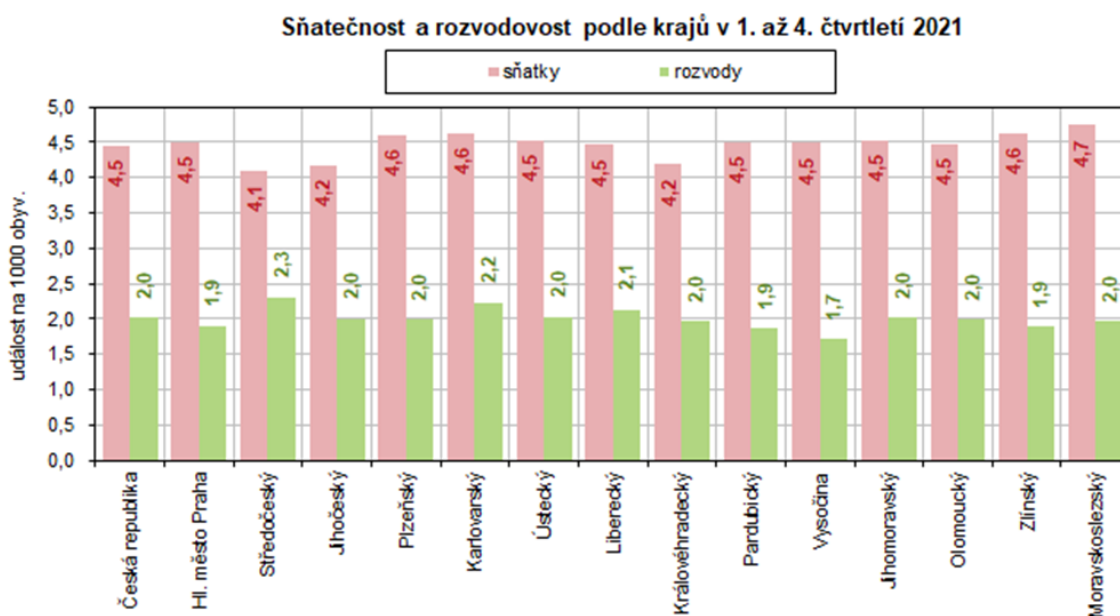
Podíl rozvodů byl ještě nepatrně nižší než v roce 2020, kdy nízké číslo souviselo s opatřeními souvisejícím s šířením Covidu 19, která v prvním roce zásadně zasáhla také



fungování soudů. Dlouhodobý vliv covidových opatření na stabilitu manželství však bude patrný teprve v dalších letech.

Graf č. 5

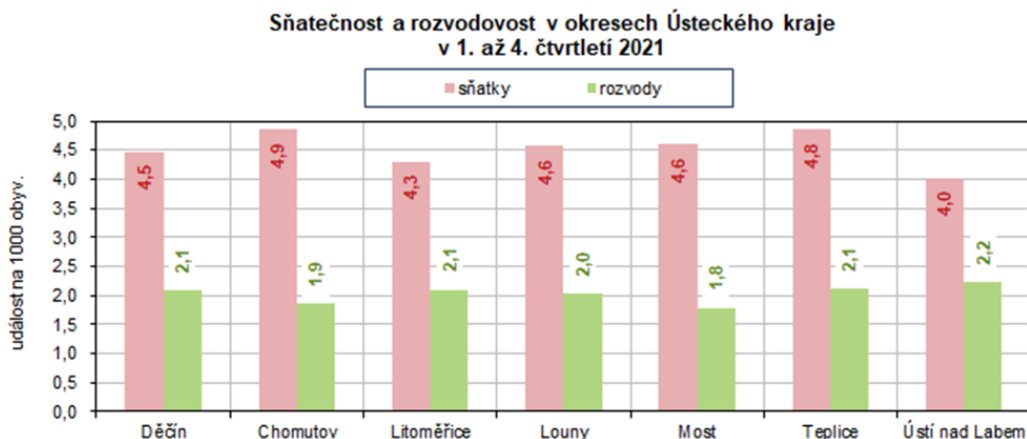
**Graf 6:** Sňatečnost a rozvodovost podle krajů 1. až 4. čtvrtletí 2021



Zdroj: ČSÚ, 2021.

Mezi okresy patřily k těm s největším podílem sňatků na 1000 obyvatel Chomutov (4,9) a Teplice (4,8), které předčily i celorepublikový průměr, naopak nejméně sňatků zaznamenal okres Ústí nad Labem. Okresy s vysokou sňatečností jsou současně charakteristické mírně nižším podílem rozvodů, příkladem může být okres Chomutov, okres Ústí nad Labem z tohoto pohledu patří k těm pro manželství nejméně příznivým.

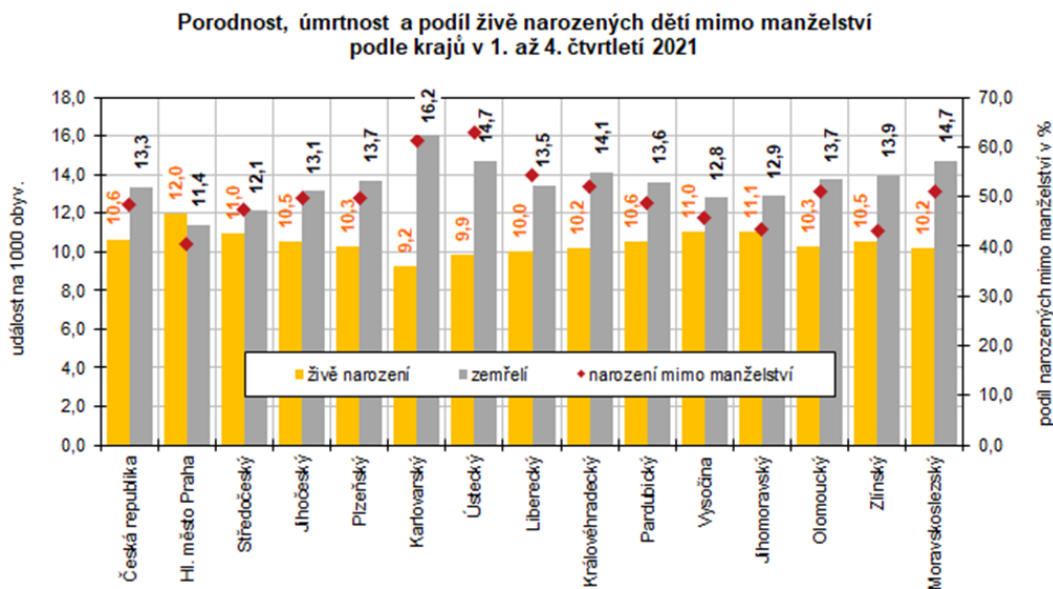
**Graf 7:** Sňatečnost a rozvodovost v okresech Ústeckého kraje v 1. až 4. čtvrtletí 2021



Zdroj: ČSÚ, 2022.

Podíl živě narozených na 1000 obyvatel je v Ústeckém kraji dlouhodobě přibližně stabilní a v roce 2021 činil 9,9, stejně jako v letech 2018 a 2019 (v roce 2020 byla hodnota 9,7). Jak je patrné z grafu č. 8, porodnost je zde druhá nejnižší mezi kraji, poslední místo zaujímá kraj Karlovarský s hodnotou 9,2. Naopak nejvíce dětí na 1 000 obyvatel se narodilo v Praze.

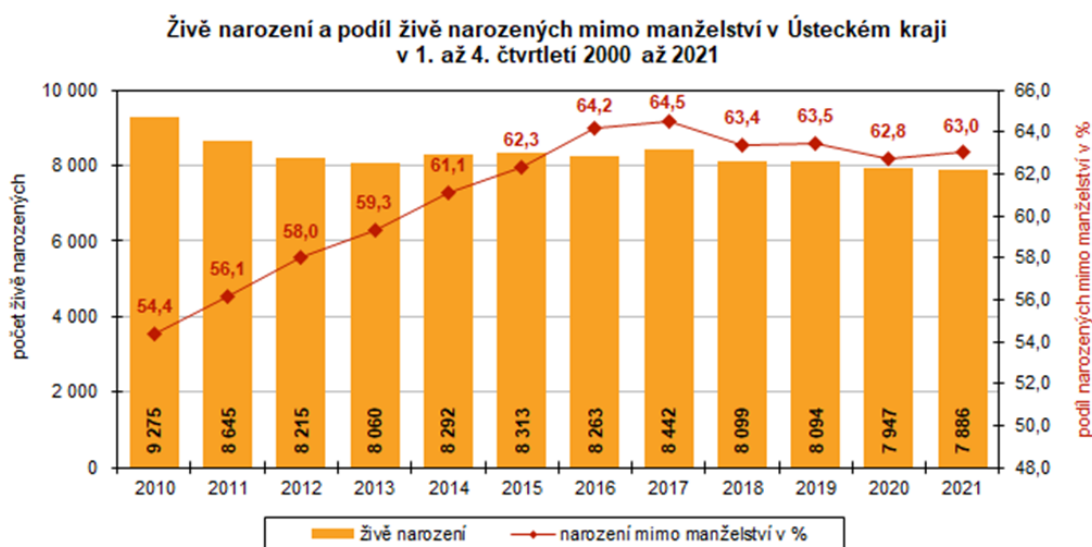
**Graf 8:** Porodnost, úmrtnost a podíl živě narozených dětí mimo manželství podle krajů v 1. až 4. čtvrtletí 2021



Zdroj: ČSÚ, 2022.

Specifické rodinné chování obyvatel Ústeckého kraje ilustruje podíl dětí narozených mimo manželství, který s hodnotou 63 % vysoce převyšuje celorepublikový průměr, který činí 48,5 % (nejnižší hodnotu zaznamenala Praha s 40,5 %). V časové řadě je patrné, že nad 60 % se pohybuje od roku 2014, v posledních letech nemá již rostoucí trend. Pět krajů však v roce 2021 zaznamenalo i pokles tohoto podílu.

**Graf 9:** Živě narození a podíle živě narozených mimo manželství v Ústeckém kraji v 1. až 4. čtvrtletí 2000 až 2021

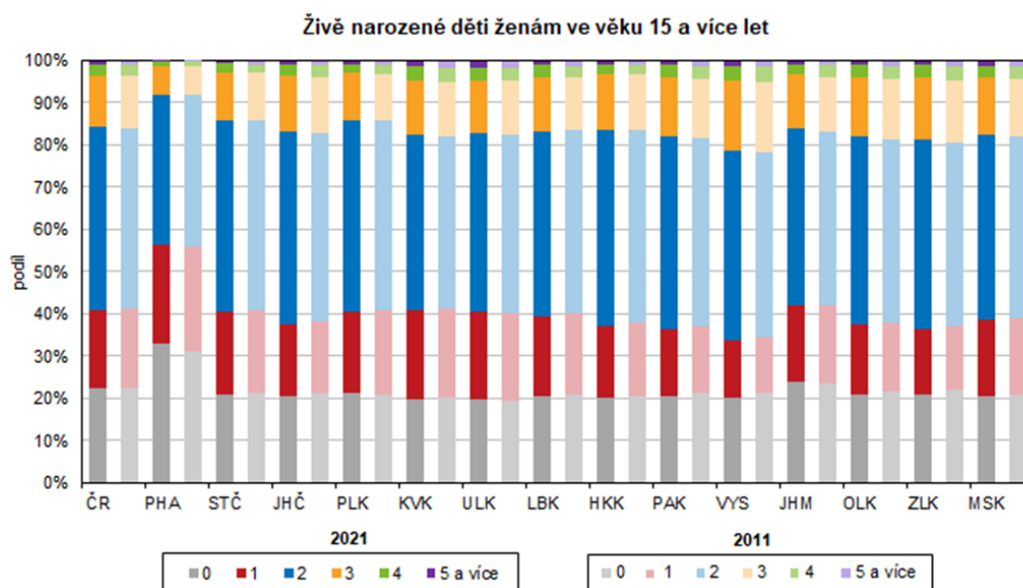


**Zdroj:** ČSÚ, 2022.

Nejvyšší podíl dětí narozených mimo manželství (70,1 %) je od roku 1998 evidován v okrese Most. Naproti tomu nejnižší podíl dětí narozených svobodným matkám se trvale nachází v okrese Litoměřice, v loňském roce představoval 54,9 %.

Počet dětí je otázka, která v souvislosti s rodinným chováním obyvatel Ústeckého kraje budí časté kontroverze. Data vyplývající ze Sčítání lidu, domů a bytů 2021 ukazují, že nejvyšší podíl mezi ženami nad 15 let tvoří ženy se dvěma dětmi – tento údaj je shodný pro všechny kraje ČR. V Ústeckém kraji tvoří 41,4% podíl. Na druhém místě jsou ženy s jedním dítětem – zde se Ústecký kraj spolu s Karlovarským liší od zbytku ČR, kde tuto skupinu tvoří ženy bezdětné (rozdíl v počtu bezdětných a s jedním dítětem ale není nijak výrazný). Mezi kraji má ale Ústecký kraj druhý nejnižší podíl bezdětných žen a naopak nejvyšší podíl žen s 5 a více dětmi (1,6 %, podíl zůstává stejný jako před 10 lety). Připadá zde 1,6 dítěte na ženu nad 15 let, údaj, který se nijak nevymyká od ostatních krajů.

**Graf 10:** Živě narozené děti ženám ve věku 15 a více let

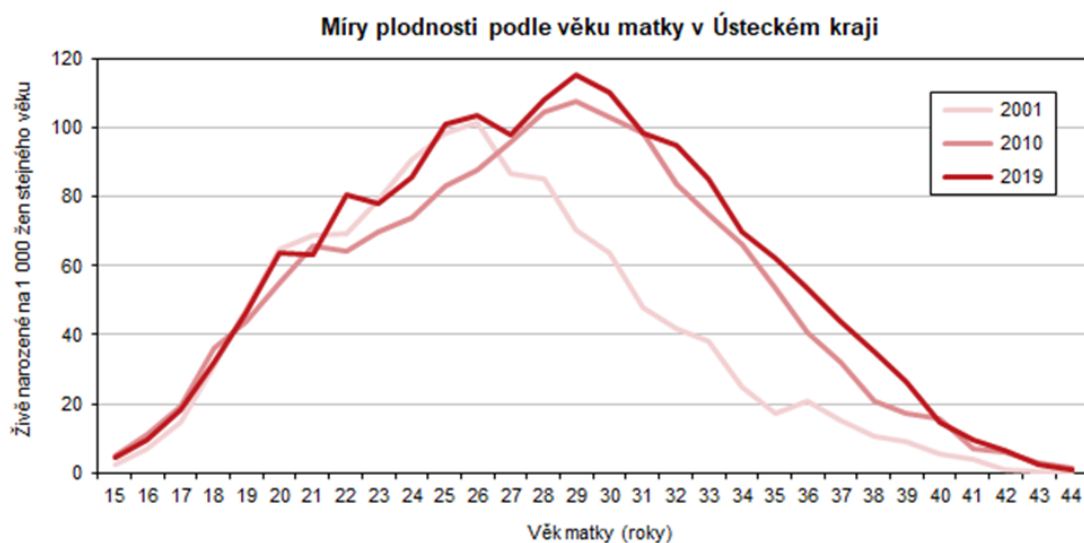


Zdroj: ČSÚ, 2022.

Věk žen při narození prvního dítěte se zvyšuje, v současnosti je v Ústeckém kraji 29,6 roku, první dítě se rodí ženám v průměrném věku 27,7 roku, druhé průměrně až po třicítce. Na druhé straně se zde rodí značný podíl dětí extrémně mladým matkám do 14 let – v roce 2021 to byla téměř třetina všech dětí v této kategorii (6 z celkem 19), i v předchozích letech se ale podíl pohyboval kolem pětiny celkového počtu. Stejně je na tom podíl dětí narozených nezletilým matkám mezi 15 a 17 rokem, který se v posledních třech letech pohybuje kolem pětiny celorepublikového počtu. Oba faktory mají samozřejmě své sociální a zdravotní důsledky, soustředění pozornosti na příliš mladé matky má v krajské rodinné politice své zjevné opodstatnění.

Ženy v Ústeckém kraji rodí nejčastěji mezi 28 a 32 rokem, z grafu č. 11 je zjevné, jak se tento interval mění v čase.

**Graf 11:** Míry plodnosti věku matky v Ústeckém kraji



**Zdroj:** ČSÚ, 2022.

V Ústeckém kraji bylo v roce 2021 388 uzavřených registrovaných partnerství, což znamená 7 % jejich celkového počtu v ČR. 201 jich uzavřeli muži, 187 ženy.

## II.5 Složení domácností

V roce 2021 bylo v Ústeckém kraji 343 981 domácností, jejich absolutní počet i podíl na celorepublikovém počtu meziročně mírně klesl na 7,7 %.

Stejně jako v ostatních krajích jsou nejčastější dvoučlenné domácnosti, následují jednočlenné domácnosti a domácnosti se třemi členy. Domácnosti se 6 a více členy tvoří 1 % celkového počtu, což patří v rámci ČR k vyššímu průměru (s odstupem největší podíl tvoří v Karlovarském kraji s 2,3 %).

Průměrný počet členů domácnosti byl 2,3 členů a v posledních letech se měnil minimálně, úroveň odpovídá celorepublikovému průměru. Nejvyšší podíl mají zaměstnané osoby, následují nepracující důchodci (0,56) a vyživované děti (0,54). Podíl nezaměstnaných členů domácností je spolu s Karlovarským a Moravskoslezským krajem nejvyšší, činí 0,08. Podíl domácností bez pracujícího člena činí 35,8 %. Vyšší je pouze v Královéhradeckém kraji, kde jej však tvoří vyšší podíl domácností nepracujících seniorů.

Domácnosti s dětmi tvoří více než třetinu – 35,4 % a jejich podíl je mezi kraji druhý nejvyšší (první je kraj Středočeský). Vysoký je i podíl domácností se 4 a více vyživovanými dětmi, který činí 0,7 %. Největší částí jsou však domácnosti s jedním dítětem, které tvoří pětinu všech domácností v Ústeckém kraji (i v tomto ukazateli se podobáme kraji Středočeskému). Co je podstatné brát v úvahu při nastavování regionální rodinné politiky je fakt, že Ústecký kraj se s 3 % domácností tvořených svobodným rodičem s dětmi nepochodá jinému kraji než Karlovarskému s 2,7 %. Jinde je podíl svobodných rodičů zásadně nižší. V jiných ohledech se podíl úplných a neúplných rodin pohybuje kolem celorepublikového průměru.

Související smutný primát Ústecký kraj drží v podílu případů zanedbání povinné výživy – v roce 2021 zde kriminalisté řešili téměř pětinu všech případů v republice.

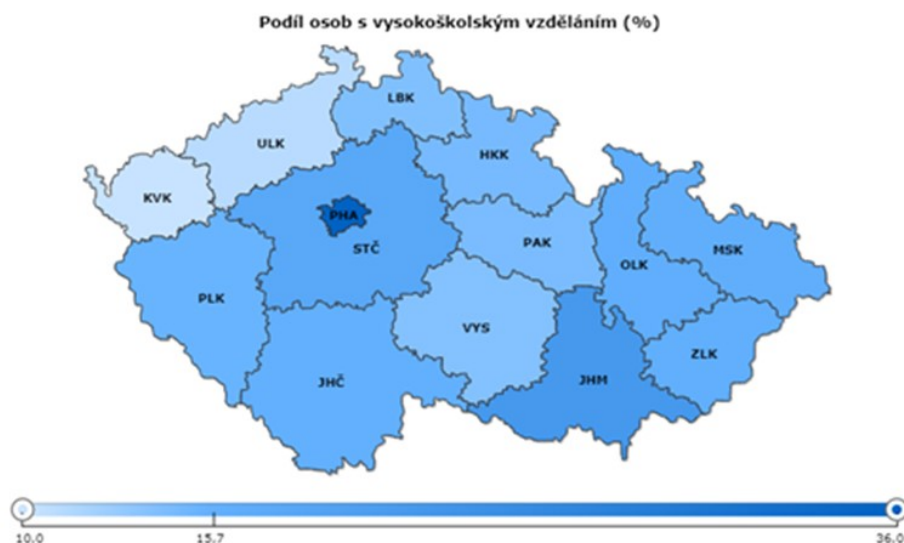
Podíl domácností s dětmi do 12 let se také nijak nevymyká celorepublikovému průměru, činí 22,8 % (ČR 22,4 %).

## **II.6 Vzdělanostní struktura**

V době vzniku tohoto textu ještě bohužel nejsou k dispozici data ze Sčítání lidu, domů a bytů 2021, která by dovolovala srovnání a podrobnější analýzu. Základní údaje však k dispozici jsou: třetina obyvatel z celkového počtu obyvatel ve věku 15 a více let dosáhla k datu sčítání v roce 2021 středního vzdělání nebo vyučení bez maturity. Druhou nejpočetnější skupinu v kraji tvořili obyvatelé s úplným středním vzděláním s maturitou (28,6 %). Ukončené vysokoškolské vzdělání vyznačilo 10,4 % obyvatel kraje (druhý nejmenší počet v rámci ČR). Nejvíce vysokoškolsky vzdělaných osob žilo v době sčítání v hlavním městě Praze (33,7 %), nejméně v Karlovarském kraji (9,6 %), celorepublikový průměr činí 17,6 %. Zásadní pro nastavení rodinné politiky je také informace, že více než 1 % obyvatel kraje zůstává bez vzdělání (resp. s nedokončeným základním vzděláním) a téměř 17 % má vzdělání pouze základní, když celorepublikový průměr činí 12,5 %.

Ve srovnání s předchozím sčítáním se sice snížil podíl obyvatel se základním vzděláním a zvýšil se podíl těch se vzděláním vysokoškolským (2011 to bylo 7,8 %), pořadí kraje ve srovnání s ostatními ovšem zůstalo stejně špatné.

**Obrázek 1:** Podíl osob s vysokoškolským vzděláním (%)



Zdroj: ČSÚ, 2021.

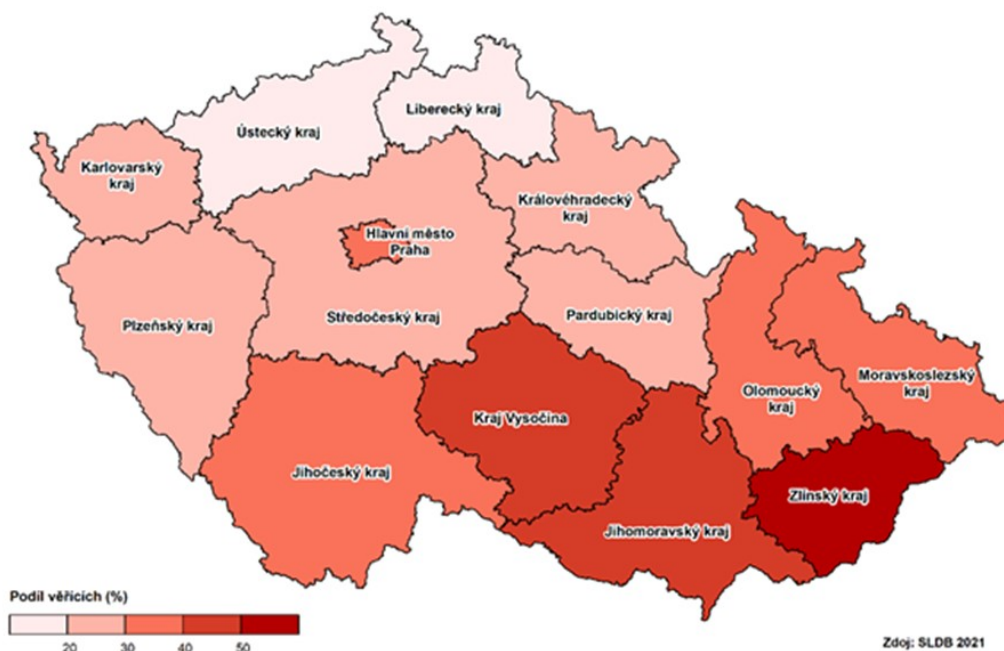
## II.7 Národnostní složení

Při nastavování rodinné politiky je třeba být si vědomi kulturních odlišností, hodnot a tradic, důležitých pro jiné než české obyvatele kraje. Podle prvních výsledků Sčítání 2021 měla jiné než české státní občanství 3,3 % obyvatel kraje, z toho 55,8 % mužů. Největší podíl mezi nimi zaujímali občané Ukrajiny s 0,9 % a Vietnamu s 0,8 %, následovali Slováci, tvořící 0,5 %. Oproti roku 2011 ubylo obyvatel s německým občanstvím (o 85,6 %), ale o 19,1 % přibylo obyvatel s ukrajinským občanstvím a se slovenským dokonce o 26,7 %.

## II.8 Náboženské vyznání

Ústecký kraj stejně jako v předešlých sčítáních je krajem s nejnižším podílem obyvatel deklarujících náboženské vyznání, bez náboženské víry je zde 58 % obyvatel, tedy o 18 procentních bodů více, než je celorepublikový průměr. Šest procent obyvatel Ústeckého kraje bylo věřících, ale nehlásili se k žádné konkrétní církvi nebo náboženské společnosti. Pět procent se hlásilo k církvi, náboženské společnosti nebo směru, z toho 33,4 % osob vyznávalo církev římskokatolickou.

Obrázek 2: Podíl věřících dle krajů



Zdroj: ČSÚ, 2021.

## II.9 Životní podmínky

V této kapitole budou pouze velmi stručně popsány trendy a srovnání zejména proto, že většina údajů je velmi dynamicky proměnlivých a konkrétní čísla nemají dlouhodobě valnou informační hodnotu.

### II.9.1 Zaměstnanost a trh práce

Situace na trhu práce je v posledních letech charakterizována nízkou nezaměstnaností, v lednu 2022 činila nezaměstnanost 5,28 %. Podstatné je, že dosahuje dlouhodobě nejvyšších hodnot mezi kraji, nezaměstnanost žen je vůbec nejvyšší z celé ČR.

Jednotlivé okresy se mezi sebou dosti podstatně liší, nejlépe jsou na tom Litoměřice, které také jako jediný z okresů Ústeckého kraje nefiguruje na spodních příčkách zaměstnanosti v republice. Okresy Chomutov a Most jsou naopak v tomto ohledu problematičtější než ostatní, viz tabulka. Most byl okresem s třetí nejvyšší mírou nezaměstnanosti v republice.



**Tabulka 3:** Neumístění uchazeči o zaměstnání a volná pracovní místa k 31. lednu 2022**Neumístění uchazeči o zaměstnání a volná pracovní místa k 31. lednu 2022**

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí, evidence úřadů práce

	Evidovaní uchazeči o zaměstnání		Volná pracovní místa hlášená úřadům práce	Uchazeči na 1 volné pracovní místo	Podíl nezaměstnaných osob (v %) <sup>1)</sup>		
	celkem	z toho dosažitelní ve věku 15-64 let			celkem	ženy	muži
Česká republika	267 076	244 815	351 680	0,76	3,61	3,74	3,48
Ústecký kraj	29 832	27 484	15 093	1,98	5,28	5,91	4,70
v tom okresy:							
Děčín	4 432	4 072	1 579	2,81	5,10	5,53	4,69
Chomutov	5 297	5 016	5 970	0,89	6,16	7,06	5,33
Litoměřice	2 937	2 732	1 486	1,98	3,65	4,10	3,23
Louny	3 607	3 239	1 513	2,38	5,90	6,39	5,43
Most	5 025	4 619	1 074	4,68	6,46	7,66	5,34
Teplice	3 884	3 588	2 447	1,59	4,33	5,01	3,70
Ústí nad Labem	4 650	4 218	1 024	4,54	5,64	5,84	5,45

<sup>1)</sup> podíl nezaměstnaných osob = počet dosažitelných uchazečů o zaměstnání ve věku 15-64 let / počet obyvatel ve věku 15-64 let v %

Zdroj: ČSÚ, 2022

V okrese Chomutov přitom připadalo 1 pracovní místo na 0,89 uchazeče, v okresech Most a Ústí nad Labem byli na jedno volné místo více než 4 uchazeči. Nejvíce uchazečů o zaměstnání mělo základní vzdělání a střední odborné vzdělání s výučním listem (33,5 %, resp. 28,2 %), největší podíl mezi nezaměstnanými tvořili lidé mezi 55 a 59 lety. Úzkou vazbu mezi zaměstnaností a vzděláním potvrzuje také fakt, že mezi lidmi se základním (i nedokončeným vzděláním) tvoří nezaměstnaní desetinu, mezi vyučenými jsou nezaměstnaných 4 %, mezi středoškoláky s maturitou 2,2 % a mezi vysokoškoláky 1,3 %. Každý další stupeň vzdělání tak snižuje riziko nezaměstnanosti na polovinu. V posledních letech se mírně zvýšila nezaměstnanost mezi středoškoláky v obou kategoriích (výuční list i maturita).

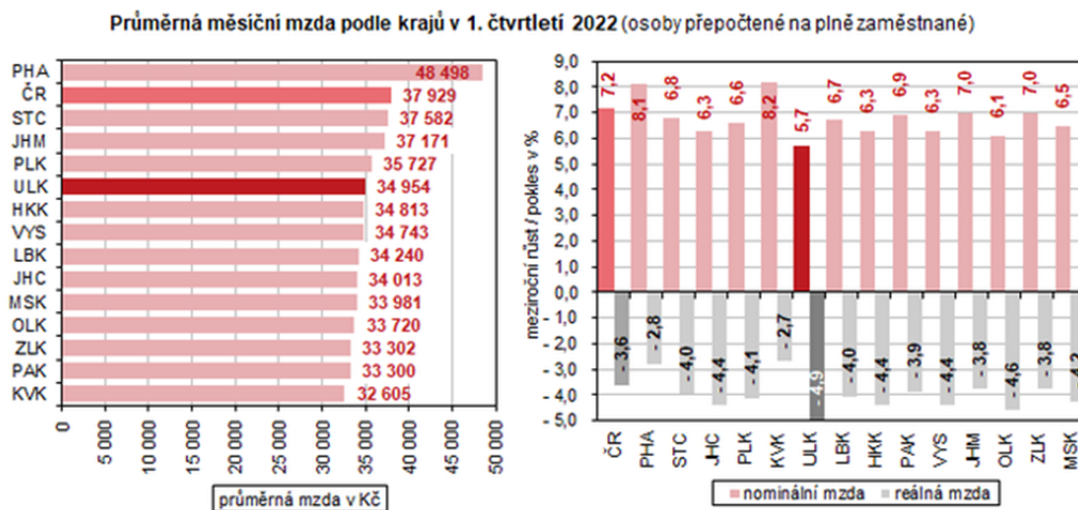
V Ústeckém kraji je nezaměstnaná osoba častěji než v jiných krajích v čele domácnosti, tyto případy tvoří 3 % domácností, větší podíl vykazuje už jen Moravskoslezský kraj.

## II.9.2 Příjmy

V 1. čtvrtletí roku 2022 byla průměrná hrubá měsíční nominální mzda v Ústeckém kraji 34 954 Kč. V porovnání se stejným obdobím roku 2021 se zvýšila o 5,7 % (o 1 896 Kč). K růstu nominální mzdy došlo ve všech krajích. Za celou republiku se průměrná nominální

mzda zvýšila o 7,2 %. Průměrná mzda v Ústeckém kraji byla celkově o 2 975 Kč (o 7,8 %) nižší než republiková mzda a o 13 544 Kč (o 27,9 %) nižší než mzda pracovníků v Praze, kde je mzda dlouhodobě nejvyšší. Zvýšení spotřebitelských cen však způsobilo, že reálná kupní síla obyvatel Ústeckého kraje se za uplynulé čtvrtletí snížila o 4,9 %. V mezikrajovém srovnání byl pokles reálné mzdy v kraji nejvyšší, jak ukazuje následující graf.

**Graf 12:** Průměrná měsíční mzda podle krajů v 1. čtvrtletí 2022



**Zdroj:** ČSÚ, 2022.

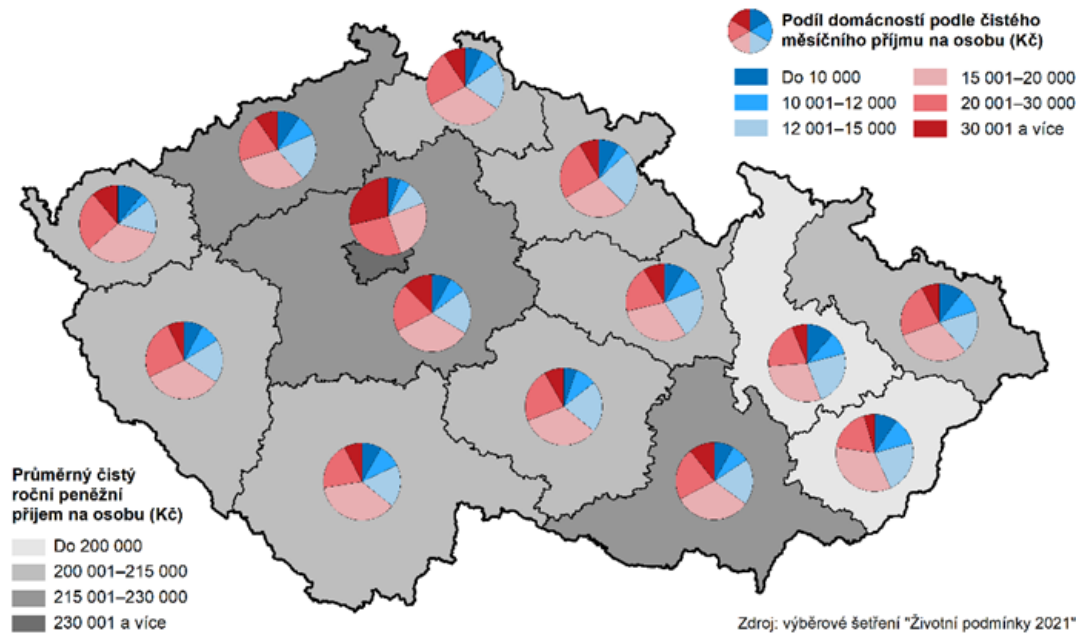
Starší data za rok 2020 ukazují, že nízkopříjmových domácností, které mají do 60 % mediánového příjmu, je v kraji 10 % a oproti předchozím letům tento podíl klesl. Hůře je na tom Karlovarský a Moravskoslezský kraj s 10,9 %, celorepublikový průměr byl 8,7 % domácností pod takto stanovenou hranicí chudoby.

Disponibilní důchod na 1 obyvatele činí 89 % celorepublikové hodnoty a dlouhodobě se pohybuje na nejnižší úrovni mezi kraji. Dlouhodobě odlišná je struktura příjmů domácností, ze závislé činnosti má příjmy 56 % z nich, což je mezi kraji nejméně, naopak Ústecký kraj vykazuje největší podíl příjmů z podnikání. Sociální příjmy jsou s 21 % pod republikovou úrovní (21,8 %).

Na druhé straně je zde spolu s Moravskoslezským krajem vypláceno nejvíce dávek v hmotné nouzi, v těchto dvou krajích dohromady bylo měsíčně vypláceno téměř 40 % ze všech vyplacených dávek hmotné nouze v ČR. Na každého obyvatele Ústeckého kraje připadaly v

roce 2020 dávky pomoci v hmotné nouzi v hodnotě 856 Kč. Nejnižší výdaje na dávky pomoci v hmotné nouzi byly v přepočtu na jednoho obyvatele v Kraji Vysočina (195 Kč).

**Obrázek 3:** Příjmy domácností podle krajů 2020



**Zdroj:** ČSÚ, 2022.

Podle subjektivního vyjádření mělo v roce 2020 45 % domácností v Ústeckém kraji nějaké obtíže, aby vyšlo s příjmem. Vyšší podíl domácností než v ostatních krajích také uváděl, že se nemůže dovolit týdenní dovolenou mimo domov (28,7 %), dostatečně vytápět byt (4 %) či zaplatit neočekávaný výdaj 12 800 Kč (30,6 %). Z pohledu turbulentní ekonomické a energetické situace v roce 2022 je tato křehká linie varovným ukazováčkem, věstícím závažné budoucí problémy u značné části populace kraje.

Ty současné odráží počet a podíl exekucí, které obyvatelé kraje mají. V posledních několika letech legislativa zaznamenala změny, usnadňující situaci dlužníků v novele Insolvenčního zákona a akci Milostivé léto, která v roce 2021 umožňovalo odpuštění určitého typu dluhů. Bohužel Exekutorská komora dosud nezpřístupnila data za rok 2020 a 2021 na jiné než republikové úrovni, nelze tedy konstatovat dopad na region. V roce 2019 byl Ústecký kraj krajem s největším počtem a podílem exekucí, bylo zde 16,8 % obyvatel v exekuci, v kategorii mladých ve věku mezi 18 a 29 lety 13 %, mezi seniory nad 65 let 9 %. Téměř dvě třetiny z lidí v exekuci čelí více než 3 exekučním příkazům, pětina jich má více než 10. Okres Most (20,2

%) a Chomutov (19,3 %) jsou na tom z celé republiky nejhůře, ORP Chomutov, Most a Rumburk překračují 20 %, v některých obcích se podíl blíží 40 % (např. Trmice). V odlišné situaci je pouze okres Litoměřice s 11 % obyvatel v exekuci. Data však ukazují, že v rámci kraje se meziročně situace zlepšila. Zajímavé je, že ačkoli většinu charakteristik sdílí Ústecký kraj s krajem Moravskoslezským, v této oblasti se chování obyvatel obou krajů liší, obyvatelé Moravskoslezského kraje nejsou zdaleka tolik exekucemi zatíženi, podobně se lidé chovají v kraji Karlovarském. (mapaexekuci.cz)

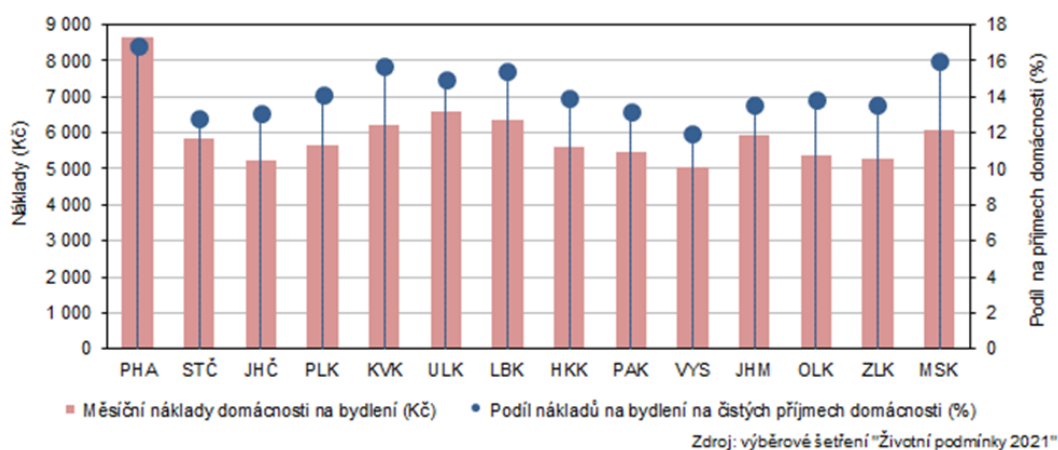
### II.9.3 Bydlení

Vycházíme zde ze šetření ČSÚ realizovaného v první polovině roku 2021 Příjmy a životní podmínky domácností – 2021 Od té doby se situace zejména v oblasti nákladů na bydlení zásadně změnila, novější data ovšem nejsou k dispozici.

Třetina obyvatel kraje bydlí v rodinném domě, dvě třetiny v bytovém domě. Podíl těch, kteří žijí v bytových domech, je mezi kraji třetí nejvyšší (po Praze a Karlovarském kraji), ale v průběhu let klesá ve prospěch rodinných domů. V 60 % se jedná o vlastnické bydlení domu či bytu, od ostatních krajů kromě Moravskoslezského se Ústecký kraj liší vysokým podílem družstevního bydlení, které činí 11 %. I zde však podíl poměrně rychle klesá (v roce 2016 to bylo 17 %) jak ve prospěch vlastnictví, tak pronájmu.

Co se týče vybavení domácnosti, obyvatelé Ústeckého kraje výrazně nejčastěji uvádějí, že některé předměty by mít chtěli, ale nemohou si je dovolit (sušička prádla, myčka nádobí 12 %, osobní automobil 9 %). Náklady na bydlení tvořily 15 % čistých peněžních příjmů domácnosti, což je lehce nad republikovým průměrem. Ve srovnání se situací v roce 2016 to znamená pokles (a tedy zlepšení) o téměř 6 %. V absolutních číslech však byly druhé nejvyšší, hned za Prahou.

**Graf 13:** Průměrné měsíční náklady na bydlení domácnosti podle krajů v roce 2021



**Zdroj:** ČSÚ, 2022.

Náklady na bydlení vnímalo jako velkou zátěž 16,6 % domácností, což je mezi kraji druhá nejvyšší hodnota, 2 % domácností měla v posledním roce problémy s úhradou nájemného, 2,4 % s obtížemi hradila elektřinu, teplo a/nebo vodu. Oba údaje jsou nad republikovým průměrem, který činí 1,4 %, resp. 1,6 %.

### III. RODINA A ZDRAVÍ

Zdraví a zdravím podmíněná kvalita života jsou pro rodiny zásadní. Každý je zároveň producentem a spotřebitelem svého zdraví a není pochyb o tom, že právě zdraví je důležitým prediktorem přispívajícím k fungování či nefungování rodiny. Na zdraví působí celá řada faktorů, a to jak vnějších, tak i vnitřních. Některé z těchto faktorů je možné měnit opatřeními veřejných politik, včetně té rodinné, u jiných je to možné výrazně méně. Následující kapitola obsahuje analýzu dostupných informací o zdraví, onemocněních a zdravotních službách, které jsou dostupné pro Ústecký kraj, ale také informace, které se týkají koncepčních a strategických dokumentů na krajské úrovni ve vztahu ke zdraví a zdravotnictví.

V rámci této kapitoly jsou využívána především data Ústavu zdravotnických informací a statistiky (ÚZIS), a to včetně Regionální zpravodajství NZIS (Národní zdravotnického informačního systému). Bohužel regionální zpravodajství obsahuje jako nejnovější zpravidla data za rok 2017. Jako uváděný důvod přímo na stránkách regionálního zpravodajství je pandemie COVID-19 a nutnost řešit další prioritní úkoly. V případě naplnění daty by bylo možné a vhodné využívat toto regionální zpravodajství ÚZIS ke sledování některých charakteristik zdravotnictví, které mají vztah k dětem, dospívajícím a rodině.

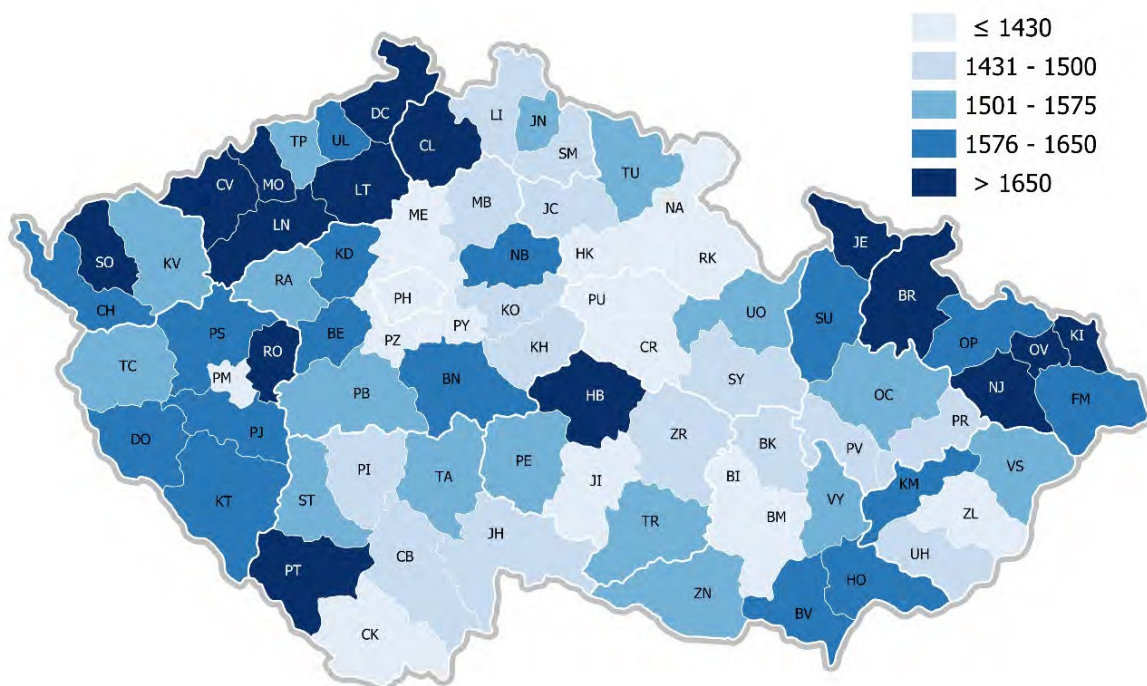
#### III.1 Střední délka života v Ústeckém kraji

Střední délka života je základním ukazatelem zdravotního stavu populace. Podle dat ÚZIS byla pro ženy v Ústeckém kraji střední délka života v letech 2018–2019 při narození 80,18 let, ve věku 15 let pak 65,53 let, dále pak ve věku 45 let 36,27 let a ve věku 65 let pak 18,57 let. U mužů pak byla střední délka života při narození 74,38 let, dále pak ve věku 15 let to bylo 59,92 let, ve věku 45 let pak 31,37 let a ve věku 65 let to bylo 15,19 let.

Je nutné konstatovat, že střední délka života u mužů je v Ústeckém kraji nejnižší v celé České republice, a to jak při narození, tak i ve věku 15 let, 45 let i 65 let. U žen je Ústecký kraj na druhé nejhorší pozici za Karlovarským krajem s tím, že ve věku 65 let je střední délka života žen v Ústeckém kraji opět nejnižší v celé České republice. Následující grafy dokladují tuto situaci také graficky s tím, že i v rámci kraje existují geografické rozdíly, kdy nižší úmrtnost zaznamenáváme v okresech Teplice a Ústí nad Labem u mužů a v okresech Ústí nad Labem a Děčín u žen.

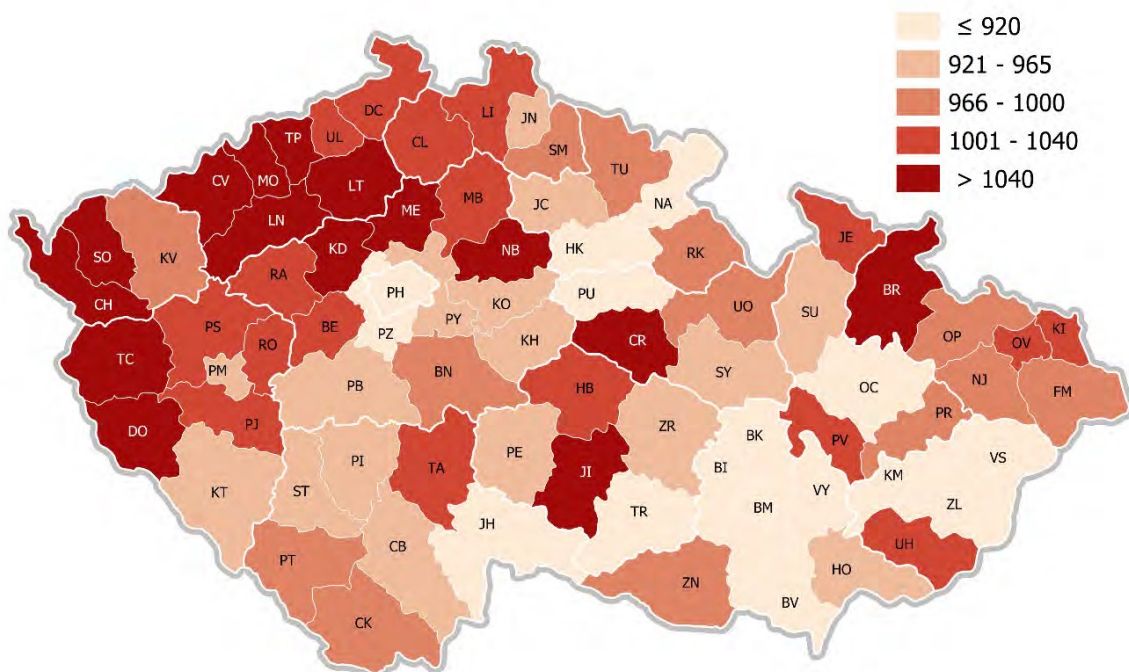


**Obrázek 4:** Standardizovaná úmrtnost mužů



**Zdroj:** Zdravotnická ročenka ČR 2019.

**Obrázek 5:** Standardizovaná úmrtnost žen

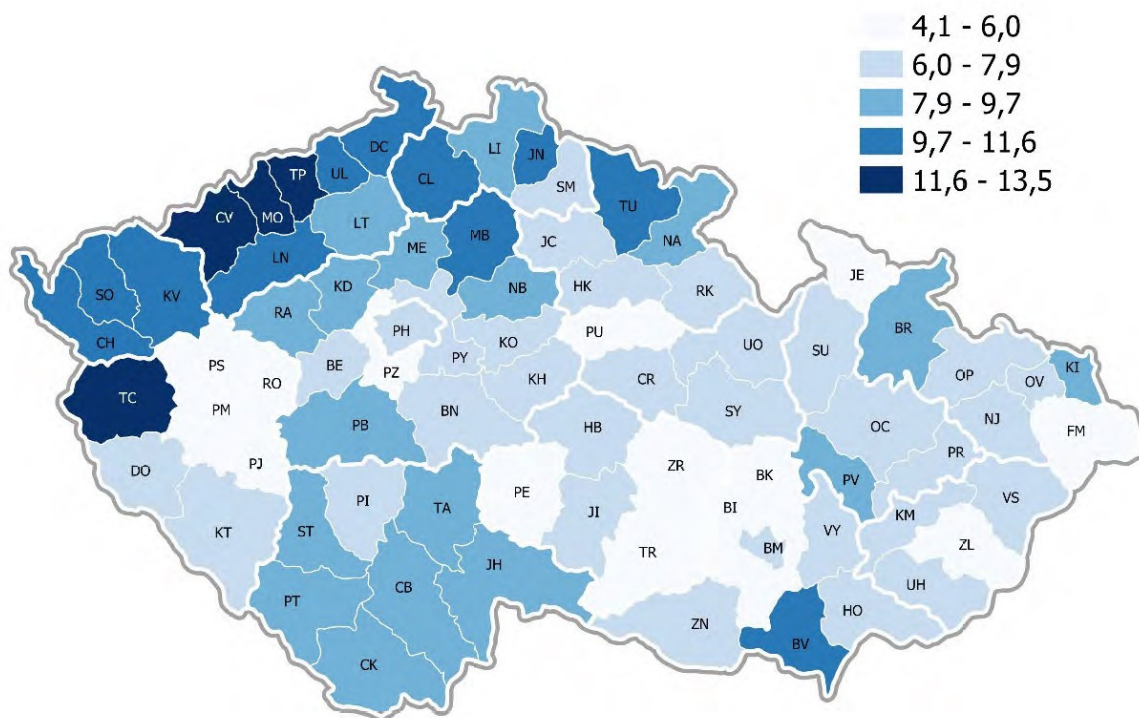


**Zdroj:** Zdravotnická ročenka ČR 2019.

### III.2 Potratovost, umělá přerušení těhotenství a související jevy

Podle posledních údajů bylo v Ústeckém kraji registrováno celkem 3 308 potratů, což řadí Ústecký kraj na jednu z nejvyšších příček v České republice. Z tohoto počtu bylo 1201 samovolných potratů a 1328 miniinterrupcí. Relativně vysoký je i ve srovnání s dalšími kraji ČR počet umělých přerušení těhotenství po osmém týdnu těhotenství, který dosáhl 659 takto přerušovaných těhotenství, kdy nejvyšší počet (116) byl zaznamenán v okrese Chomutov a nejnižší (66) v okrese Litoměřice. Následující obrázek ze Zdravotnické ročenky ČR z roku 2019 ukazuje počet umělých přerušení těhotenství na 1000 žen fertilního věku s tím, že hodnoty některých částí Ústeckého kraje dosahují nejvyšších hodnot v rámci celé České republiky.

Obrázek 6: Počet umělých přerušení těhotenství na 1 000 žen fertilního věku



Zdroj: Zdravotnická ročenka ČR 2019.



Co se týče kojenecké úmrtnosti jsou nejvyšší hodnoty v rámci kraje zaznamenány v okrese Louny, dále pak Teplice a Děčín. Hodnota zaznamenaná v okrese Louny je přitom nejvyšší v rámci celé České republiky.

**Tabulka 4:** Rodičky kouřící v těhotenství podle věku a bydliště (rok 2015)

Absolutně										
Okres	0–14	15–19	20–24	25–29	30–34	35–39	40–44	45–49	50 +	Celkem
Děčín	0	36	76	69	29	21	3	0	0	234
Chomutov	0	28	88	69	51	20	10	0	0	266
Litoměřice	0	7	32	36	21	9	5	1	0	111
Louny	0	21	54	65	45	30	5	0	0	220
Most	1	54	116	86	49	41	6	1	0	354
Teplice	0	39	110	84	52	24	4	0	0	313
Ústí nad Labem	0	32	70	43	29	15	3	0	0	192
<b>Ústecký kraj</b>	<b>1</b>	<b>220</b>	<b>547</b>	<b>452</b>	<b>277</b>	<b>160</b>	<b>37</b>	<b>2</b>	<b>0</b>	<b>1696</b>
V přepočtu na 1 000 rodiček										
Okres	0–14	15–19	20–24	25–29	30–34	35–39	40–44	45–49	50 +	Celkem
Děčín	.	480,00	305,22	176,02	88,41	112,90	75,00	0,00	.	184,11
Chomutov	.	405,80	411,21	198,28	163,99	123,46	370,37	.	.	235,19
Litoměřice	.	318,18	172,04	104,65	51,09	41,10	131,58	500,00	0, 00	90,76
Louny	.	525,00	364,86	260,00	184,43	214,29	192,31	.	.	259,43
Most	500,00	692,31	479,34	283,83	201,65	246,99	222,22	500,00	.	333,02
Teplice	.	534,25	511,63	225,81	168,28	158,94	133,33	0,00	.	271,94
Ústí nad Labem	0,00	405,06	283,40	126,84	79,89	80,65	100,00	.	.	154,22
<b>Ústecký kraj</b>	<b>333,33</b>	<b>497,74</b>	<b>363,46</b>	<b>191,61</b>	<b>125,00</b>	<b>131,90</b>	<b>168,95</b>	<b>333,33</b>	<b>0, 00</b>	<b>212,96</b>

Zdroj: ÚZIS ČR.

### III.3 Zdravotnická zařízení v Ústeckém kraji

Podle dat ÚZIS je v Ústeckém kraji 19 nemocnic (lůžková a ambulantní péče) s kapacitou 5 315 lůžek, ve kterých přepočteném počtu pracuje 1 316,87 lékařů a 4 346,57 zdravotnických pracovníků nelékařů s odbornou způsobilostí. Na území kraje je rovněž 7 odborných léčebných ústavů s kapacitou 792 lůžek, kde pracuje 46,63 lékařů v přepočteném počtu a 279,09 zdravotnických pracovníků nelékařů s odbornou způsobilostí, a také 4 lázeňské léčebny s kapacitou 1 051 lůžek, kde pracuje 20,3 lékařů v přepočteném počtu a 59,54 zdravotnických pracovníků nelékařů s odbornou způsobilostí.

Lékařskou péči zajišťuje celkem 260 lékáren, kde pracuje 0,21 lékaře v přepočteném počtu a 410,83 zdravotnických pracovníků nelékařů s odbornou způsobilostí. Co se týče orgánů ochrany veřejného zdraví působí v Ústeckém kraji dvě zařízení s 36,05 lékaři v přepočteném počtu a 145,63 zdravotnických pracovníků nelékařů s odbornou způsobilostí v přepočteném počtu. V Ústeckém kraji působí celkem 2 146 zdravotnických zařízení a pracuje zde v přepočteném počtu 3 069,59 lékařů. Celková kapacita lůžkového fondu je 7 158 lůžek.

Co se týče lůžkové nemocniční péče ukazuje Zdravotnická ročenka z roku 2019, že v Ústeckém kraji bylo hospitalizováno celkem 161 519 osob, tj. 1 967,43 hospitalizovaných na 10 tisíc obyvatel. Počet zemřelých byl 6 031, tedy 7,35 na deset tisíc hospitalizovaných. Počet ošetrovacích dnů dosáhl počtu 1 416 002 dní. Průměrná ošetrovací doba pak 8,8 dne. To je pod průměrem hodnoty za Českou republiku. Roční využití lůžek ve dnech bylo v Ústeckém kraji 243,4, což je nejnižší hodnota v rámci celé České republiky.

**Tabulka 5:** Přehled lůžkového fondu v okresech Ústeckého kraje

	<b>Počet lůžek (nemocnice)</b>	<b>Počet lůžek na 10 tisíc obyvatel (nemocnice)</b>	<b>Odborné léčebné ústavy</b>
<b>Ústecký kraj</b>	5 315	64,74	792
<b>Děčín</b>	651	50,25	-
<b>Chomutov</b>	688	55,06	-
<b>Litoměřice</b>	790	66,02	523
<b>Louny</b>	360	41,53	200

<b>Most</b>	853	76,36	15
<b>Teplice</b>	687	53,23	30
<b>Ústí nad Labem</b>	1 286	107,76	24

**Zdroj:** Zdravotnická ročenka ČR 2019.

Celkově působí v Ústeckém kraji 2 439,44 lékařů, 374,29 zubních lékařů, 346,78 farmaceutů, 5 857,30 všeobecných a dětských sester a porodních asistentek a 2 172,55 zdravotnických pracovníků nelékařů s odbornou způsobilostí. To je 29,73 lékaře, 4,56 zubního lékaře, 4,23 farmaceuta, 71, všeobecné a dětské sestry a porodní asistentky a 26,48 zdravotnických pracovníků nelékařů s odbornou způsobilostí na 10 tisíc obyvatel (v přepočteném počtu). Počet zubních lékařů na 10 tisíc obyvatel je v Ústeckém kraji nejnižší ze všech krajů České republiky, počet lékařů je druhý nejnižší v České republice za krajem Pardubickým. Nejnižší je v porovnání celé České republiky také počet farmaceutů. U dalších profesí je počet nižší než republikový průměr, nicméně počet není nejnižší v rámci srovnání krajů.

Průměrný plat zaměstnanců ve zdravotnictví byl v Ústeckém kraji 36 971 Kč, což je výrazně méně než průměr za Českou republiku, který činil 44 344 Kč. Lze konstatovat, že průměrný měsíční plat zaměstnanců ve zdravotnictví je v Ústeckém kraji druhý nejnižší v České republice za Pardubickým krajem.

Co se týče průměrných platů lékařů a zubních lékařů dosahují v Ústeckém kraji hodnoty 89 922 Kč, což je nad průměrem České republiky, kdy je ve stejném období vypočtena hodnota 84 819 Kč. Co se týče všeobecných sester, dětských sester a porodních asistentek, pak je průměrný měsíční plat v Ústeckém kraji 41 831 Kč, což je hodnota nižší než v průměru České republiky, kde je to 46 189 Kč.

Jednotlivé části Ústeckého kraje se liší podle věkového složení lékařů, tak i pacientů. Zatímco některé části kraje mají v porovnání s dalšími mladší obyvatelstvo i mladší lékaře, v dalších částech kraje je situace opačná. Celkově je stárnutí populace lékařů v Ústeckém kraji, stejně jako v dalších krajích České republiky problémem, který má do budoucna potenciál negativně ovlivňovat dostupnost zdravotní péče.

### **III.4 Výkony praktických lékařů pro děti a dorost v roce 2019**

Poslední zveřejněné údaje o čerpání zdravotní péče pro děti a dorost jsou dostupné za rok 2019, nemohou tak pokrýt například téma COVID-19, přesto mají důležitou vypovídací hodnotu a mají význam také pro koncepci rodinné politiky v oblasti zdraví. Ze statistiky ÚZIS, která mapuje činnost v oboru praktického lékařství pro děti a dorost v letech 2007 až 2019 lze uvést, že roce 2019 bylo registrováno u praktických lékařů pro děti a dorost v Ústeckém kraji celkem 149 347 osob (pacientů) ve věku do 18 let. Největší skupinu dětí u těchto lékařek a lékařů představují děti ve věku 10 až 14 let, naopak nejmenší věkovou skupinou byla v roce 2019 skupina dětí ve věku do jednoho roku.

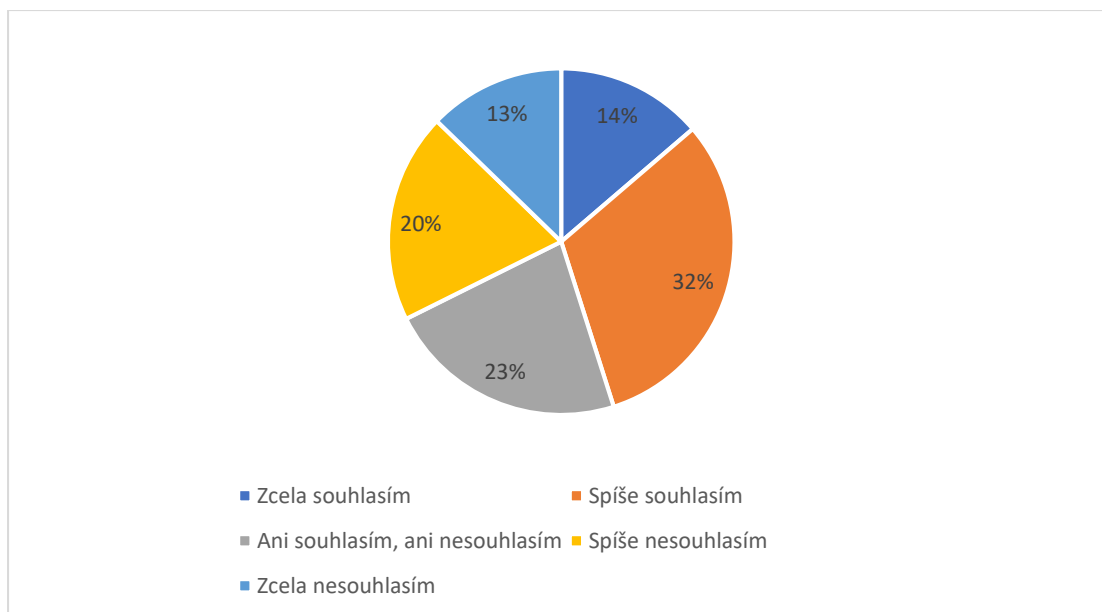
V rámci této statistiky je rovněž sledován počet dětí ve věku do 18 let, které zneužívají návykové látky, s tím, že v Ústeckém kraji to je 839 osob. To je bohužel nejvíce v celé České republice. Jakkoliv je toto číslo podhodnoceno, problematice užívání návykových látek a důsledkům, ale především prevenci tohoto chování je třeba věnovat maximální pozornost ve všech relevantních oblastech rodinné politiky.

### **III.5 Hodnocení péče o zdraví v rámci vlastního šetření**

V rámci přípravy této analýzy bylo provedeno šetření mezi rodiči dětí do 18 let v rámci Ústeckého kraje. Rodiče měli možnost hodnotit rodinnou politiku v různých oblastech, a to jako ve škole. Odpovědi na otázku, jak hodnotí péči o zdraví ukazují, že nejvyšší počet respondentek a respondentů hodnotí péči o zdraví známkou 3 (celkem 42 dotázaných), jako nejlepší ji hodnotí pouze 9 respondentů.

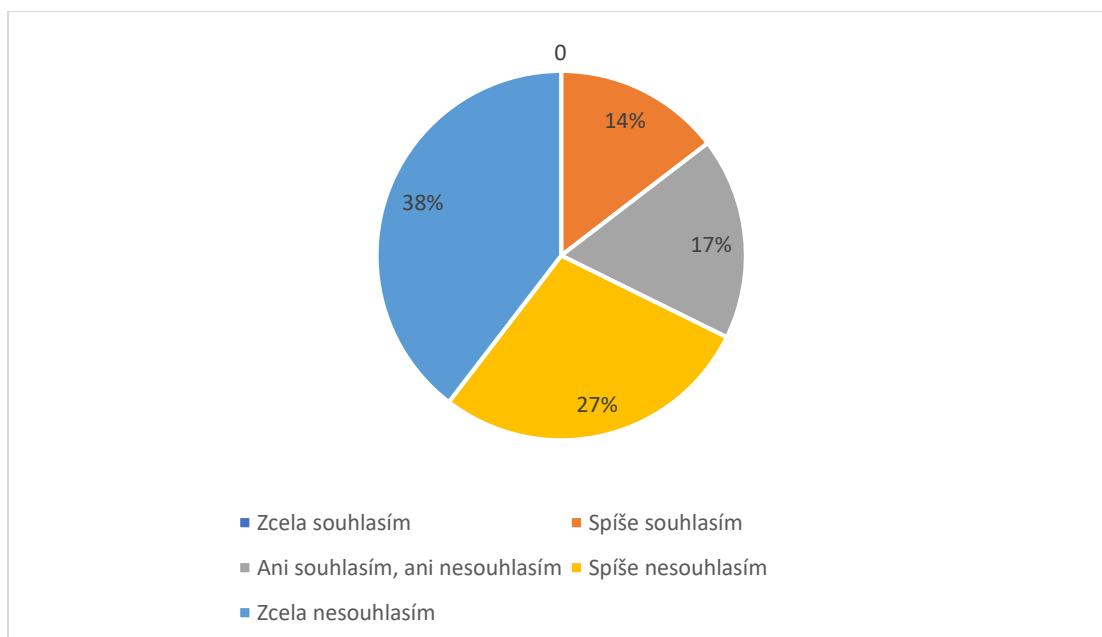
Zásadním parametrem, který vnímají rodiče dětí, kteří žijí v Ústeckém kraji je dostupnost praktického lékaře pro děti a dorost pro své děti. V odpovědích nejčastěji uvádí, že spíše souhlasí, tedy že tento typ péče je pro jejich děti dostupný, zatímco u péče zubních lékařů uvádí nejčastěji, že tento druh péče pro jejich děti dostupný není. Míra negativních odpovědí je v případě dostupnosti zubního lékaře velmi vysoká. Přehled odpovědí zobrazují také následující grafy.

**Graf 14:** Míra souhlasu s tvrzením, že péče praktického lékaře pro děti a dorost je v Ústeckém kraji dostupná



**Zdroj:** Šetření KSP FSE UJEP 2022.

**Graf 15:** Míra souhlasu s tvrzením, že péče zubního lékaře je pro děti v Ústeckém kraji dostupná



**Zdroj:** Šetření KSP FSE UJEP 2022.

### III.6 Pandemie COVID-19 v Ústeckém kraji

Jako všechny další kraje, také Ústecký kraj se od března 2020 potýká s pandemií onemocnění COVID-19. Celkově zaznamenal od začátku pandemie kraj 282 967 případů tohoto onemocnění, s tím, že vyléčených bylo 278 432 a zemřelých 3 379. Nejvíce úmrtí bylo zaznamenáno v okrese Most (518), naopak nejméně v okrese Louny (361). Nejvyšší počet laboratorně prokázaných onemocnění COVID-19 byl v Ústeckém kraji v okrese Děčín (45 386), nejméně pak v okrese Louny (27 480). Vykázaných očkovaní bylo k začátku srpna 2022 celkem 1 273 747.

**Tabulka 6:** Počet případů onemocnění COVID-19 ve věkové skupině 0-24 let v Ústeckém kraji 2020 – srpen 2022

Věková skupina	Ženy	Muži	Celkem
0–14	21 355 (14,4 %)	22 248 (16,6 %)	43 603 (15,5 %)
15–24	17 470 (11,8 %)	16 756 (12,5 %)	34 226 (12,1 %)

**Zdroj:** Komenda M., Panoška P., Bulhart V., Žofka J., Brauner T., Hak J., Jarkovský J., Mužik J., Blaha M., Kubát J., Klimeš D., Langhammer P., Daňková Š., Májek O., Bartůňková M., Dušek L. **COVID-19: Přehled aktuální situace v ČR. Onemocnění aktuálně** [online]. Praha: Ministerstvo zdravotnictví ČR, 2020 [cit. 08.08.2022]. Dostupné z: <https://onemocneni-aktualne.mzcr.cz/covid-19>. Vývoj: společné pracoviště ÚZIS ČR a IBA LF MU. ISSN 2694-9423.

### III.7 Strategie podpory zdraví a rozvoje zdravotních služeb v Ústeckém kraji na období 2015–2022

Ústecký kraj má zpracovanou Strategii podpory zdraví a rozvoje zdravotních služeb v Ústeckém kraji na období 2015–2022 s tím, že během roku 2022 má být k dispozici nová strategie na další období.

Dosavadní strategie shrnuje, že kraj má relativně mladé obyvatelstvo s tím, že nejčastější příčinou úmrtí v kraji jsou onemocnění oběhové soustavy a zhoubné novotvary. Jak již bylo zmíněno výše i kojenecká úmrtnost je také podle této strategie v Ústeckém kraji na dvojnásobných hodnotách oproti dalším krajům České republiky. Nicméně také v rámci kraje je možné sledovat snižování tohoto počtu.

Kraj očekává, že počet obyvatel bude do roku 2030 stagnovat a pak bude klesat s tím, že do roku 2065 se sníží o 15 % a podíl dětí do 15 let na populaci bude do roku 2030 stagnovat

a následně bude mírně klesat. Naopak se očekává, že podíl lidí ve věku nad 65 bude v rámci kraje růst. Celkový budoucí demografický obraz kraje je hodnocen v rámci materiálu tak, že počet dětí bude v Ústeckém kraji přibližně stejný jako byl v roce 2015, nicméně, že budou existovat větší nároky na zdravotní péči.

Jako problém je v rámci Strategie vymezen mimo jiné růst počtu dětí dispenzarizovaných pro obezitu, s tím, že jedním z cílů kraje je dosáhnout pozitivní změny ve společném stravování pro děti, zvyšování pohybové aktivity u dětí a dospívající mládeže, ale také u těhotných a kojících žen.

Jako důležitý směr rozvoje zdravotní péče v kraji je uváděn rozvoj služeb u praktických lékařů pro děti a dorost, kde je problémem nízký počet lékařů na straně jedné a jejich rostoucí věk na straně druhé, což je ovšem problémem nejen v Ústeckém kraji, ale v České republice obecně. V rámci strategie je v souvislosti s nízkým počtem lékařů pro děti a dorost zmiňován především okres Ústí nad Labem.

Strategie také uvádí, že: lékařská pohotovostní služba (LPS) pro dospělé i pro děti a dorost je v současné době poskytována v obou segmentech ve 14 ordinacích. V každém okrese jsou umístěny vždy minimálně 2 ordinace LPS pro dospělé i LPS pro děti a dorost. Výjimku tvoří okres Ústí nad Labem s pouze 1 pracovištěm pro každou skupinu. S ohledem na rozlohu tohoto okresu a koncentraci většiny obyvatel ve městě Ústí nad Labem je však toto řešení dostačující. Strategie pak také uvádí, že celkově je tak možné říci (a vyplývá to i ze srovnání s ostatními kraji), že pokrytí Ústeckého kraje službami LPS pro dospělé a LPS pro děti a dorost je rovnoměrné s dostupností této služby běžnými dopravními prostředky (osobním automobilem) do cca 30 minut pro všechny obyvatele Ústeckého kraje. Tato dostupnost je tak výrazně pod doporučenou maximální hodnotou MZ v rámci standardu pro poskytování LPS (doporučená dostupnost 60 min.).

### **III.8 Doporučení pro tvorbu Koncepce rodinné politiky v Ústeckém kraji**

V návaznosti na zjištění v oblasti zdraví a péče o zdraví se jeví jako zásadní:

- Zajistit dostatečný počet zubních lékařů, jejichž dostupnost vnímají rodiče jako velmi omezenou.
- Zajistit dostatečnou, místně a časově dostupnou péči praktických lékařů pro děti a dorost, a to na území celého kraje.

- Analyzovat příčiny a možnosti prevence umělých přerušení těhotenství v nejvíce postižených okresech Ústeckého kraje.
- Podporovat snižování kojenecké úmrtnosti a zaměřit se na nejvíce postižené části Ústeckého kraje.
- Věnovat pozornost rizikovým jevům, včetně výskytu obezity u dětí a užívání návykových látek u dětí a dospívajících.
- Průběžně působit na faktory, které ovlivňují zdraví rodin s dětmi, včetně zaměstnanosti a dostupnosti veřejných služeb.
- Dále sledovat vývoj pandemie onemocnění COVID-19 a jeho dopad na skupinu dětí a mladistvých do 18 let.



## IV. VZDĚLÁVÁNÍ

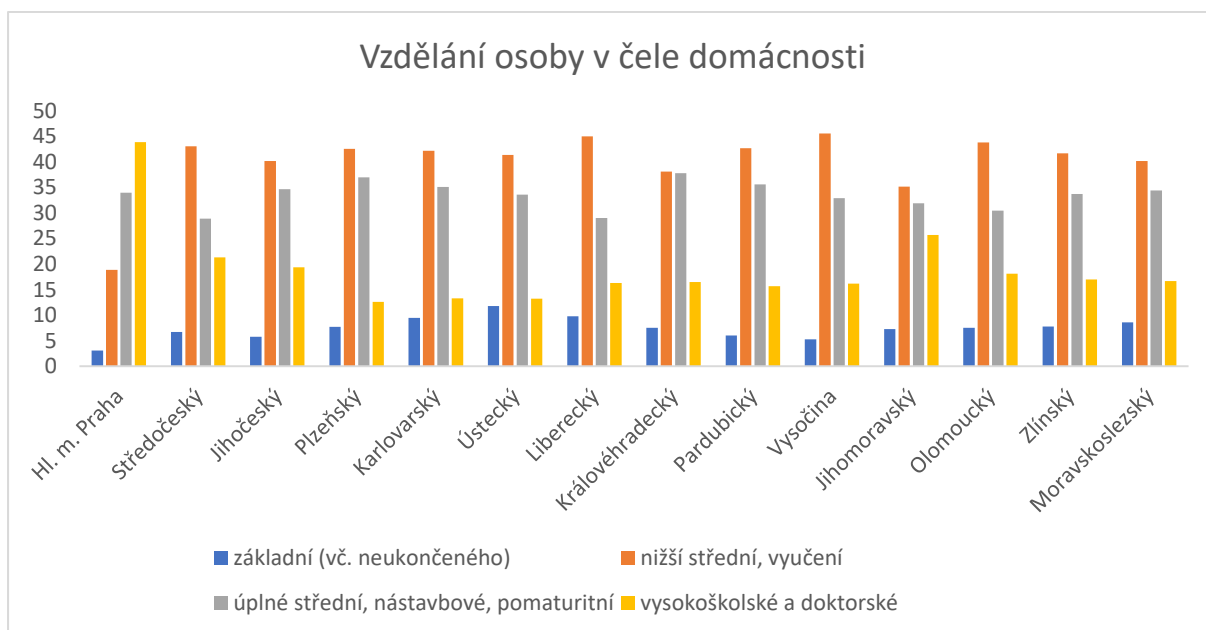
### IV.1 Vzdělávání v Ústeckém kraji

Pojem vzdělávání je velmi široký. V této kapitole budeme vycházet z rozdělení, které je obecně vymezeno stupni dosaženého vzdělání (předškolní, základní, střední a vysokoškolské) a v následující kapitole se budeme věnovat ostatním vzdělávacím oblastem (dalšímu a zájmovému vzdělávání).

#### IV.1.1 Stručná charakteristika vzdělávání v datech

Významný ukazatel při analýze vzdělávání v Ústeckém kraji je nejvyšší dosažené vzdělání osoby v čele domácnosti. Na základě výše uvedených demografických údajů o vzdělání populace v kraji není překvapivé, že podíl základního vzdělání osob v čele domácnosti je ve srovnání s ostatními kraji nejvyšší (11,8 % vs. 7,1 % v ČR). Zároveň má Ústecký kraj relativně nízký podíl osob v čele domácnosti vysokoškolské vzdělání (stejně jako kraj Karlovarský a Plzeňský).

**Graf 16:** Vzdělání osoby v čele domácnosti



**Zdroj:** Výběrové šetření EU-SILC (Příjmy a životní podmínky domácností - 2021).

S tím souvisí i důležitost vzdělání pro rodiče a jejich děti. Proto jsme v rámci dotazníkového šetření (Šetření KSP FSE UJEP, 2022) položili otázky na toto téma. Výsledkem je, že význam maturitního a vysokoškolského vzdělání dětí se s nejvyšším dosaženým vzděláním rodičů zvyšuje. Zároveň je zřejmé, že středoškolské vzdělání s maturitní zkouškou považuje většina respondentů za podstatnější než vzdělání vysokoškolské (průměr 3,9 vs. 3,0, podrobněji viz Tabulka č. 7 a 8). V procentuálním vyjádření je evidentní, že maturitní vzdělání je důležité pro 70,7 % respondentů a vysokoškolské vzdělání pro 36,9 %<sup>1</sup>.

**Tabulka 7:** Není pro mě podstatné, jestli mé děti budou mít střední školu s maturitou

Vzdělání	Počet respondentů	Průměr
Základní (i neukončené, bez vzdělání)	13	2,9
Vyučen(a) bez maturity	59	3,5
Středoškolské s maturitou	106	3,9
Vyšší odborné vzdělání	9	4,0
Vysokoškolské	65	4,5
Celkem	252	3,9

**Zdroj:** Šetření KSP FSE UJEP, 2022 (1 – rozhodně souhlasím, 5 – rozhodně nesouhlasím).

**Tabulka 8:** Není pro mě podstatné, jestli mé děti budou mít vysokoškolské vzdělání

Vzdělání	Počet respondentů	Průměr
Základní (i neukončené, bez vzdělání)	13	1,8
Vyučen(a) bez maturity	59	2,7
Středoškolské s maturitou	106	2,9
Vyšší odborné vzdělání	9	3,2
Vysokoškolské	65	3,6
Celkem	252	3,0

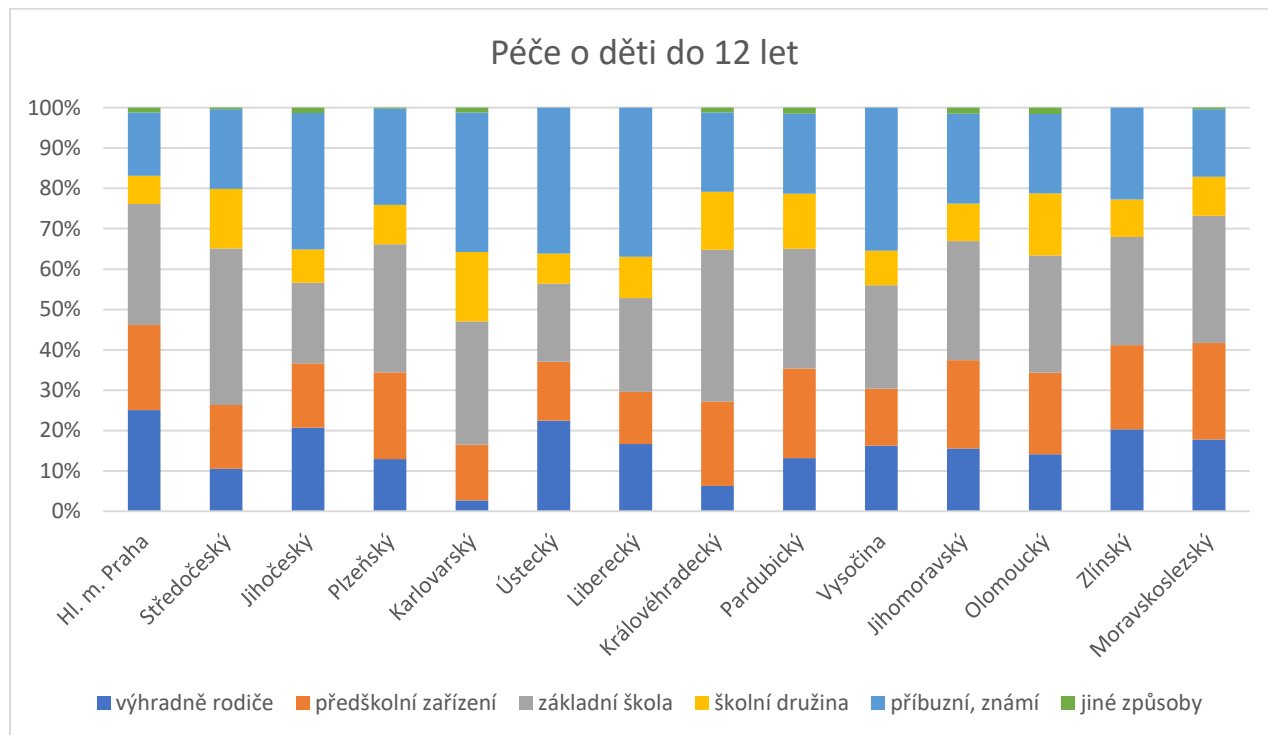
**Zdroj:** Šetření KSP FSE UJEP, 2022 (1 – rozhodně souhlasím, 5 – rozhodně nesouhlasím).

Z hlediska naplňování funkcí rodiny považujeme za další významný ukazatel informaci o tom, jak je postaráno o děti do 12 let. Než uvedeme údaje o zařízeních institucionální péče o děti, zmiňme údaj z reprezentativního šetření EU – SILC z roku 2021. V Ústeckém kraji je poměrně vysoký podíl péče spočívající výhradně na rodičích (32,6 % vs. 24

<sup>11</sup> Nutno podotknout, že výběrový vzorek respondentů byl velmi vychýlen ve prospěch vzdělanější populace (42,1 % jich mělo střední vzdělání s maturitou, 25,8 % jich mělo vysokou školu a pouze 5,2 % základní vzdělání).

% v ČR) a využívajících příbuzné a známé (52,5 % vs. 35,7 % v ČR). S tím patrně souvisí i nižší podíl využívání předškolních zařízení (graf č. 18).

**Graf 17:** Kdo pomáhá s péčí o děti



**Zdroj:** Výběrové šetření EU-SILC (Příjmy a životní podmínky domácností - 2021).

#### IV.1.2 Péče o předškolní děti

V současné době je systém péče o děti předškolního věku tvořen páteřním systémem mateřských škol, dětskými skupinami a zařízeními fungujícími v režimu živnostenského zákona, které poskytují péči napříč věkovým rozmezím dětí do 6 let. V souladu s novelou zákona 247/2014 Sb., o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině (s účinností od 1. 10. 2021), došlo k novému vymezení dětských skupin, jež mohou pečovat o děti od 6 měsíců do zahájení povinné školní docházky. V důsledku toho zaniká institut mikrojeslí, respektive se jejich provoz nachází v přechodném období, svoji činnost mohly provozovat do poloviny roku 2022 a poté přejít do režimu dětských skupin. Z tohoto důvodu zmiňuje následující část nejen výše uvedená zařízení, ale stručně také mikrojesle.

Mnohá zařízení péče o děti jsou však provozována mimo režim specifického zákona (tj. školského, o dětské skupině nebo živnostenského), což zároveň znamená, že nejsou nikde registrována a nejsou k nim statistiky. Jedná se zejména o různé školičky, dětské koutky, činnosti mateřských a rodinných center apod.

### IV.1.3 Mikrojesle

Mikrojesle byly koncipovány jako veřejná služba, která byla určena pro péči o děti od 6 měsíců do 4 let s důrazem na individuální přístup a rodinnou péči s maximálním počtem čtyř dětí na jednu pečující osobu. V současné době je však v důsledku právní úpravy (zákon č. 247/2014 Sb., o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině) činnost mikrojeslí ukončena, většina z nich fungovala do poloviny roku 2022 a poté se mohly zaevidovat jako dětská skupina. Nové počty o přechodu do režimu dětských skupin či jejich zániku nejsou k červenci 2022 dostupné. Známý jsou pouze údaje do tohoto období. V ČR bylo celkem 98 mikrojeslí, z toho nejvíce v Jihomoravském kraji (20), Zlínském (17), Středočeském (13) a Moravskoslezském (10). V Ústeckém kraji jich bylo celkem 8, což není v porovnání s některými dalšími kraji (např. v Libereckém nejsou žádné) nízké číslo. Nebyly však rozmístěny ve všech okresech Ústeckého kraje a toto rozdělení bylo neměnné již několik let.

**Tabulka 9:** Počet mikrojeslí v Ústeckém kraji

Okres/Zřizovatel	Počet	Města
Chomutov	3	Jirkov, 2 x Chomutov
Most	0	
Ústí nad Labem	0	
Děčín	0	
Teplice	2	Krupka, Teplice
Litoměřice	0	
Louny	3	Žatec, Podbořany, Louny
<b>Celkem</b>	<b>8</b>	

**Zdroj:** webový portál <http://mikrojesle.mpsv.cz/>

#### IV.1.4 Dětské skupiny

Dětská skupina<sup>2</sup> je určena dětem od 6 měsíců věku do zahájení povinné školní docházky. V dětské skupině může být maximálně 24 dětí, na 6 dětí připadá jedna pečující osoba. Výjimkou jsou děti do 1 roku věku, kterých může být ve skupině nejvýše 4 mladších 4 let.

V ČR je celkem 1 278 dětských skupin (s kapacitou 16 861). Nejvíce jich je ve Středočeském kraji (223 dětských skupin), Praze (221 dětských skupin) a Jihomoravském kraji (194 dětských skupin). Naopak nejméně jich je v Karlovarském kraji (10 dětských skupin) a v kraji Vysočina (32 dětských skupin).

Z níže uvedené tabulky je zřejmé, že dětské skupiny jsou zřízeny ve všech okresech Ústeckého kraje, celkový počet poskytovatelů je 55 (což činí mezi lety 2018 a 2022 nárůst o 24 poskytovatelů), počet dětských skupin se také zvyšuje (41 v roce 2018 vs. 78 v roce 2022) a kapacita míst je téměř dvojnásobná (1024). Nejpočetněji jsou dětské skupiny zastoupeny v okrese Ústí nad Labem (s celkovou kapacitou 339 míst).

**Tabulka 10:** Počet dětských skupin (včetně kapacity)

Okres/Zřizovatel	Počet poskytovatelů	Počet dětských skupin	Kapacita	Města
Chomutov	10	13	182	Klášterec nad Ohří, Chomutov, Kadaň, Jirkov
Most	5	7	112	Most
Ústí nad Labem	14	24	339	Ústí nad Labem, Chlumeč
Děčín	4	8	106	Česká Kamenice, Jílové, Varnsdorf, Děčín
Teplice	9	11	104	Teplice, Teplice – Prosetice, Teplice – Trnovany, Osek, Dubí
Litoměřice	8	9	119	Litoměřice, Terezín, Malé Žernoseky, Roudnice n/L

<sup>2</sup> Jejich zřízení je na základě zákona č. 247/2014 Sb., o dětské skupině a spadají pod resort MPSV.

Louny	5	6	62	Žatec, Podbořany, Louny
<b>Celkem</b>	<b>55</b>	<b>78</b>	<b>1 024</b>	

Zdroj: [MPSV \(Evidence dětských skupin\)](#)

#### IV.1.5 Vázaná živnost - Péče o děti do tří let věku v denním režimu

Péče o děti do tří let může být provozována nejen institutem dětských skupin, ale také v režimu vázané živnosti Péče o děti do tří let věku v denním nebo celotýdenním režimu. V Ústeckém kraji má tuto živnost 98 subjektů. Jejich počet se mírně zvyšuje, např. mezi lety 2017 (k 31. 12.) a 2022 (k 31. 3.) se zvýšil o 11. V celkovém počtu živností ve srovnání s jinými kraji je Ústecký kraj průměrný. Například dle počtu obyvatel v kraj je zřejmé, že lépe než kraj Ústecký, je na tom v počtu zařízení pro děti do tří let Jihočeský a Zlínský kraj.

**Tabulka 11:** Počet subjektů s vázanou živností Péče o děti do 3 let věku v denním režimu (I.Q.2022)

Kraj	Péče o děti do tří let věku v denním režimu
Praha	854
Středočeský kraj	566
Jihočeský kraj	136
Plzeňský kraj	107
Karlovarský kraj	65
Ústecký kraj	98
Liberecký kraj	90
Královéhradecký kraj	85
Pardubický kraj	92
Kraj Vysočina	80
Jihomoravský kraj	325
Olomoucký kraj	82
Moravskoslezský kraj	176
Zlínský kraj	102

<b>Celkem</b>	<b>2 858</b>
---------------	--------------

**Zdroj:** MPO (Počty živností dle oborů v jednotlivých krajích)

#### **IV.1.6 Mateřské školy**

Ve školním roce 2021/2022 je v Ústeckém kraji dle Statistické ročenky školství 360 mateřských škol pro 24 264 žáků. Nejvíce MŠ je zřízeno obcí (327), následně soukromým sektorem (26), krajem (3) a církví (4). Mezi soukromé mateřské školy patří také alternativní formy vzdělávání, především lesní školky (5), Montessori školky (4) a jedna školka s principy Waldorfské pedagogiky v Litvínově. Dvě mateřské lesní školky pro předškolní děti jsou v okrese Děčín (Lesní mateřská škola JURTA, a LMŠ Vážka), další je v okrese Teplice (v Proboštově - Lesní mateřská škola Samorost) a v Ústí nad Labem (Lesní mateřská škola venku, z.s.). Montessori mateřské školy jsou zastoupeny pouze v okrese Chomutov (ZŠ a MŠ Nelumbo Education, o.p.s., pro děti od 2 do 7 let Kouzelná Montessori školička), Most (AMA SCHOOL – Základní škola a Mateřská škola Montessori, o.p.s.) a Teplice (Firemní mateřská škola PROFI ŠKOLKA).<sup>3</sup>

Celorepublikový trend zvyšování počtu nově narozených dětí je evidentní i v Ústeckém kraji. Ve školním roce 2021/2022 bylo v Ústeckém kraji podáno 9 459 žádostí o přijetí do MŠ, z toho zapsaných bylo 6 719 a zamítnutých žádostí 1 574. U specifické skupiny dětí mladších tří let se jednalo o 3 213 zapisovaných, z toho jich bylo nakonec zapsáno 1 795, zamítnuto 1 038 (MŠMT, Statistická ročenka). Procentuální neúspěšnost přijímání dětí mladších tří let je poměrně vysoká (32 %) a evidentně nepokrývá potřeby rodičů.

Ve stejném školním roce (2021/2022) činil v Ústeckém kraji celkový počet dětí s postižením 1 063 dětí, z toho 216 jich bylo umístěno do speciálních tříd a 847 jich bylo integrováno do běžného typu tříd. Je evidentní, že převažují snahy o inkluzi dětí bez ohledu na typ i stupeň postižení (MŠMT, Statistická ročenka).

Dle statistiky občanství dětí v předškolním vzdělávání (ve školním roce 2021/2022) jich z celkového počtu 24 264 měla převážná většina (23 633) české občanství, 40 dětí bylo ze Slovenska, 43 ze států Evropské unie, 164 z dalších evropských států a 384 z ostatních států

<sup>3</sup> Vycházíme přitom z webových portálů (např. [www.alternativniskoly.cz](http://www.alternativniskoly.cz), [www.waldorf.cz](http://www.waldorf.cz), [www.montessoricr.cz](http://www.montessoricr.cz), [www.zacitspolu.eu](http://www.zacitspolu.eu)) uvádějících názvy a počty základních škol s alternativní výukou, oficiální záznamy neexistují. Z toho důvodu je samozřejmě možné, že výčet všech nalezených škol není úplný.

světa. Vzhledem k válečné situaci na Ukrajině je důležité zaměřit se na kapacitu mateřských škol pro ukrajinské uprchlíky v následujícím školním roce 2022/23. V Ústeckém kraji je dle prvních odhadů mírný převis kapacit (kromě ORP Bílina, Louny a Varnsdorf, ve kterých je odhadován mírný podstav). V oblasti péče o děti od 3 do 6 let je však třeba podotknout, že do analýzy nebyly zahrnuty dětské skupiny, ani jiné formy péče o tuto věkovou skupinu dětí (PAQ research).<sup>4</sup>

Ve školním roce 2021/2022 bylo do přípravných tříd v rámci předškolního vzdělávání v Ústeckém kraji umístěno celkem 1 026 dětí (což je 19,4 % z celé ČR!), z toho 312 pětiletých, 709 šestiletých a 5 sedmiletých. Přípravné třídy jsou určeny především pro sociálně znevýhodněné děti, kterým by měly pomoci vyrovnat jejich vývoj ještě před začátkem povinné školní docházky.<sup>5</sup>

#### IV.1.7 Základní školy

Dle statistické ročenky MŠMT je v Ústeckém kraji celkem 284 základních škol, z toho 260 běžných a 24 pouze pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (školní rok 2021/2022). Z toho nejméně jich je v okrese Most (30), naopak nejvíce jich je na Děčínsku (54, z toho ve Šluknovském výběžku 21<sup>6</sup>), dále pak na Litoměřicku (43) (Rejstřík škol a školských zařízení). Celkový počet základních škol (a především pak soukromých a církevních) se postupně zvyšuje, což je evidentně dáno i zvyšujícími potřebami rodičů a jejich dětí. Zejména soukromé základní školy totiž nabízejí alternativní formu vzdělávání.

**Tabulka 12:** Základní školy podle okresů a zřizovatelů

Okres	ZŠ soukromé	ZŠ církevní	ZŠ celkem
Chomutov	5	0	39
Most	4	0	30
Ústí nad Labem	1	1	34

<sup>4</sup> Data byla vypočítána podle nahlášených pobytů MV ČR k 12.4.2022 (s výjimkou 374 dětí bez určeného pobytu u MŠ).

<sup>5</sup> Přípravnou třídu je možno zřizovat při základních, mateřských a zvláštních školách s počtem 10 – 15 dětí. Jestliže je přípravná třída zřízena při základní nebo při zvláštní škole, počítá se do doby vyučování 20 vyučovacích hodin rozdělených na kratší časové úseky se střídáním činností podle potřeb dětí. Pokud je zřízena na mateřské škole, podřizuje se režimu mateřské školy. (NÚV)

<sup>6</sup> Zařazeny jsou následující obce – Dolní Poustevna, Šluknov, Varnsdorf, Jiřikov, Velký Šenov, Lipová, Rumburk, Vilémov, Staré Křečany, Mikulášovice



Děčín	4	1	54
Teplice	3	1	39
Litoměřice	4	1	52
Louny	0	0	38

**Zdroj:** MŠMT, Rejstřík škol.

Ve školním roce 2021/2022 bylo na základních školách v Ústeckém kraji 75 176 žáků, z toho na prvním stupni se jich vzdělává 41 248 a na druhém stupni jich je 33 928 (Statistická ročenka MŠMT).

Dle statistiky občanství mělo v základním vzdělávání (ve školním roce 2021/2022), z celkového počtu 75 176 dětí, převážná většina (73 281) české občanství, 291 dětí bylo ze Slovenska, 110 ze států Evropské unie, 587 z dalších evropských států a 907 z ostatních států světa. Předpokládáme, že statistika občanství se může v příštím školním roce 2022/23 změnit ve prospěch vyššího počtu žáků z Ukrajiny, v jejichž zemi stále probíhá válečný konflikt. V Ústeckém kraji je dle prvních odhadů poměrně vysoký převis kapacit pro ukrajinské uprchlíky (PAQ Research).<sup>7</sup>

Ve školním roce 2021/2022 se podle § 38 školského zákona (vzdělávání v zahraničí či zahraniční škole v ČR) v Ústeckém kraji vzdělávalo 851 žáků. Podle § 41 školského zákona (individuální vzdělávání) se v kraji vzdělávalo 402 žáků.

Počet žáků se zdravotním postižením činil 10 376, z toho 7 099 (68,4 %) bylo integrováno v běžných třídách a 3 277 (31,6 %) ve speciálních třídách.

Zajímavá je charakteristika žáků opakujících ročník. Ve školním roce 2021/2022 opakovalo v Ústeckém kraji ročník 1 279 žáků, z toho 675 na prvním stupni a 604 na druhém stupni. Jedná se o nejvyšší číslo v rámci celé České republiky. Alarmující je tento počet především v přepočtu na počet obyvatel kraje i na počet žáků v základních školách. Zároveň má tento fakt vliv také na Index vzdělávacích problémů (neboli vzdělávací neúspěšnosti, viz podkapitola 1.7.1 Problematika kvality základního vzdělávání).

---

<sup>7</sup> Data byla vypočítána podle nahlášených pobytů MV ČR k 12.4.2022 (s výjimkou 1168 dětí bez určeného pobytu u ZŠ).

## IV.2 Individuální a alternativní vzdělávání

Dle § 41 školského zákona se mohou žáci vzdělávat v rámci individuálního vzdělávání. V ČR využívá tuto formu vzdělávání čím dál více dětí. V Ústeckém kraji se počet dětí v režimu individuálního vzdělávání v absolutních číslech také zvyšuje, v procentuálním vyjádření však můžeme hovořit spíše o stagnaci (viz tabulka č. 13).

**Tabulka 13:** Počet žáků využívajících individuální vzdělávání

Počet dětí v školním roce		2014/2015	2015/2017	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021	2021/2022
		UK	Ab s.	4	15	100	209	265	295
	V %	0	1,1	4,8	8,1	8,2	7,6	7,9	6,9
ČR		1 038	1 339	2 067	2 591	3232	3874	4557	5812

**Zdroj:** MŠMT (Statistická ročenka).

Vzhledem k současnému trendu alternativního vzdělávání je třeba také upozornit na malé, ale zvyšující se množství alternativních základních škol v Ústeckém kraji (29)<sup>8</sup>. Vzhledem k počtu obyvatel nedisponuje Ústecký kraj velkým výběrem škol alternativního typu, bohužel ani jejich rozložení nepokrývá potřeby obyvatel. Nejvyšší počet a také relativní pestrost výběru těchto typů škol je v okrese Litoměřice, naopak v okrese Louny jsme nenalezli žádnou školu registrovanou jako alternativní. V Ústeckém kraji jsou nabízeny tyto alternativní programy – waldorfské vzdělávání, Škola v pohybu, Živá škola, Otevřená škola, Zdravá škola, Začít spolu, Montessori škola, Ekoškola a lesní základní školy. V kraji jsou dvě školy Waldorfského typu (v Litoměřicích je Svobodná základní škola, o.p.s, a v Litvínově Základní a mateřská škola Jeřabinka). Montessori škol je o jednu více, jedna je v Děčíně (Soukromá základní škola a mateřská škola Svět), jedna v okrese Teplice (ZŠ Bílá cesta) a další v Mostě

<sup>8</sup> Vycházíme přitom z webových portálů (např. [www.alternativniskoly.cz](http://www.alternativniskoly.cz), [www.waldorf.cz](http://www.waldorf.cz), [www.montessoricr.cz](http://www.montessoricr.cz), [www.zacitspolu.eu](http://www.zacitspolu.eu)) uvádějících názvy a počty základních škol s alternativní výukou, oficiální záznamy neexistují. Z toho důvodu je samozřejmě možné, že výčet všech nalezených škol není úplný.

(AMA SCHOOL – Základní škola a Mateřská škola montessori, o.p.s.). Početnou skupinou škol jsou ty, které se hlásí k programu Zdravá škola (celkem šest škol). Vzdělávací program Otevřená škola je na Základní škole SMART, š.p.o. v okrese Litoměřice.

Dále je v tomto okrese jedna Ekoškola (ZŠ Osmička) a jedna škola nabízející pro žáky prvního stupně vzdělávací program Živá škola (Křesťanská základní škola a mateřská škola Litoměřice). Program Škola v pohybu je zastoupen Soukromou sportovní základní školou v Litvínově (okres Most). Program Začít spolu je v okrese Ústí nad Labem ve čtyřech základních školách, v okrese Litoměřice na dvou základních školách a v okrese Chomutov (konkrétně v Kadani) na jedné škole. Žádná škola v Ústeckém kraji nedisponuje programem Dobrá škola, což je škola, která využívá efektivnější metody výuky a hodnocení, často inspirované některou z alternativních škol. V Ústeckém kraji není zastoupena ani žádná Daltonská škola.

**Tabulka 14:** Alternativní základní školy a alternativní programy na školách v Ústeckém kraji

Okres	Začít spolu	Montessori	Waldorfské školy	Zdravá škola	Začít spolu	Škola v pohybu	Otevřená škola	Ekoškola	Živá škola	Celkem
Chomutov	1	0	0	1	1	0	0	0	0	<b>3</b>
Most	0	1	1	1	0	1	0	0	0	<b>4</b>
Ústí nad Labem	4	0	0	1	4	0	0	0	0	<b>9</b>
Děčín	0	1	0	1	0	0	0	0	0	<b>2</b>
Šluknovský výběžek	0	0	0	0	0	0	0	0	0	<b>0</b>
Teplice	0	1	0	0	0	0	0	0	0	<b>1</b>
Litoměřice	2	0	1	2	2	0	1	1	1	<b>10</b>
Louny	0	0	0	0	0	0	0	0	0	<b>0</b>
<b>Celkem</b>	<b>7</b>	<b>3</b>	<b>2</b>	<b>6</b>	<b>7</b>	<b>1</b>	<b>1</b>	<b>1</b>	<b>1</b>	<b>29</b>

**Zdroj:** Webový portál [www.alternativniskoly.cz](http://www.alternativniskoly.cz), [www.waldorf.cz](http://www.waldorf.cz), [www.montessoricr.cz](http://www.montessoricr.cz), [www.zacitopolu.eu](http://www.zacitopolu.eu)

### IV.3 Střední školy

Dle rejstříku škol a školských zařízení je v Ústeckém kraji 98 středních škol, 8 vyšších odborných škol a jedna konzervatoř (data z roku 2022).<sup>9</sup> Převažuje počet středních škol zřízených krajem, nicméně i počet soukromých škol je relativně vysoký, a to především v okrese Most a Litoměřice. Obory s výučním listem (E, H) nalezneme i při výchovných ústavech, jejichž zřizovatelem je MŠMT.

**Tabulka 15:** Počet středních škol včetně zřizovatele dle okresů v Ústeckém kraji

Okres/Zřizovatel	Kraj	Obec	Soukromý sektor	Církev	MŠMT	Celkem
Chomutov	7	1	0	0	1	<b>8</b>
Most	7	2	9	0	0	<b>18</b>
Ústí nad Labem	8	0	3	0	0	<b>11</b>
Děčín	15	1	2	1	1	<b>19</b>
Teplice	7	1	3	1	1	<b>12</b>
Litoměřice	10	0	6	0	0	<b>16</b>
Louny	6	0	4	0	1	<b>10</b>
<b>Celkem</b>	<b>60</b>	<b>5</b>	<b>27</b>	<b>2</b>	<b>4</b>	<b>98</b>

**Zdroj:** Rejstřík škol a školských zařízení.

Dle statistiky občanství byla ve středním vzdělávání (ve školním roce 2021/2022), z celkového počtu 33730 žáků, většina (33140) s českým občanstvím, 83 dětí bylo ze Slovenska, 32 ze států Evropské unie, 195 z dalších evropských států a 280 z ostatních států světa (MŠMT, statistická ročenka).

Počet žáků, kteří v Ústeckém kraji opakovali ve školním roce 2021/2022 ročník, je stejně jako u základního vzdělávání alarmující, protože je opět nejvyšší z celé ČR (1 052). V počtu žáků opakujících ročník pak následuje kraj Moravskoslezský (1041), ostatní kraje se

<sup>9</sup> Nabízejících obory označované C, E, H, J, K, L, M

pohybují výrazněji pod číslem 1 000, nejméně jich je v Karlovarském kraji (312). Na druhou stranu je v Ústeckém kraji relativně vysoký počet žáků s individuálními vzdělávacími plány (498).

V Ústeckém kraji se zvyšuje počet žáků se zdravotním postižením studujících na středních školách (1 964 žáků ve školním roce 2021/2022), z nichž 1 479 (75,3 %) bylo integrováno v běžných třídách a 485 (24,7 %) ve speciálních třídách.

Počet žáků dle druhu vzdělání je ve Statistické ročence MŠMT rozdělen na střední vzdělávání, střední vzdělávání s výučním listem, střední vzdělávání s maturitní zkouškou (všeobecné), střední vzdělávání s maturitní zkouškou (odborné), nástavbové studium, zkrácené studium střední s výučním listem a zkrácené studium střední s maturitní zkouškou. Z tabulky níže je zřejmé, že nejvyšší počet žáků (ve školním roce 2021/2022) byl ve středním odborném vzdělávání s maturitní zkouškou. Tento rozdíl však není ve srovnání s jinými kraji nijak výrazný. Na druhém místě jsou žáci studující střední vzdělávání s výučním listem (8 634) a následují žáci gymnázií (8 175).

**Tabulka 16:** Počet žáků dle druhu vzdělání v Ústeckém kraji ve školním roce 2021/2022

<b>Druh vzdělání</b>	<b>Počet žáků</b>
Střední vzdělávání	279
Střední vzdělávání s výučním listem	8 634
Střední vzdělávání s maturitní zkouškou (všeobecné)	8 175
Střední vzdělávání s maturitní zkouškou (odborné)	15 364
Nástavbové studium	1 018
Zkrácené studium střední s výučním listem	150
Zkrácené studium střední s maturitní zkouškou	110
<b>Celkem</b>	<b>33 730</b>

**Zdroj:** MŠMT (Statistická ročenka).

Nejpočetněji jsou v Ústeckém kraji zastoupeny ekonomické a administrativní obory, tedy obory Ekonomika a podnikání a Obchodní akademie (celkem 22 škol, 24 oborů v rovnoměrném zastoupení 12 pro ekonomiku a podnikání a 12 pro obchodní akademii), dále

Gymnázia jako obecná příprava (22 škol a 40 oborů), další početnou skupinou je Strojírenství a strojírenská výroba, neboli obory jako například Obráběč kovů, Strojírenství, Strojní mechanik, Mechanik opravář motorových vozidel, klempíř apod. (22 škol, 61 oborů z nichž nejpočetnější je strojní mechanik – 12, mechanik opravář motorových vozidel - 11), dále Pedagogika, učitelství a sociální péče (18 škol a 23 oborů), Gastronomie, hotelnictví a turismus (celkem 18 škol a 35 oborů), Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika (17 škol a 33 oborů) (Atlas školství).

Je zřejmé, že nabídka oborů je v Ústeckém kraji poměrně široká, zastoupeny jsou humanitní a ekonomické obory, služby, i technické obory. Problémem, identifikovaným i krajem (Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v Ústeckém kraji), jsou však některé soukromé střední školy. Ty se podílejí na nabídce ekonomických oborů téměř rovnoměrně (8x obor Ekonomika a podnikání, 3x Obchodní akademie). Obdobná situace je také u skupiny oborů Osobní a provozní služby (zejm. pak u profese Kadeřník a Kosmetické služby). Jedná se o profese hůře uplatnitelné na trhu práce a Ústecký kraj nemá možnosti je nijak regulovat.

#### **IV.4 Vzdělávání univerzitní a vysokoškolské**

V Ústeckém kraji se nachází veřejné i soukromé vysoké školy, které jsou relativně dostupné všem zájemcům o studium. Také oborově je možné si vybrat z poměrně široké nabídky, nicméně například prestižní studium práva, medicíny či žurnalistiky možné není. Nejvýznamnější zastoupení má v Ústeckém kraji Univerzita J. E. Purkyně (UJEP), která na 8 fakultách nabízí bakalářské, magisterské i doktorské formy studia. Zaměření školy je relativně široké, zájemcům o studium nabízí přírodovědecké, technické, ekonomické, humanitní, filosofické, zdravotnické a umělecké zaměření, a to z velké části vždy v prezenční a poměrně často také v kombinované formě.

Další významná veřejná vysoká škola, která má v Ústeckém kraji (konkrétně v Děčíně) pobočku, je České vysoké učení technické (ČVUT). Její nabídka je však omezena pouze na Fakultu dopravní, konkrétně na bakalářský program Technika a technologie v dopravě a spojích (prezenční i kombinovaná forma studia).

Třetí veřejná škola se nachází v Litvínově (okres Most), jedná se o pobočku Vysoké školy chemicko-technologické se sídlem v Praze. Mezi technické bakalářské obory, které

vysoká škola nabízí, patří Chemie a chemické technologie, Technologie potravin a Energie a paliva (posledně jmenovaný je také v navazující magisterské formě). Všechny programy jsou pouze v prezenční formě studia.

V Ústeckém kraji se nacházejí i dvě soukromé vysoké školy. První z nich je v Mostě, jedná se o Vysokou školu finanční a správní, a.s., která za poslední roky snížila počet nabízených programů, nicméně stále nabízí bakalářské a na ně navazující magisterské programy v denní i kombinované formě studia - Bezpečnostně právní studia, Marketingová komunikace, Regionální rozvoj a veřejná správa.

Druhá soukromá vysoká škola se nachází v Litoměřicích (Vysoká škola aplikované psychologie s.r.o.) a nabízí bakalářský studijní program Humanitní studia (prezenční a kombinovaná forma).

**Tabulka 17:** Přehled vysokých škol v Ústeckém kraji

Okres	Vysoká škola	Fakulty	Forma	Typ školy
Ústí nad Labem	Univerzita J. E. Purkyně	Fakulta pedagogická, Fakulta sociálně ekonomická, Fakulta strojního inženýrství, Fakulta životního prostředí, Fakulta užitého umění a designu, Filosofická fakulta, Fakulta zdravotnických studií, Přírodovědecká fakulta	Bakalářské, magisterské, doktorské	Veřejná
Most	Vysoká škola finanční a správní, a.s.		Bakalářské, magisterské, doktorské	Soukromá
	Vysoká škola chemicko-technologická v Praze – Univerzitní centrum VŠCHT Praha - Unipetrol	Fakulta technologie ochrany prostředí, Fakulta chemické technologie, Fakulta potravinářské a biochemické technologie	Bakalářské, magisterské	Veřejná
Litoměřice	Vysoká škola aplikované psychologie s.r.o.		Bakalářské	Soukromá

Děčín	České vysoké učení technické	Fakulta dopravní	Bakalářské	Veřejná
-------	------------------------------	------------------	------------	---------

**Zdroj:** Webový portál [www.atlasskolstvi.cz](http://www.atlasskolstvi.cz), webové stránky vysokých škol.

## IV.5 Rozvojové programy vzdělávací soustavy v Ústeckém kraji

Ústecký kraj zpracoval několik dokumentů podporujících rozvoj a kvalitu školství. Nejdůležitějším dokumentem v oblasti vzdělávání je Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v Ústeckém kraji (2020 – 2024), který je nástrojem rozvojové politiky kraje v oblasti regionálního školství. Definuje čtyři prioritní oblasti ve vzdělávání, jež vycházejí z identifikovaných problémů kraje – 1) kvalita vzdělávání, 2) nerovnosti a rovné příležitosti ve vzdělávání, 3) předčasné odchody ze vzdělávání a 4) vzdělávání a trh práce.

Dalším dokumentem v oblasti středního a vyššího odborného školství je Krajský akční plán vzdělávání (1 a 2), který stanovuje jednotlivé kroky nutné k dosažení cílů vzdělávací politiky definovanými MŠMT ČR a krajem. V oblasti primární prevence rizikového chování je zpracován Krajský akční plán primární prevence rizikového chování v Ústeckém kraji. V oblasti sportu a pohybových aktivit existuje Koncepce podpory sportu a pohybových aktivit občanů Ústeckého kraje.

V souladu s výše uvedenými strategickými dokumenty vyhlašuje Ústecký kraj pravidelně řadu rozvojových a dotačních programů. Jde o Program PAŽIT (Program aktivního života), jehož účelem je podpora ozdravných výchovně vzdělávacích pobytů. Dále Ústecký kraj řeší nedostatek žáků především v technických, ale i dalších oborech prostřednictvím motivačních programů. Jedná o 1) stipendium pro žáky středních škol ve vybraných oborech (technického, řemeslného, nebo zdravotnického a chemického zaměření), 2) program „Dobrá škola – Moderní škola 4.0“ (propagující odborné vzdělávání, které má úzkou vazbu na tzv. Průmysl 4.0, s podporou oborů Strojírenství a strojírenská výroba, Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika, Stavebnictví, geodézie a kartografie), 3) program „Podpora výchovně vzdělávacího procesu v zemědělských oborech vzdělání“ (s cílem vytvořit školám podmínky pro praktickou výuku v oblastech vzdělání Veterinářství a Zemědělství a lesnictví), 4) Stipendijní program Ústeckého kraje pro studenty vysokých škol (s cílem zvýšit úroveň vzdělávání v kraji, uzavřením smlouvy se totiž student zavazuje, že po řádném ukončení studia bude pracovat nebo podnikat na území Ústeckého kraje).



Přírodovědné a technické obory jsou podporovány i prostřednictvím realizace projektů financovaných z ESIF. Ve velkém objemu jsou touto projektovou činností realizovány také tzv. měkké aktivity zaměřené zejména na vzdělávání dětí, žáků, studentů a pedagogických pracovníků.

#### **IV.6 Problémy v oblasti vzdělávání**

Ústecký kraj si je vědom slabých stránek kraje v oblasti vzdělávání. Při zpracování SWOT analýzy (jež je součástí dokumentu Program rozvoje Ústeckého kraje 2021 – 2027) identifikoval následující slabé stránky - neuspokojivé výsledky vzdělávání žáků, kteří přicházejí na střední školy; nedostatek finančních prostředků na investice; kvalifikovanost pedagogických pracovníků (zejména technické, přírodovědné obory a jazyky), nízký počet školních psychologů v přepočtu na potenciální klienty,<sup>10</sup> vysoký průměrný věk, zejména učitelů odborných technických a přírodovědných předmětů; energetická náročnost budov škol zřizovaných Ústeckým krajem; technický stav budov některých škol a školských zařízení zřizovaných Ústeckým krajem. Pokud pomineme technické záležitosti spadající do správní činnosti města (základní vzdělávání) a kraje jako je otázka finančních investic či technický stav a vybavení škol, můžeme se více zaměřit na problematiku kvality vzdělávání v Ústeckém kraji.

Než však začneme popisovat problémy v oblasti vzdělávání, považujeme za zajímavé uvést výsledky realizovaného průzkumu (Šetření KSP FSE UJEP, 2022.), ve kterém jsme zjistili, že oblast vzdělávání (spolu s volnočasovými aktivitami) je respondenty z Ústeckého kraje hodnocena nejlépe, ačkoliv nelze konstatovat, že výborně. Průměrné hodnocení respondentů je 2,8 u vzdělávání a 2,9 u volnočasových aktivit.<sup>11</sup> Jinými slovy, 34,5 % respondentů ohodnotilo podporu Ústeckého kraje v oblasti vzdělávání pozitivně (viz Tabulka č.18).

---

<sup>10</sup> Tento faktor je identifikován i dle dat PAQ research, ze kterých je evidentní, že v některých ORP v Ústeckém kraji nemá žádný psycholog či speciální pedagog úvazek na základní škole (Bílina, Kadaň, Louny, Lovosice, Rumburk, Žatec).

<sup>11</sup> Hodnocení proběhlo na škále 1 (nejlepší hodnocení) až 5 (nejhorší hodnocení).

**Tabulka 18: Jak Ústecký kraj podporuje rodinnou politiku v oblasti vzdělávání**

Hodnocení	V abs.	V %
1 - nejlepší	17	6,7
2	70	27,8
3	114	45,2
4	40	15,9
5 - nejhorší	11	4,4

Zdroj: Šetření KSP FSE UJEP, 2022.

Stejně tak je respondenty hodnocena i kvalita výuky v Ústeckém kraji. 21,7 % hodnotí výuku jako kvalitní a relativně malé procento (11,5 %) s tímto tvrzením nesouhlasí. Celkové průměrné hodnocení je 2,9.

**Tabulka 19: Výuka v Ústeckém kraji je kvalitní – míra souhlasu/nesouhlasu**

Míra souhlasu	V abs.	V %
Zcela souhlasím	8	3,8
Spíše souhlasím	45	17,9
Ani souhlasím, ani nesouhlasím	62	24,6
Spíše nesouhlasím	24	9,5
Zcela nesouhlasím	5	2,0

Zdroj: Šetření KSP FSE UJEP, 2022.

#### **IV.7 Problematika kvality základního vzdělávání**

Na základě dat PAQ Research jsme identifikovali zejména problémy související se vzdělávací neúspěšností žáků. Dle indexu vzdělávací neúspěšnosti je evidentní, že Ústecký kraj patří ke krajům s nejhoršími výsledky (spolu s krajem Karlovarským).<sup>12</sup> Kromě ORP Lovosice (se středním indexem neúspěšnosti) spadají všechna ostatní ORP do vysokého a převážně pak do silně vysokého indexu vzdělávací neúspěšnosti.

<sup>12</sup> Index vzniklý z faktorové analýzy složený z absencí, propadání a nedokončování základního vzdělání (metodologie PAQ research)

Kvalitu vzdělávání je možné posoudit i dle výsledků PISA, dle kterých jsou v Ústeckém kraji již dlouhodobě identifikovány problémy spojené s nízkou mírou přírodovědné, čtenářské a matematické gramotnosti patnáctiletých žáků nacházejících se v posledním ročníku povinné školní docházky (ČŠI 2018). Ve čtenářské gramotnosti patřili v roce 2018 žáci z Ústeckého kraje k nejhorším z celé České republiky. Více než třetina z nich nedosáhla ani základní gramotnosti úrovně (jedná se o 36 % žáků). Zároveň je i při porovnání indexu ekonomického, sociálního a kulturního statusu<sup>13</sup> a průměrných výsledků ve čtenářské gramotnosti zřejmé, že žáci v Ústeckém kraji dosahují horších výsledků, než by se dalo předpokládat (ČŠI 2019 dle PISA 2018).

Kromě posuzování statusu žáků a jejich rodičů lze porovnat vzdělávací neúspěšnosti a sociální situaci regionu (Index zaostávání vzdělávání za sociální situací). Na základě kvalifikované predikce z dat PAQ Research je evidentní, že výrazně více vzdělávacích problémů, než je očekáváno, mají menší ORP Ústeckého kraje, naopak v okresních městech jsou identifikovány vzdělávací problémy na úrovni míry očekávání. Ve srovnání s ostatními kraji ČR můžeme Index zaostávání za sociální situací ohodnotit jako relativně vysoký (0,478), nicméně kraje Plzeňský (1,247) a Pardubický (1,065) dosahují daleko horších výsledků. Naopak překvapivě méně vzdělávacích problémů, než by se očekávalo, je v kraji Moravskoslezském (-0,729) a Karlovarském (-0,421), které jsou svými sociálními problémy srovnatelné s krajem Ústeckým.

**Tabulka 20:** Index zaostávání vzdělávání za sociální situací v jednotlivých ORP v Ústeckém kraji

ORP	Index zaostávání vzdělávání za sociální situací
<b>Bílina</b>	<b>Výrazně více vzdělávacích problémů, než očekáváno</b>
Chomutov	Vzdělávací problémy na míře očekávání
Děčín	Vzdělávací problémy na míře očekávání
<b>Kadaň</b>	<b>Výrazně méně vzdělávacích problémů, než očekáváno</b>

<sup>13</sup> Index kombinuje informace o dosaženém vzdělání a povolání rodičů s informacemi o vybavenosti domácnosti a jejích kulturních a vzdělávacích zdrojích (ČŠI 2019).

Litoměřice	Vzdělávací problémy na míře očekávání
<b>Litvínov</b>	<b>Výrazně méně vzdělávacích problémů, než očekáváno</b>
Louny	Vzdělávací problémy na míře očekávání
Lovosice	Vzdělávací problémy na míře očekávání
Most	Vzdělávací problémy na míře očekávání
<b>Podbořany</b>	<b>Výrazně více vzdělávacích problémů, než očekáváno</b>
Roudnice nad Labem	Vzdělávací problémy na míře očekávání
Rumburk	Více vzdělávacích problémů než očekáváno
Teplice	Vzdělávací problémy na míře očekávání
<b>Varnsdorf</b>	<b>Výrazně více vzdělávacích problémů, než očekáváno</b>
Ústí nad Labem	Vzdělávací problémy na míře očekávání
<b>Žatec</b>	<b>Výrazně více vzdělávacích problémů, než očekáváno</b>

Zdroj: PAQ Research.

Na základě dat PAQ Research můžeme ohodnotit základní školy také dle interního zajištění pozic psychologa či speciálního pedagoga, výchovného poradce a metodika prevence. Jak vyplývá i z analýzy kraje (Program rozvoje Ústeckého kraje 2021 – 2027), v Ústeckém kraji je poměrně špatné zajištění pozice psychologa či speciálního pedagoga. V některých ORP kraje není buď úvazek na žádné základní škole (Bílina, Kadaň, Louny, Lovosice, Rumburk, Žatec) nebo je počet žáků na jeden úvazek velmi vysoký, což s ohledem na výše zmiňované sociální problémy a kvalitu vzdělávání není dostačující. Relativně průměrný je Ústecký kraj v podílu základních škol, které mají vykázanou pozici výchovného poradce a metodika prevence. Nicméně při bližším zkoumání je evidentní, že kraj Moravskoslezský, jež má obdobné sociální problémy jako kraj Ústecký (a zároveň je jeho Index zaostávání vzdělávání za sociální situací záporný, což znamená, že tento kraj má výrazně méně vzdělávacích problémů, než je očekáváno), má výrazně vyšší podíly počtu základních škol s vykázanou

pozicí výchovného poradce (65,2 % vs. 54,5 % v kraji Ústeckém) a metodika prevence (59,8 % vs. 48,8 % v kraji Ústeckém).

#### **IV.8 Problematika kvality středoškolského vzdělávání**

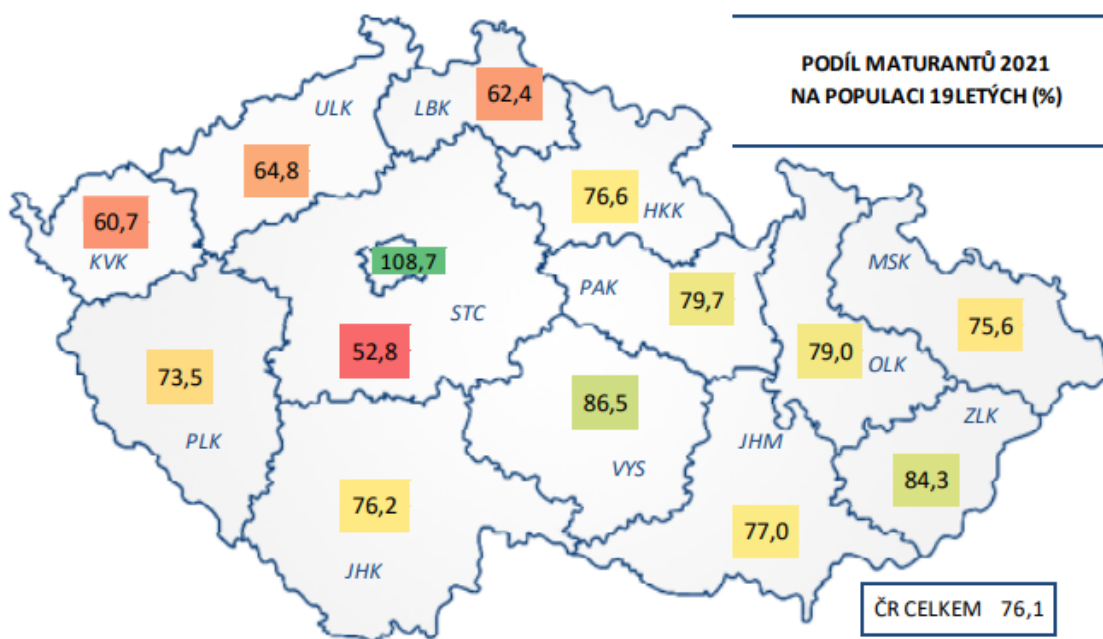
Problémy identifikované na úrovni základního vzdělávání se přenášejí i do toho středoškolského. Úroveň vzdělávání v kraji může být posuzována například prostřednictvím počtu vzdělané populace (například podíl osob dosahujících středoškolské a vysokoškolské vzdělání, viz kapitola II; případně také dle nejvyššího vzdělání osoby v čele domácnosti, viz graf č. 17 v úvodu kapitoly; či dle podílu prvomaturantů v daném školním roce), kvalita žáků na středních školách pak prostřednictvím výsledků státních maturitních zkoušek.

Co se týká podílu prvomaturantů na populaci devatenáctiletých obyvatel, byli na tom v roce 2021, kromě specifické situace Středočeského kraje, nejhůře kraje na severu České republiky, tedy i kraj Ústecký.<sup>14</sup> V Ústeckém kraji je pak ve srovnání s ostatními kraji nejvyšší podíl žáků středních odborných škol včetně lyceí (spolu s krajem Libereckým, Karlovarským a Královéhradeckým). Ústecký kraj má naopak spolu s krajem Vysočina nejnižší podíl gymnazistů.

---

<sup>14</sup> Praha je spádovým vzdělávacím centrem pro žáky ze Středočeského kraje, proto vztaženo k populaci obyvatel hlavního města v maturitním věku 19 let překračuje podíl přihlášených prvomaturantů 100 %. Pokud bychom Prahu připojili ke Středočeskému kraji, podíl by činil 79,1 %.

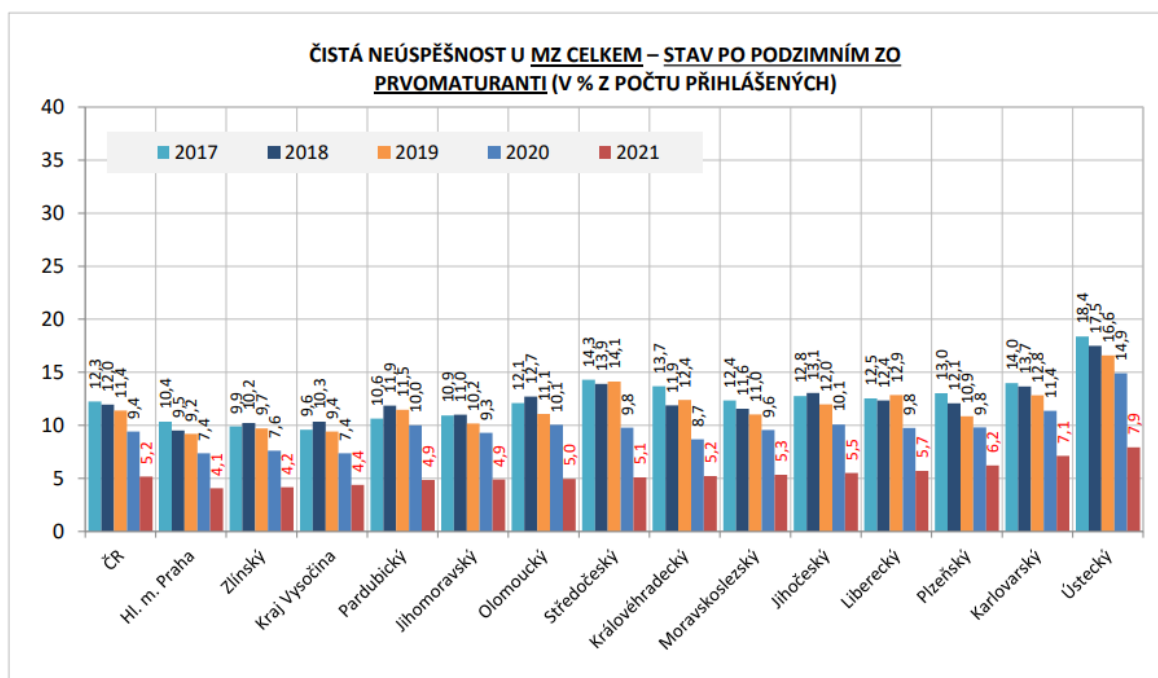
**Graf 18:** Podíl prvomaturantů v roce 2021 na populaci 19ti letých obyvatel v krajích



**Zdroj:** CERMAT

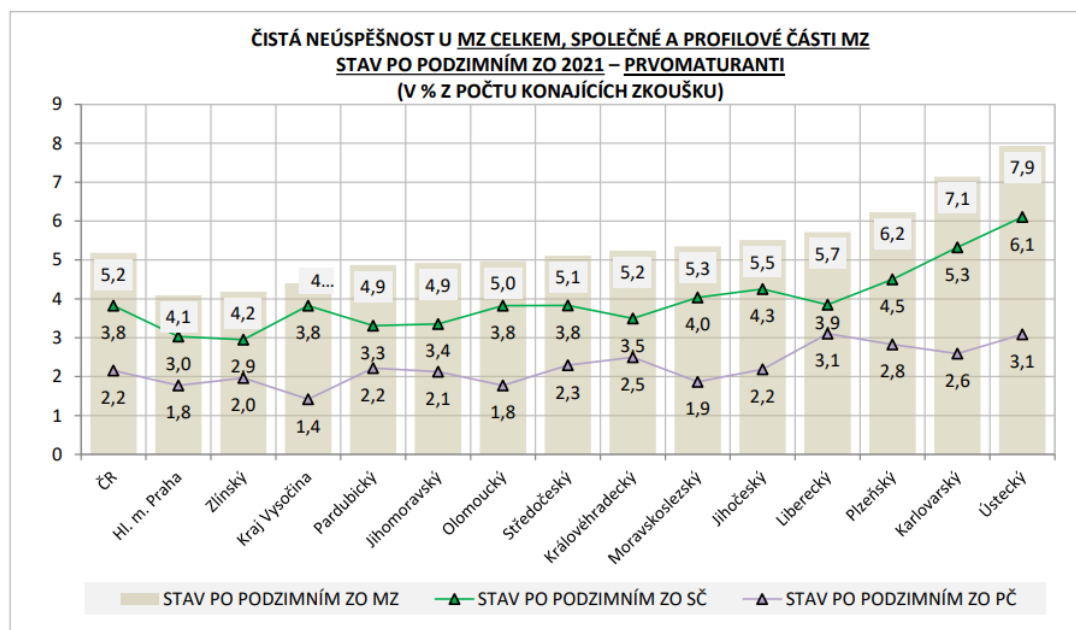
Úspěšnost žáků u státních maturit je v Ústeckém kraji dlouhodobě podprůměrná. Podíl maturantů, kteří neuspěli v roce 2021 byl 7,9 %. Z toho u společné části neuspělo 6,1 % žáků a u profilové 3,1 %. Ačkoliv se jedná o nejnižší čísla za posledních pět let, výsledek je při porovnání s ostatními kraji nejhorší. Při bližším zkoumání je také zřejmé, že u společné části maturitní zkoušky jsou na tom nejhůře žáci nástavbového studia (27,1 %), následovaní žáky SOU (11,2 %). Naopak nejlépe jsou na tom žáci gymnázií s neúspěšností 0,5 %. Struktura těchto výsledků dle typu školy kopíruje celorepublikový trend. Nespěšnost u profilové zkoušky je rozdělena rovnoměrněji. Žáci nástavbového studia, SOU a SOŠ mají podobné výsledky (neúspěšnost činí 4,0 %, 3,8 % a 4,3 %).

Graf 19: Vývoj čisté neúspěšnosti u maturitní zkoušky celkem



Zdroj: CERMAT.

Graf 20: Čistá neúspěšnost u maturitní zkoušky celkem (společná a profilová část) v roce 2021



Zdroj: CERMAT.

#### **IV.8.1 Předčasné odchody ze vzdělávání**

Problematika předčasných odchodů ze vzdělávání úzce souvisí s výše popsanou kvalitou vzdělávání, ale zároveň se váže na další problémy v Ústeckém kraji, jež přesahují kompetence v oblasti školství. Jedná se o socioekonomické faktory přispívající k nerovnostem v kraji. Dle zprávy ČŠI jsou totiž socioekonomické charakteristiky výrazným faktorem ovlivňujícím výsledky českých žáků a stojí za podstatnými rozdíly mezi školami (zhruba z poloviny). Ústecký kraj má jeden z nejnižších sociálně ekonomických statusů při srovnání s ostatními kraji. Součástí tohoto problému je již několikaletý problém předčasných odchodů žáků ze vzdělávání. Ústecký kraj si je toho vědom a v Dlouhodobém záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v Ústeckém kraji tuto problematiku popisuje. Zároveň ji řeší v rámci projektu Podpora úspěšnosti ve vzdělávání v Ústeckém kraji (s realizací 2020 – 2023), ve kterém je jedna z jeho aktivit zaměřena právě na prevenci předčasných odchodů ze vzdělávání. Problematika předčasných odchodů se váže k základnímu i středoškolskému vzdělávání. V Ústeckém kraji je nejvyšší podíl žáků, kteří ukončí povinnou školní docházku v jiném než devátém ročníku (dlouhodobě se pohybuje okolo 9 %). Pravděpodobně s tím souvisí i velmi vysoký počet žáků opakujících ročník (Ústecký kraj je v těchto charakteristikách opět nejhorší). Přibližně 60 % žáků, kteří ukončí základní školu v nižším než devátém ročníku, pokračuje ve vzdělávání na střední škole ve 2 – 3 letých oborech středního vzdělání s výučním listem (2018/2019). Ve školním roce 2015/2016 nepokračovalo po ukončení povinné školní docházky ve vzdělávání na střední škole 5,5 % žáků. Stávají se tak klienty Úřadu práce ČR s potenciálem dlouhodobé nezaměstnanosti a zároveň nezaměstnatelnosti.

Předčasné odchody ze středního vzdělávání jsou také problémem. I když se žáci rozhodnou v pokračování ve studiu, poměrně velká část svou vzdělávací dráhu nedokončí. Dle zprávy ČŠI dosahuje Ústecký kraj (opět) nejhorších hodnot. Navíc je dle výsledků zřejmé, že Ústecký kraj dosahuje nejhorších výsledků ve všech kategoriích vzdělávání (viz tabulka č. 21). To ukazuje, že autoreprodukční tendence vzdělaností struktury (tj, rodiče ani děti nemají vzdělání) je v Ústeckém kraji závažným problémem, který pak může mít negativní vliv na zaměstnanost. Je nutné si uvědomit, že dlouhodobá nezaměstnanost vede k dalším patologickým jevům, které je pak zapotřebí opět řešit.



**Tabulka 21:** Předčasné odchody ze středního vzdělávání

## Předčasné odchody ze středního školství v České republice podle NUTS 3 – podíly

školní rok 2015/2016	podíly žáků, kteří předčasně ukončili vzdělávání				
	kategorie vzdělání				
kraj	E	H	LO	M	LS
hlavní město Praha	15,13 %	8,85 %	4,00 %	1,98 %	15,25 %
Středočeský kraj	14,94 %	9,71 %	3,76 %	2,07 %	27,35 %
Jihočeský kraj	17,32 %	9,22 %	2,44 %	1,54 %	20,75 %
Plzeňský kraj	18,39 %	9,82 %	1,78 %	1,44 %	21,14 %
Karlovarský kraj	20,55 %	10,17 %	3,56 %	2,80 %	18,81 %
Ústecký kraj	25,76 %	15,39 %	7,99 %	3,78 %	31,35 %
Liberecký kraj	19,60 %	9,87 %	5,81 %	2,35 %	21,26 %
Královéhradecký kraj	17,16 %	11,20 %	5,42 %	1,97 %	19,88 %
Pardubický kraj	13,46 %	8,35 %	5,36 %	1,67 %	30,77 %
Kraj Vysočina	16,74 %	8,44 %	3,30 %	1,25 %	21,88 %
Jihomoravský kraj	10,12 %	9,98 %	2,83 %	1,72 %	23,91 %
Olomoucký kraj	16,76 %	8,61 %	4,79 %	1,27 %	19,90 %
Zlínský kraj	15,59 %	7,97 %	1,54 %	0,98 %	18,85 %
Moravskoslezský kraj	18,59 %	12,43 %	4,42 %	1,76 %	24,33 %
Česká republika	<b>17,39 %</b>	<b>10,29 %</b>	<b>3,92 %</b>	<b>1,91 %</b>	<b>22,73 %</b>

Pozn.: Kategorie vzdělávání: Střední vzdělání s výučním listem – H, E. Střední odborné vzdělání s MZ a odborným výcvikem – L/O. Střední odborné vzdělání s maturitní zkouškou – M. Nástavbové studium – L5.

Zdroj: ČŠI

## IV.9 Vzdělávání dětí v době pandemie COVID-19

V době pandemie COVID-19 probíhala výuka distanční formou. V tomto období nebylo pro učitele, ředitele, žáky a jejich rodiče jednoduché se dálkově vzdělávat. Jednalo se o poměrně dlouhé období, které zcela jistě ovlivnilo výuku, ale i samotné vzdělání žáků základních a středních škol (ať už pozitivně či negativně). Z tohoto důvodu jsme se v rámci dotazníkového šetření zaměřili na hodnocení několika zásadních faktorů ovlivňujících vzdělávání žáků. Výsledkem je, že respondenti nejhůře posoudili faktory, které mohou ovlivnit zájem dětí o další vzdělávání. Jedná se o zajímavost výuky (3,1) a motivovanost žáků (3,2). Naopak technické záležitosti jako je připojení k internetu bylo hodnoceno pozitivněji (2,1), stejně tak i angažovanost a spolupráci učitelů (2,4) a komunikaci ze strany školy (2,5). Bohužel se však nejedná o reprezentativní data ve vztahu k obecné populaci v kraji (podstatou on-line

dotazníkové šetření je zaměřené na internetově dostupnou populaci s vyšším vzděláním<sup>15</sup>), proto považujeme výsledky za zajímavé a relativně pozitivní, nezahrnují však obyvatele např. ze sociálně vyloučených lokalit či ty, kteří nejsou počítačově zdatní nebo nemají přístup k internetu. Což je v otázce hodnocení distanční výuky zcela zásadní proměnná.

**Tabulka 22:** Míra souhlasu s jednotlivými výroky v době pandemie COVID-19

Proměnná	Průměr	Medián	Modus
Pro připojení na on-line výuku byla elektronika dostupná	2,1	2	2
Internetové připojení bylo bez problému	2,5	2	2
Komunikace ze strany školy (organizace, informování dětí a rodičů, zpětná vazba) byla bezproblémová	2,5	2	1
Spolupráce s učiteli byla bezproblémová	2,4	2	2
On-line výuka byla zajímavá	3,1	3	2
Děti byly na on-line výuku motivované	3,2	3	3

Zdroj: Šetření KSP FSE UJEP, 2022 (1 zcela souhlasím, 5 zcela nesouhlasím).

## IV.10 Doporučení

Ústecký kraj si je vědom slabých stránek v oblasti vzdělávání a zároveň má v rámci strategických a koncepčních dokumentů popsány způsoby řešení (více viz Dlouhodobý záměr

<sup>15</sup> Výběrový vzorek respondentů byl vychýlen ve prospěch vzdělanější populace (42,1 % jich mělo střední vzdělání s maturitou, 25,8 % jich mělo vysokou školu a pouze 5,2 % základní vzdělání).

vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v Ústeckém kraji, Krajský akční plán vzdělávání 1 a 2). Z tohoto důvodu se níže jedná o dodatečná doporučení, která by ještě stále za zvážení.

#### **IV.10.1 Na úrovni předškolního vzdělávání**

- Zajistit/zvýšit dostupnost předškolního vzdělávání pro děti mladší tří let, aby mohlo u žen-matek/mužů-otců docházet k návratu na pracovní trh.
- Udržet/zvyšovat počet přípravných tříd a zajistit, aby byly dostupné především v mateřských školách v sociálně vyloučených lokalitách.

#### **IV.10.2 Na úrovni základního vzdělávání**

- S ohledem na výše zmiňované sociální problémy Ústeckého kraje a kvalitu vzdělávání je třeba zvýšit počet psychologů, výchovných poradců a metodiků prevence na ZŠ. Zajistit, aby na každé základní škole fungovalo výchovné poradenství včetně prevence rizikového chování. Úvazek výchovného poradce by měl být přesně popsán a dodržován tak, aby pokrýval potřeby žáků.
- Zvýšit úroveň matematické a čtenářské gramotnosti žáků. S tím souvisí i dostatečný počet kvalifikovaných učitelů motivujících žáky k (úspěšnému) studiu.
- Zaměřit větší pozornost na žáky ze sociálně vyloučených lokalit – z hlediska přístupu ke vzdělání a prevenci rizikového chování. Doporučujeme otevřít otázku zavedení pozice sociálního pracovníka na základních školách.

#### **IV.10.3 Na úrovni středoškolského vzdělávání**

Zohlednit demografickou křivku a nárůst počtu dětí hlásících se na střední školy. Ústecký kraj se aktivně zaměřuje především na podporu technického vzdělání (učebního i maturitního stupně), která jsou nyní dobře uplatnitelná na trhu práce. Za zvážení by však stálo zaměřit se na všeobecné vzdělání s předpokládanou návazností na vysokou školu a tím z dlouhodobého hlediska zvyšovat úroveň vzdělanostní struktury obyvatel v kraji. A to právě v souvislosti se zvyšujícím počtem žáků devátých ročníků hlásících se na střední školy (a vlivem jednotných přijímacích zkoušek), aby nedošlo v důsledku vysoké konkurence k nižšímu počtu žádostí na gymnázia či lycea. V tomto kontextu je nutné si také uvědomit, že aktuální nástup digitalizace a robotizace průmyslové výroby nespočívá pouze ve změnách technologických, ale souvisí

také s rozvojem nových služeb a profesí.<sup>16</sup> Identifikovat perspektivní zaměstnání můžeme dle jejich charakteru na matici kognitivní/manuální a rutinní/nerutinní (více viz Brynjolfsson a McAfee 2015).

S nástupem tzv. čtvrté průmyslové revoluce je v obecné rovině vhodné se zaměřit pozornost na rozvoj digitální gramotnosti, schopnost uvažovat interdisciplinárně a rozvíjení klíčových kompetencí. Výkon práce bude totiž kromě odborných pracovních činností vyžadovat i další schopnosti, zejména komunikační schopnosti, koncepční myšlení, projektové myšlení, analytické uvažování, schopnost řešit problémy a vymýšlet nové nápady (invence), schopnost kritického myšlení, sebeřízení, schopnost vedení týmu a spolupráce, odolnost vůči stresu, schopnost rychle reagovat a samostatně se rozhodovat, schopnost sdílet informace, schopnost tolerance, schopnost zvládat jazykové a kulturní bariéry, atd. (OECD, 2019; Kohout a Palíšková, 2017; Brynjolfsson a McAfee 2015; Národní observatoř zaměstnanosti a vzdělávání a NVF, 2017). Z tohoto důvodu doporučujeme zvážit podporu humanitních předmětů i na technických a přírodovědných středních školách.

S ohledem na výše zmiňované sociální problémy, kvalitu vzdělávání a předčasně odchody ze středního vzdělávání považujeme za důležité zvýšit počet psychologů, výchovných poradců a metodiků prevence na středních školách. Ti by (mimo jiné) měli spolupracovat s učiteli (a hledat možnosti doučování pro žáky), žáky i rodiči.

Zaměřit větší pozornost na žáky ze sociálně vyloučených lokalit, pozitivně je motivovat (případně zvážit i finanční stimuly za úspěšné studium na střední škole). Ve výsledku by mohlo toto opatření zamezit předčasným odchodům ze středního vzdělávání.

---

<sup>16</sup> Nově vzniklé profese nesouvisí pouze s technickými obory. Naopak, předpokládá se vznik celé škály různých profesí. Jsou například spojovány s důrazem na trávení volného času a sladování pracovního a rodinného života (např. manažer/ka štěstí, zdraví, rodičovství, sportovní kouč), vzdělávání (např. tzv. dálková online učitelé, učitelé chatbotů, osobní kouč), profese související s řešením klimatických problémů a profese přímo související s technologickým pokrokem (např. instagramová influencerka/influencer, profesionální hráč/ka PC her, návrháři webů, specialisti na PR - blogy, newslettery, sociální sítě).

## v. SOCIÁLNÍ SLUŽBY

### V.1 Sociální služby v Ústeckém kraji

V Ústeckém kraji mají nějaké zastoupení všechny sociální služby ve všech druzích a formách poskytování. Nejvíce zastoupenou službou je odborné sociální poradenství (73), následují pečovatelská služba (53) a terénní programy (43). Nejmenší zastoupení pak mají intervenční centra, průvodcovské a předčitatelské služby, terapeutické komunity a tísňová péče, kdy každá z těchto služeb je v kraji zastoupena jedenkrát.

Z hlediska druhů sociálních služeb mají prakticky vyrovnaná zastoupení služby sociální prevence (273) a služby sociální péče (272), následuje sociální poradenství (73). Celkem je tedy v červenci 2022 v Ústeckém kraji poskytováno 618 sociálních služeb.

Tabulka 23: Sociální služby v Ústeckém kraji

<b>Odborné sociální poradenství</b>	<b>73</b>
<b>Služby sociální péče</b>	<b>272</b>
- Osobní asistence	15
- Pečovatelská služba	53
- Tísňová péče	1
- Průvodcovské a předčitatelské služby	1
- Podpora samostatného bydlení	9
- Odlehčovací služby	26
- Centra denních služeb	2
- Denní stacionáře	18
- Týdenní stacionáře	3
- Domovy pro osoby se zdravotním postižením	30
- Domovy pro seniory	39

- Domovy se zvláštním režimem	40
- Chráněné bydlení	27
- Sociální služby poskytované ve zdravotnických zařízeních ústavní péče	8
<b>Služby sociální prevence</b>	<b>273</b>
- Raná péče	2
- Telefonická krizová pomoc	2
- Tlumočnické služby	6
- Azylové domy	26
- Domy na půli cesty	3
- Kontaktní centra	9
- Krizová pomoc	5
- Intervenční centra	1
- Nízkoprahová denní centra	10
- Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež	42
- Noclehárny	11
- Služby následné péče	3
- Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi	40
- Sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením	15
- Sociálně terapeutické dílny	22
- Terapeutické komunity	1
- Terénní programy	43
- Sociální rehabilitace	32
<b>CELKEM</b>	<b>618</b>

**Zdroj:** vlastní zpracování dle Registru poskytovatelů MPSV.

Všechny služby jsou tedy dostupné obyvatelům kraje, ovšem ne všechny jsou dostupné ve všech okresech kraje, jak ukazuje tabulka č. 24. Součty služeb v jednotlivých okresech jsou samozřejmě vyšší, než celkový počet služeb uvedený v tabulce č. 23, což je dáno tím, že některé služby působí na území více okresů, takže jedna služba může být v tabulce č. 24 zanesena vícekrát – např. služba intervenční centrum je v celém kraji pouze jedna, má však zároveň působnost v rámci celého kraje, proto figuruje v tabulce č. 24 u všech okresů, ačkoliv se stále jedná o jednu službu.

**Tabulka 24:** Sociální služby v okresech Ústeckého kraje

	DC	CV	LT	LN	MO	TP	UL
<b>Odborné sociální poradenství</b>	<b>15</b>	<b>11</b>	<b>8</b>	<b>6</b>	<b>12</b>	<b>11</b>	<b>19</b>
<b>Služby sociální péče</b>	<b>56</b>	<b>36</b>	<b>59</b>	<b>31</b>	<b>37</b>	<b>30</b>	<b>31</b>
- Osobní asistence	5	2	0	2	2	1	3
- Pečovatelská služba	13	7	15	6	7	5	2
- Tísňová péče	0	0	1	0	0	0	0
- Průvodcovské a předčitatelské služby	0	0	0	0	0	0	1
- Podpora samostatného bydlení	5	0	1	1	0	1	1
- Odlehčovací služby	3	5	8	4	3	2	2
- Centra denních služeb	0	0	2	0	0	0	0
- Denní stacionáře	1	1	6	2	3	3	2
- Týdenní stacionáře	0	0	0	1	0	2	0
- Domovy pro osoby se zdravotním postižením	6	7	5	2	4	3	4
- Domovy pro seniory	6	6	6	3	8	4	6
- Domovy se zvláštním režimem	10	4	8	4	5	4	5
- Chráněné bydlení	7	4	6	3	3	4	4
- Sociální služby poskytované ve zdravotnických zařízeních ústavní péče	0	0	1	3	2	1	1

<b>Služby sociální prevence</b>	<b>54</b>	<b>41</b>	<b>41</b>	<b>24</b>	<b>42</b>	<b>43</b>	<b>52</b>
- Raná péče	1	0	0	0	0	0	1
- Telefonická krizová pomoc	0	0	0	0	1	0	1
- Tlumočnické služby	0	0	0	1	1	1	3
- Azylové domy	4	4	5	4	3	4	2
- Domy na půli cesty	0	0	0	0	2	1	0
- Kontaktní centra	2	2	1	1	1	1	1
- Krizová pomoc	1	0	1	2	1	0	2
- Intervenční centra	1	1	1	1	1	0	1
- Nízkoprahová denní centra	2	3	2	0	1	1	1
- Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež	9	8	3	2	7	6	7
- Noclehárny	2	4	2	0	3	1	1
- Služby následné péče	1	0	0	0	1	0	1
- Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi	7	4	5	3	7	9	8
- Sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením	2	2	2	4	1	3	2
- Sociálně terapeutické dílny	6	1	6	2	2	4	4
- Terapeutické komunity	0	0	1	0	0	0	0
- Terénní programy	8	8	7	2	7	8	8
- Sociální rehabilitace	8	4	5	2	3	4	9
<b>CELKEM</b>	<b>125</b>	<b>88</b>	<b>108</b>	<b>61</b>	<b>91</b>	<b>84</b>	<b>102</b>

**Zdroj:** vlastní zpracování dle Registru poskytovatelů MPSV a Akčního plánu sociálních služeb v Ústeckém kraji na rok 2022.

Okresy: DC – Děčín, CV – Chomutov, LT – Litoměřice, LN – Louny, MO – Most, TP – Teplice, UL – Ústí nad Labem

V okrese Litoměřice výrazně početně převažují služby sociální péče nad službami sociální prevence – v ostatních okresech je buď poměr opačný, nebo je zastoupení obou druhů sociálních služeb vyrovnané. Celkově nejnižší počet registrovaných sociálních služeb nabízí



lounský okres (61), což je méně než polovina oproti okresu s největším počtem nabízených registrovaných služeb (125), což je okres děčínský. Je třeba zmínit, že zde byla věnována pozornost počtu služeb jako takových, nikoliv kapacitě jednotlivých služeb, která se může výrazně odlišovat. Nejméně pestré spektrum sociálních služeb nabízí okres Chomutov, kde celkem 13 konkrétních sociálních služeb není poskytováno vůbec a obyvatelé okresu Chomutov za nimi tedy musí dojíždět.

Nyní zaměříme pozornost na několik sociálních služeb, které jsou svým charakterem určeny pro rodiny s dětmi nebo pro děti. Jedná se o ranou péči, nízkoprahová zařízení pro děti a mládež a sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi.

### **V.1.1 Raná péče**

Jedná se o službu poskytovanou terénní formou, která případně může být doplněna o formu ambulantní, která je poskytována rodinám s dětmi se zdravotním postižením nebo ohroženým nepříznivým vývojem v důsledku zdravotního stavu (§54, zákon 108/2006 Sb.). Služby rané péče jsou poskytovány v rámci Ústeckého kraje pouze v okresech Děčín a Ústí nad Labem. V každém z těchto okresů službu poskytuje jeden poskytovatel (v Děčíně Demosthenes, o.p.s. a v Ústí nad Labem Diakonie ČCE).

### **V.1.2 Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež**

Jedná se o službu poskytovanou ambulantní, případně také terénní formou, která je určena pro děti a mládež od 6 do 26 let, která je ohrožena společensky nežádoucími jevy (§62, zákon 108/2006 Sb.).

Služba je dostupná ve všech okresech kraje. Nejmenší zastoupení má okres lounský, kde se nacházejí dvě zařízení, největší pak děčínský, kde se nachází 9 zařízení. Mezi poskytovateli převažují různé organizace občanského sektoru, celkem 36 ze 42 zařízení – ve dvanácti případech se jedná o Charity (5x Charita Most; 2x Charita Šluknov a Charita Ústí nad Labem a po jednom zařízení Charita Lovosice, Charita Roudnice nad Labem a Charita Rumburk), 5 zařízení provozuje Světlo Kadaň, z.s., 4 zařízení Člověk v tísni, o.p.s., 3 Romano Jasnica, z.s., dvě Naděje a po jednom zařízení Armáda spásy, Cinka, z.s., Dům romské kultury, o.p.s., Indigo Děčín, z.s., Květina, z.s., Poradna pro občanství, občanská a lidská práva, z.s., Prosapia, z.ú., Salesiánské středisko Štěpána Trochty Teplice, Salesiánský klub mládeže, z.s. Rumburk – Jiříkov a YMCA Ústí nad Labem. Další nízkoprahová zařízení pro děti a mládež

provozují příspěvkové organizace obcí – 2 Obrnické centrum sociálních služeb, p.o. a 1 Kostka Krásná Lípa, p.o.. Tři zařízení pak provozují přímo města – 2 město Most a 1 Varnsdorf.

Některá zařízení mají ponechánu široce věkově vymezenou cílovou skupinu dětí a mládeže od 6 do 26 let tak, jak to umožňuje zákon. Většina zařízení však má věkovou skupinu vymezenou úžeji, případně poskytuje více nízkoprahových zařízení pro děti a mládež na stejné adrese, která se od sebe liší právě vymezenou věkovou skupinou. Ve všech místech, kde zařízení působí, tak nemusí být nutně dostupné celé cílové skupině ve věku 6 – 26 let.

### **V.1.3 Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi**

Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi jsou poskytovány v terénní, případně též ambulantní podobě rodinám s dítětem (nebo dětmi), které jsou ohroženy sociální situací, do níž se dostaly, a kterou nejsou schopny samy řešit.

Služba je dostupná ve všech okresech kraje. Největší počet jich je zastoupen v teplickém okrese (9), nejmenší pak v okrese Louny (3). Opět mají mezi poskytovateli největší zastoupení organizace občanského sektoru, 35 ze 40 služeb. 12 služeb poskytují Charity (5 Charita Most, 2 Charita Ústí nad Labem a po jedné Charita Lovosice, Charita Roudnice nad Labem, Charita Rumburk, Charita Šluknov a Charita Teplice), 4 sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi provozuje Poradna pro občanství, občanská a lidská práva, z.s., 3 Romano jasnica, z.s., dvě Člověk v tísni, o.p.s. a po jedné Armáda spásy, Centrum pro náhradní rodinnou péči, o.p.s., Diakonie ČCE – Středisko sociální pomoci v Mostě, Dobrovolnické centrum, z.s., Dům romské kultury o.p.s., Charitní sdružení Děčín, z.s., Květina, z.s., Naděje, Poradna pro integraci, z.ú., Salesiánské středisko Štěpána Trochty Teplice, SPZ Teplice, z.s., Světlo Kadaň, z.s., TILIA Kadaň, z.s. a Vavřinec z.s.. Dvě služby poskytují příspěvkové organizace obcí, konkrétně jednu Kostka Krásná Lípa, p.o. a jednu Obrnické centrum sociálních služeb, p.o., dvě další pak provozují města přímo, konkrétně města Litvínov a Varnsdorf, kdy každé provozuje jednu službu. Jednu službu také provozuje podnikatelský subjekt, Rekvalifikační a informační centrum, s.r.o.

Největší částka na financování sociálních služeb přichází ze státního rozpočtu, kdy kraj přerozděluje sociálním službám státem přidělené finanční prostředky. Ačkoliv se absolutní částka poskytnutá pro tyto účely meziročně stále zvyšuje, ani tak nepokrývá plně požadavky. Poskytnutá částka se postupně navyšovala mezi lety 2017 a 2021 z 1 055 758 105 Kč na 2 028 574 113 Kč. Nicméně požadovaná částka v roce 2021 činila 2 398 313 908 Kč.

(Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb v Ústeckém kraji na rok 2022). Přidělená částka v tomto roce tedy byla nižší o 369 739 795 Kč.

Vedle výše zmíněného velkého dotačního programu zajištěného ze státního rozpočtu vyhlašuje Ústecký kraj vlastní dotační programy. Je to jednak malý dotační program, na nějž kraj poskytuje stabilně částku kolem 11 milionů korun ročně, dále je to podpora na služby protidrogové politiky, kdy se podpora mezi lety 2017 – 2020 pohybovala na úrovni 3 milionů korun ročně, v roce 2021 byla poskytnuta částka nižší – 1 999 890 Kč (Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb v Ústeckém kraji na rok 2022).

Významné částky do sociálních služeb přichází také skrze programy kraje Podpora sociálních služeb v Ústeckém kraji (POSOSUK) financované z prostředků Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Zaměstnanost. V roce 2020 byla v rámci programů POSOSUK 2 a POSOSUK 3 poskytnuta celková částka 254 621 300 Kč, v roce 2021 pak v rámci programu POSOSUK 3 částka 224 576 000 Kč (Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb v Ústeckém kraji na rok 2022).

## **V.2 Transformace sociálních služeb**

Významným tématem posledních let je transformace sociálních služeb. Její základy můžeme vidět v České republice od počátku třetího tisíciletí, kdy byly přijaty principy tzv. Bílé knihy, která je v systému sociálních služeb vnímána jako významný konzultační dokument, ze kterého vychází legislativní opatření (Bílá kniha, 2003).

Klíčové principy, z nichž Bílá kniha vychází, a které jsou předpokladem pro transformační proces, jsou následující:

1. Nezávislost a autonomie klientů, což znamená, že klienti služeb jsou vnímáni jako osoby odpovědné za svůj život a musí být povzbuzováni k tomu, aby přijímali svá vlastní rozhodnutí o tom, jak budou žít. Smyslem je tedy aktivizace klientů, podpora jejich nezávislosti za počáteční pomoci, posilování respektu k odlišnostem lidí, respektování jednotlivců a směřování k zajištění jejich důstojnosti, individuality, práv a odpovědnosti. Tento princip také říká, že řešení všech potřeb je u každého jednotlivce rozdílné, individuální a nemůže existovat jedno společné řešení, protože každý má různé vlastnosti a preference.

2. Začlenění a integrace vycházejí z myšlenky, že sociální služby mají lidem pomáhat, aby si udrželi své místo ve společnosti, a aby je chránily před sociálním vyloučením. Podpora by měla směřovat k běžnému životu, nezávislosti klienta tak, aby lidé mohli nakupovat, bavit se, navštěvovat školu, účastnit se aktivit volného času, starat se o sebe a svou domácnost a jednoduše realizovat všechny životní záležitosti, které jsou v životě vnímány jako běžné a samozřejmé.
3. Respektování potřeb, kdy mají být respektovány potřeby jednotlivce, kterému je služba poskytována, a naopak nemá docházet k naplňování potřeb systému.
4. Partnerství je principem, který vychází z myšlenky, že lidé nejsou jen pasivními subjekty poskytování sociálních služeb, ale jsou aktivními účastníky, kteří se na řešení svých potřeb podílejí, vyslovují k němu své názory, postřehy a realizují svá vlastní rozhodnutí. Z pohledu dalších aktérů jsou sociální služby vnímány jako transparentní systém, který závisí na spolupráci všech relevantních aktérů, neboť konzultace a spolupráce jsou zásadními prvky pro úspěšné fungování systému sociálních služeb. Z tohoto vyplývá vzájemná komunikace zadavatelů služeb, poskytovatelů služeb, jejich uživatelů a v neposlední řadě i veřejnosti. Vzájemnou komunikační platformou je například komunitní plánování, v jehož rámci dochází k vyjasňování potřeb poskytovatelů služeb navzájem, města a obcí a také uživatelů. Nedílnou součástí diskuse o kvalitě služeb je také jejich standardizace, která stanovuje základní kritéria jejich poskytování.
5. Kvalita je jedním z principů, na kterém stojí vztah důvěry klienta ke službě. Klienti musí mít důvěru v kvalitu služby, kterou přijímají a poskytovatelé služby musí být schopni posoudit, zda služby, které poskytují, jsou v souladu s jejich standardy.
6. Princip rovnosti znamená, že přístup lidí ke službám by měl být stejný, a to bez ohledu na jejich věk, pohlaví, nebo sexuální orientaci. Rovněž pro poskytovatele sociálních služeb by měl být stejně dostupný systém financování služeb.
7. Národní standardy rozhodování v místě znamenají, že o tom, jak budou poskytovány sociální služby, se rozhoduje na místní úrovni co nejbližší komunitě, která rozumí potřebám lidí nejvíce. Na národní úrovni se v oblasti sociálních služeb určuje pouze rámec jejich poskytování.

Klíčovými principy, ze kterých transformace sociálních služeb vychází, je jejich reorientace z potřeb systému na potřeby klientů, kteří jsou se službami v partnerském vztahu a mohou participovat na řešení své situace.

Ústecký kraj odkazuje na transformaci sociálních služeb v dokumentu Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb v Ústeckém kraji na rok 2022 - 2024. Dokument odkazuje na Národní strategii rozvoje sociálních služeb 2016 – 2025, v jejímž rámci je zdůrazňován tlak na humanizaci institucionálního prostředí s důrazem na podporu a aktivizaci klientů a proces deinstitucionalizace, který již proběh u několika zařízení v Ústeckém kraji. Současně se Ústecký kraj podílí na reformě psychiatrické péče a humanizací zařízení pro osoby zdravotně postižené (Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb v Ústeckém kraji na rok 2022, s. 104).

Jelikož je od 1. 1. 2019 uzavřena tzv. Základní síť sociálních služeb v kraji, je možné průběžně tuto síť upravovat v reakci na zjišťované potřeby pouze u specifických cílových skupin. Akční plány rozvoje sociálních služeb se tak stávají neakčními a de facto se jedná o udržování stavu vytvořeného do roku 2018.

### V.3 DOPORUČENÍ

- Pracovat na otevření základní sítě sociálních služeb, čímž bude možné naplňovat Akční plán rozvoje sociálních služeb. Pro to, aby mohla základní síť sociálních služeb reagovat na měnící se potřeby obyvatel kraje, je třeba průběžně upravovat základní síť služeb, což v současnosti nelze. Akční plány tak sice pravidelně vznikají, ale bez možnosti rozšiřování základní sítě není možné velkou část v nich uvedených opatření realizovat.
- Nadále podporovat transformaci sociálních služeb, podporovat vznik komunitních služeb a podporovat služby poskytující služby v přirozeném prostředí klientů.
- Vyhodnocovat a mapovat kvalitu poskytovaných sociálních služeb napříč krajem.
- Podporovat plánování sociálních služeb v oblastech, kde k tomu nedochází.
- Zajišťovat rovný přístup k sociálním službám, zejména s ohledem na potřeby oblastí, kde je kapacita služeb nedostatečná.
- Zapojit do procesu vzájemné komunikace o významu sociálních služeb veřejnost a další aktéry z řad zaměstnavatelů, soukromých forem, neziskového sektoru a veřejného sektoru.

## VI. SLAĎOVÁNÍ PRÁCE A RODINY

Hill vymezuje harmonizaci práce a rodiny jako hledání přiměřeného stupně fungující kombinace placené a neplacené práce (Plasová, 2008). Esping Andersen (1999) označuje riziko nerovnováhy mezi pracovním a rodinným životem jako jedno z tzv. nových rizik na pracovním trhu. Vedle nerovnováhy mezi pracovním a rodinným životem jsou dále mezi tzv. nová sociální rizika řazena: problém se zajištěním péče o malé děti a další závislé osoby, nedostatek dovedností nutných k získání stabilního a adekvátně placeného zaměstnání, problém zastarávání znalostí a získání adekvátního výcviku, privatizace sociálních opatření a služeb s rizikem nejisté či nedostatečné služby, nedostatečné pokrytí sociální ochranou v situaci nezaměstnanosti, nemoci, invalidity, důchodového věku (Plasová, 2010).

Pro slaďování pracovního a rodinného života je dle Plasové (2010) možné využívat tři oblasti typických opatření: Za prvé, opatření umožňující opuštění trhu práce z důvodu rodičovství. Toto zajišťuje stát, který kompenzuje alespoň částečně příjem rodiči, který opustil své pracovní místo a věnuje se dítěti, v rámci dávek státní sociální podpory. Zaměstnavateli pak ukládá povinnost „držet“ zaměstnanci po dobu tří let jeho pracovní místo, což, jak uvádí Plasová (2010), může být některými zaměstnavateli, zejména v prostředí profesí s vysokým stupněm specializace, vnímáno negativně. Musí totiž zaškolit pracovníka, o kterého po třech letech přijdou, a zároveň se jim na pracovní místo vrátí pracovník, který strávil tři roky mimo pracovní trh, a jeho kvalifikace tím mohla utrpět. Za druhé, zajištění péče o dítě, zejména tedy o dítě do věku šesti let. Možnost zajištění péče o dítě ovlivňuje jak samotný návrat na trh práce, tak uspořádání pracovní doby, na které je zaměstnanec ochoten přistoupit. Tato péče může být zajištěna v rámci neformální péče – zejména v rámci rodiny, přátel, nebo formálními organizacemi, a to jak veřejnými, tak privátními. Za třetí, flexibilní opatření v zaměstnání. Může se jednat o úpravu pracovní doby, částečnou práci z domova, sdílení pracovního místa s jiným zaměstnancem apod.

Zaměstnavatelé využívají různé nástroje, kterými mohou napomáhat slaďování pracovního a rodinného života svých zaměstnanců. Ačkoliv ochota jednotlivých zaměstnavatelů napomáhat tomuto slaďování nad rámec zákonem daných povinností může být rozdílná, velká část zaměstnavatelů chápe tyto nástroje nejen jako ústupek svým zaměstnancům a projev vlastní dobré vůle, ale jako návratnou investici. Zaměstnavatelé, kteří tyto nástroje, které budou blíže představeny v textu dále, využívají, od toho nejčastější

očekávají výhodnější postavení na trhu práce – větší počet uchazečů o zaměstnání v jejich firmě či organizaci, snížení fluktuace, spokojenější zaměstnance a tím pádem také zvyšující se produktivitu práce, o kterou jde komerčním zaměstnavatelům především. To je v souladu s teorií racionální volby, kdy zaměstnavatelé jsou ochotni investovat do různých opatření s očekáváním, že přínosy převýší výdaje, tedy že celkový efekt bude pro ně ekonomicky příznivý (Plasová, 2008). Plasová v této souvislosti také zmiňuje institucionální teorii, kdy zaměstnavatelé reagují zejména na vnější tlaky přicházející z vnějšího prostředí. Tyto tlaky mohou být vyvolávány státy a/nebo Evropskou unií v podobě pravidel, která musí zaměstnavatelé akceptovat nebo implementovat. Dále mohou tlaky na zavádění prorodinných opatření přicházet rovněž od dalších aktérů, jako jsou samotní zaměstnanci, jejich různá seskupení na úrovni pracoviště, odbory nebo organizace občanské společnosti (Plasová, 2008).

Je třeba zde zmínit, že ne všichni zaměstnavatelé fungují primárně na komerční bázi a že vedle „klasických“ firem fungujících v rámci obchodního sektoru, tvoří významný segment zaměstnavatelů rovněž organizace veřejného sektoru a organizace občanského sektoru. Primárním cílem veřejných a občanských organizací sice není vytváření ekonomického zisku, nicméně i řada těchto organizací funguje v souladu s teorií racionální volby, neboť jsou nuceny přejímat řadu prvků z obchodního sektoru, aby fungovaly co nejvíce efektivně z ekonomického pohledu. Ritzer (1996) pro to využil pojem mcdonaldizace. Ta se kromě obchodního sektoru projevuje i ve službách, včetně organizací sociální práce (Dustin, 2007). V sociálních službách se tzv. mcdonaldizace spolu s novým manažerismem (Baláž, 2012) projevuje zejména přesunutím důrazu od kvality ke kvantitě, posuzování služeb na základě kvantitativních (tím pádem snadno komparovatelných) dat nevypovídajících nic o kvalitě služby. Služby mezi sebou se pak přestávají chovat jako spolupracující partneři sledující zájem klientů, ale jako konkurenti bojující o omezené zdroje (Doubek a kol., 2015). Organizace občanského sektoru jsou tedy nuceny jednat dle vzoru komerčních firem a zabývat se především tím, co přináší ekonomickou efektivitu. To platí i pro zavádění opatření sladujících práci a rodinu.

Nyní se vrátíme k některým již zmíněným opatřením pro sladování pracovního života, které mohou využívat zaměstnavatelé – a to ať již se jedná o subjekty obchodní, veřejné či občanské. Plasová (2008) dělí tato opatření do čtyř skupin. Za prvé, flexibilní úpravy pracovních podmínek, jako posun začátku pracovní doby, pružná pracovní doba, zkrácení

pracovní doby, umožnění výkonu práce nebo její části z domova. Za druhé, možnosti delší absence na pracovišti z rodinných důvodů. Sem je řazena například možnost neplaceného volna na rodinnou dovolenou, neplacené volno na péči o člena rodiny, přeřazení na jinou práci z důvodu plnění rodinných povinností. Za třetí, možnost krátkodobé absence na pracovišti. Sem spadá možnost využití jednorázového či opakovaného náhradního volna k vyřízení rodinných záležitostí. Za čtvrté, opatření zaměřená na období rodičovské dovolené a péči o děti, například pomoc s rekvalifikací po návratu z rodičovské dovolené, návrat do zaměstnání po delší rodičovské dovolené než 3 roky, příspěvek na úhradu služby pro děti.

Zkrácení pracovní doby neboli práce na částečný úvazek může být vhodným nástrojem pro sladění pracovního a rodinného života, kdy umožňuje zejména rodiči vracejícímu se z rodičovské dovolené participovat na pracovním trhu a zároveň zůstat po určitou dobu doma a věnovat se rodinným záležitostem. Jde o pracovní poměr, který určuje rozsah práce nižší než 40 hodin za týden, přičemž pracovní doba může být určena jen na několik dnů v týdnu. Této formě zaměstnání pochopitelně odpovídá i nižší výše odměny. Zkrácená pracovní doba je stanovena na základě dohody mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem. Problémem se v rámci zkrácené pracovní doby ukazuje práce přesčas, která se občas nevyhnutelně objevuje, tím pádem se objevují dvě protichůdné okolnosti, kdy nelze práci opustit v kontrastu s nutností opustit zaměstnání pro vyzvednutí dítěte ze školky apod. Za práci přesčas se při zkráceném úvazku považuje překročení doby 40 hodin týdně. Přesčas u zkrácené pracovní doby nelze nařídit a vznikne v tomto smyslu „práce navíc“. Nelze ji nijak nahradit nebo nařídit náhradní volno (MPSV, 2020).

Pružná pracovní doba znamená, že si zaměstnanec sám volí začátek a konec pracovní doby s tím, že musí dodržet rozsah odpracované doby za den, resp. týden při dodržení dalších zákonem daných požadavků. V rámci pracovní doby tedy existují dva úseky, začátek a konec pracovní doby, které základní pracovní dobu obklopují. Pružné rozvržení pracovní doby upravuje § 85 Zákoníku práce (Zákon č. 262/2006 Sb.). Existují i další formy pružné pracovní doby, kdy je rozvržení pracovní doby na dohodě s nadřízenými nebo zcela na úvaze zaměstnanců.

U práce z domova se ve většině případů jedná o část pracovní doby, kterou může zaměstnanec odpracovat z jiného místa, než je jeho obvyklé pracoviště. Ačkoliv se může jevit jako ideální nástroj pro skloubení pracovních a rodinných opatření skýtá určitá omezení pro



zaměstnavatele i zaměstnance, a proto tento harmonizační nástroj není využíván tak často, jak by být mohl. Na straně zaměstnavatelů se jedná o obtíže s kontrolou reálně odpracovaného času, nebo nedostupností pracovníka v určitém okamžiku. Z pohledu zaměstnance klade toto uspořádání větší nároky na vlastní disciplínu (dodržení pracovního času) a rovněž nároky na ostatní členy domácnosti – respektování, že člověk „je v práci“ ačkoliv se fyzicky nachází v prostoru bytu, a musí se tedy věnovat pracovním úkolům a nemůže bez omezení obstarávat rodinné záležitosti. Zároveň je tento nástroj obtížně využitelný či zcela nevyužitelný v některých profesích (zejména u manuálně pracujících).

Využití je možné rovněž tzv. „sdílení pracovního místa“ neboli také „job-sharing“, kdy zaměstnanec si po dohodě se zaměstnavatelem částečně sníží úvazek a na uvolněnou část tohoto úvazku pak zaměstnavatel přijme zaměstnance jiného – může například uvolněnou část úvazku nabídnout dosud nezaměstnanému a pomoci mu se vstupem na trh práce. Sdílení pracovní místo upravuje §317a Zákoníku práce (Zákon č. 262/2006 Sb.). Další možností je také sdílený pracovní týden, což je flexibilní forma práce, kdy je týdenní služební doba stlačená do čtyř dnů. Tento nástroj je označován jako „stlačený pracovní týden.“ (MPSV, 2020).

Sami zaměstnavatelé mohou pracovat na tom, aby pečující rodiče nebyli vyčleněni z pracovního procesu prostřednictvím různých nástrojů. Kontakt s firemní kulturou a prostředím lze totiž udržet i z domova, případně občasným kontaktem se zaměstnavatelem ve firmě.

I během mateřské nebo rodičovské dovolené lze nastavit komunikační model mezi pečujícím rodičem a firmou. Může se jednat například o účast na poradách fyzicky nebo online, zasílání informačních materiálů, interních časopisů či účast na firemních komunitních akcích jako jsou večírky a podobně. Mezi dalšími nástroji mohou figurovat „plány návratu do zaměstnání a kariérového rozvoje během mateřské dovolené,“ možnosti mateřských rodičovských příspěvků na úhradu služeb od zaměstnavatele, placená dovolená pro otce při narození dítěte nebo neplacené volno pro rodiče.

Náležitá podpora sladění práce a rodiny může být uplatňována přímo ve firemním prostředí, kdy jsou v prostorách firmy k dispozici například přebalovací pulty nebo dětské koutky. V případě krátkodobé nemoci je vhodné využití „sick days“ benefitu nebo podpory prostřednictvím wellness programů. Vhodným nástrojem jsou také firemní akce zapojující členy rodiny zaměstnanců firmy, jejichž komunitní charakter přispěje ke vzájemnému

pochopení jak ze strany rodin, tak ze strany zaměstnavatelů. Takto získané neformální vazby pomáhají následně překonávat bariéry, které brání sladování práce a rodiny.

Vzhledem k tomu, že mateřská dovolená je spojena převážně s péčí ženy o dítě, dochází především u žen k nerovnosti v oblasti příjmů. Z tohoto důvodu je vhodné ve firmách realizovat genderové audity, audity pro sladování práce a rodiny, audity rovných příležitostí, audity personální a audity firemní kultury. Vedle těchto nástrojů najdou své uplatnění i psychologické, právní a finanční služby. Je rovněž vhodné, pokud se zaměstnavatel v rámci společenské odpovědnosti aktivně zapojuje do práce s místní komunitou, podporuje například mateřská centra, rodinné kluby, rodičovské weby a uplatňuje nástroje podporující různé formy péče o dítě, například ve spolupráci s neziskovým sektorem (Jakubcová, 2014).

Dalším nástrojem mohou být také tzv. „firemní školky“, neboli zřízení zařízení pro předškolní děti zaměstnavatelem, většinou přímo v rámci firmy či organizace. Rodiči to tak může usnadnit návrat na trh práce, jelikož pokud tato konkrétní organizace nerealizuje, musí zajistit v době výkonu práce péči o dítě jiným způsobem, což nemusí být vždy reálné. Například „běžná“ mateřská škola má vyčerpanou kapacitu, nebo nemá provozní dobu optimální z hlediska pracovní doby, případně může být též náročné skloubit dopravu dítěte, následně sebe do zaměstnání a odpoledne zpět v případě nemožnosti využití osobního automobilu a umístění bydliště či pracoviště v místě s horší dostupností veřejnou dopravou.

Výhody aktivit směřující ke sladování rodinného a pracovního života se pozitivně promítají do života zaměstnanců, zaměstnavatelů, ale i společnosti. Z pohledu zaměstnanců může aplikace těchto nástrojů zvýšit jejich spokojenost, a tedy i výkonnost a motivaci v práci. Zároveň dochází ke zmírnění psychické zátěže i časové náročnosti skloubení pracovního a rodinného života. Díky kontaktu s pracovním prostředím zaměstnanec neztrácí kompetence a profesní způsobilost, díky tomu se zaměstnanci po rodičovské dovolené vracejí snadněji do pracovního procesu (Jakubcová, 2014).

Z pohledu zaměstnavatelů se nástroje sladování práce a rodiny projevují především v kontextu zvýšené výkonnosti a spokojenosti zaměstnanců, díky čemuž dochází ke snížení fluktuace a absencí. Do takto otevřených firem přicházejí sebevědomí, kvalitní a kreativní zaměstnanci, kteří ve firmě zůstávají, čímž dochází ke snižování personálních nákladů zaměstnavatele. Personální stabilita posílá přináší zvýšenou produktivitu práce a posílení konkurenceschopnosti zaměstnavatele na trhu. S tím souvisí i posílení dobré pověsti firmy, její

atraktivitu pro další zaměstnance a rovněž dobré jméno v oblasti společenské odpovědnosti. Společenské výhody přinášejí ekonomickou stabilitu, ruku v ruce s eliminací zdravotních problémů způsobených stresem ve vazbě na redukci sociálních problémů, snížení rozvodovosti, snížení nezaměstnanosti nebo odstranění platové nerovnosti žen a mužů (Jakubcová 2014).

Ústecký kraj se potýká s velkou mírou zadluženosti obyvatel (viz kap. II.9.2, str. 27). Z dostupných dat (Mapa exekucí, 2019) není možné stanovit, nakolik se fenomén předluženosti, projevující se zejména v podobě exekucí, často i vícečetných, týká právě rodin s dětmi, nicméně je možné předpokládat, že jelikož v roce 2019, ze kdy jsou dostupná poslední data, bylo na území Ústeckého kraje v exekuci téměř 17 % všech obyvatel, bude mezi nimi i významný podíl rodin s dětmi. To samozřejmě ovlivňuje i situaci rodin s dětmi a jejich postavení na trhu práce. Lze předpokládat, že velkou část lidí s vícečetnými exekucemi budou tvořit zejména lidé s nižší kvalifikací a obecně horším postavením na trhu práce (i když ani to nelze z dostupných dat jednoznačně vyčíst), tedy lidé, kteří se reálně nachází v pasti chudoby, nebo kterým propad do pasti chudoby bezprostředně hrozí, a kterým se zároveň nevyplatí participace na trhu práce. Na jejich příjem ze zaměstnání by totiž byla uvalena exekuce a po zohlednění nákladů spojených se zaměstnáním (doprava, strava), by nástup do zaměstnání pro tyto lidi znamenal reálný ekonomický propad oproti situaci dlouhodobé nezaměstnanosti a čerpání pomoci v hmotné nouzi (zejména doplatku na živobytí). Je tak jejich racionální volbou kombinace zmíněných dávek s prací v rámci šedé ekonomiky.

To s sebou nese množství známých rizik – absence sociálního a zdravotního pojištění, nejistota ohledně trvání „pracovního poměru“, nejistota ohledně vyplacení či nevyplacení sjednané částky za odvedenou práci. A v neposlední řadě také, což se týká právě našeho tématu, obtížná možnost jednat o výše zmíněných opatřeních ke sladění pracovního a rodinného života. Rodiny s dětmi odkázané na práci v rámci šedé ekonomiky (tzn. na neoficiálním trhu práce, bez smlouvy a také bez zdanění) mají jen malé naděje na změnu situace v budoucnu.

Nicméně existují nástroje pomoci – vedle institutu insolvence (běžně nazývané jako „osobní bankrot“, na niž však velká část dlouhodobě nezaměstnaných nedosáhne) na přelomu loňského a letošního roku uskutečněné tzv. „milostivé léto“, které by se ještě v letošním roce mělo dočkat opakování a které umožňovalo zaplatit pouze jistinu a paušální částku pro exekutora a zbavit se tak dluhu zatíženého o příslušenství, které tím pádem z pohledu dlužníka

„zmizelo“. Ačkoliv tento institut pomohl mnoha lidem s návratem k životu bez dluhů, týká se pouze dluhů vůči veřejným subjektům. Mnoha lidem (včetně rodin s dětmi a zejména samoživitelkám a samoživitelům) však vznikly dluhy díky úvěrům od privátních věřitelů, kterým nebyli schopni splácet a dluh narostl (a dále tedy narůstá) do vysokých částek. Jak již bylo zmíněno, těmto lidem se vstup na trh práce poskytující řadu benefitů, včetně nástrojů sladování pracovního a rodinného života, prostě nevyplatí, a tudíž ačkoliv pracují (mnohdy i více hodin než lidé na standardním pracovním trhu a v horších pracovních podmínkách), zmíněného sladování se jich de facto vůbec netýká.

Potenciál pro sladování pracovního a rodinného života skýtá rovněž komunitní plánování realizované na úrovni kraje i na úrovni velké části větších měst v rámci Ústeckého kraje. Ačkoliv se komunitní plánování týká primárně sociálních služeb, má zpravidla mnohem širší záběr (tomu odpovídá často užívané označení komunitní plánování sociálních služeb a služeb návazných na služby sociální). V mnoha městech existují v rámci koordinačních skupin komunitního plánování skupiny pro rodiny s dětmi, které se zabývají potřebami rodin s dětmi na daném území a mohou tedy vznášet i podněty k chybějícím službám, které by usnadnily sladování pracovního a rodinného života.

Aktuální koncepční materiály Ústeckého kraje, konkrétně Koncepce rodinné politiky Ústeckého kraje 2019 – 2022 stanovuje opatření, která mají vzhledem k zaměstnavatelům v regionu doporučující charakter. Mezi základní principy těchto doporučení patří osvětová činnost směrem k soukromým zaměstnavatelům, státním institucím a veřejnému sektoru. Základními východisky jsou principy udržitelnosti zaměstnání osob pečujících o malé děti a seniory v odlišných věkových skupinách. Dále motivace zaměstnavatelů k zohledňování zájmů zaměstnanců a zaměstnankyň, kteří jsou v roli rodičů nebo pečujících osob a propagace zasazení se o pohled na rodinu a na profesní sféru jako na rovnocenné zdroje a hodnoty, které vedou k prosperitě společnosti (Koncepce rodinné politiky Ústeckého kraje 2019 – 2021).

Vedle toho uvádí zmiňovaný koncepční materiál konkrétní opatření, která:

- Podporují a vzdělávají zaměstnavatele a zaměstnance v tématu sladování rodiny a zaměstnání, případně je vedou k udržitelnosti postavení či návratu na trh práce, s odkazem na flexibilní formy zaměstnání a zejména na rozvoj pracovních příležitostí, které jsou k dispozici ve formě zkráceného úvazku.

- Vedou k posilování společenské odpovědnosti firem směrem k regionu. Materiál odkazuje především na spolupráci s organizací „Sít' pro rodinu,“ kdy ve spolupráci s touto organizací zesilují propagaci zaměstnavatelů, kteří se k prorodinným aktivitám a sladování práce a rodiny staví proaktivně.
- Informují o akcích na podporu rodiny a iniciují společenskou diskusi o nástrojích sladování práce a rodiny.
- Aktivně realizují prorodinná opatření směrem dovnitř k úřadu.
- Zajišťují podporu začínajících podnikatelů, kteří jsou zároveň rodiči, dále rodičů po návratu z rodičovské dovolené, rodičů dětí mladších 15 let, rodičů pečujících o děti se zdravotním znevýhodněním, rodičů se zdravotním a/nebo sociálním znevýhodněním, osob generace 45+, tedy takových, pro které může být účast na trhu práce formou vlastní samostatné existence jednou z možností, jak lépe harmonizovat svůj rodinný a pracovní život.
- Podporují rozvoj služeb, které pomohou a ulehčí návrat a udržení se na trhu práce pro skupiny obyvatel tzv. „sendvičové generace,“ tj. osob, které pečují jak o děti, tak i o své starší rodiče. Kraj se zavázal, že v rámci této podpory bude nabízet nástroje a dotační tituly, komunikační platformy, soutěžní tituly, inovační centra a obdobné nástroje, které pomohou tyto nástroje propagovat.
- Podporují organizace, které se zaměřují na cílovou skupinu obyvatel (rodičů, pečujících osob o závislou osobu).
- Vzdělávají rodiče a pečující osoby v oblasti rodinných a profesních kompetencí tak, aby nedocházelo k jejich sociálnímu a profesnímu vyloučení.
- Podporují vzdělávací programy na zachování profesních znalostí a dovedností.
- Podporují programy zaměřené na zvýšení motivace mužů k větší angažovanosti při péči o děti, zejména o děti mladšího věku, a při péči o závislé osoby.
- Podporují programy zaměřené na téma rovných příležitostí žen a mužů v profesním i osobním životě.
- Zařazují témata sladování práce a rodiny do dotačních titulů kraje, podporují sdílení zkušeností a poskytují prostor pro tematické informování veřejnosti.
- Podporují alternativní formy služeb péče o děti, které u pečujících rodičů přispějí k udržení se na trhu práce. Mezi tyto alternativní služby patří dětské koutky, dětské

kluby, firemní zařízení péče o děti, dětské skupiny, jesle a mikrojesle, lesní školky, volnočasová zařízení pro školní děti nebo coworkingová centra.

## **VI.1 Výzkumná šetření v oblasti sladování práce a rodiny**

Jak ukázalo výzkumné šetření MPSV (2020), klíčovým prvkem absence podpory sladování profesního a rodinného života, mimo jiné ve vazbě na rovné odměňování žen a mužů, je nedostatečná nabídka flexibilních forem práce v kombinaci s jejich nedostatečným finančním ohodnocením, absence mechanismů řízení částečných úvazků a v neposlední řadě i nevýhodnost samotných částečných úvazků pro zaměstnavatele. Jedná se například o přílišnou byrokratickou a administrativní zátěž, ale i celkově o neochotu zaměstnavatelů poskytovat flexibilní formy práce.

Klíčovým prvkem při sladování pracovního a rodinného života je právě flexibilita práce, tu využívají především ženy z důvodu péče o děti. Flexibilní úvazky jim umožňují setrvat v kontaktu se zaměstnavatelem a firemní kulturou, zároveň umožňují péči o děti a zvyšují pravděpodobnost návratu pečujících rodičů na trh práce (MPSV, 2020). Bariéry vedoucí k uplatňování těchto nástrojů se liší podle charakteru vykonávané činnosti, oboru a například podle formy provozu zaměstnavatele. Jiný přístup k flexibilitě práce může mít zaměstnavatel se směnným provozem (MPSV, 2020).

Další významnou skupinou využívající flexibilní úvazky jsou skupiny zaměstnanců a zaměstnankyň ve věku nad 50 let, u nichž je důvodem zdravotní stav nebo péče o své blízké. Jak dále ukázalo šetření MPSV většina zaměstnavatelů neomezuje přístupnost k flexibilním formám práce na základě pohlaví. Nicméně z výzkumu vyplynulo, že pružné úvazky jsou využívány především ženami, což určuje obecná představa o jejich roli v domácnosti, vyšší mzdou u partnera, ale také stereotypní představy okolí, kdy v některých společnostech je zapojení muže do péče o rodinu vnímáno s despektem. Tato obava následně muže odrazuje od motivace péče o rodinu, zejména o své nezletilé děti a využití částečného úvazku (MPSV, 2020).

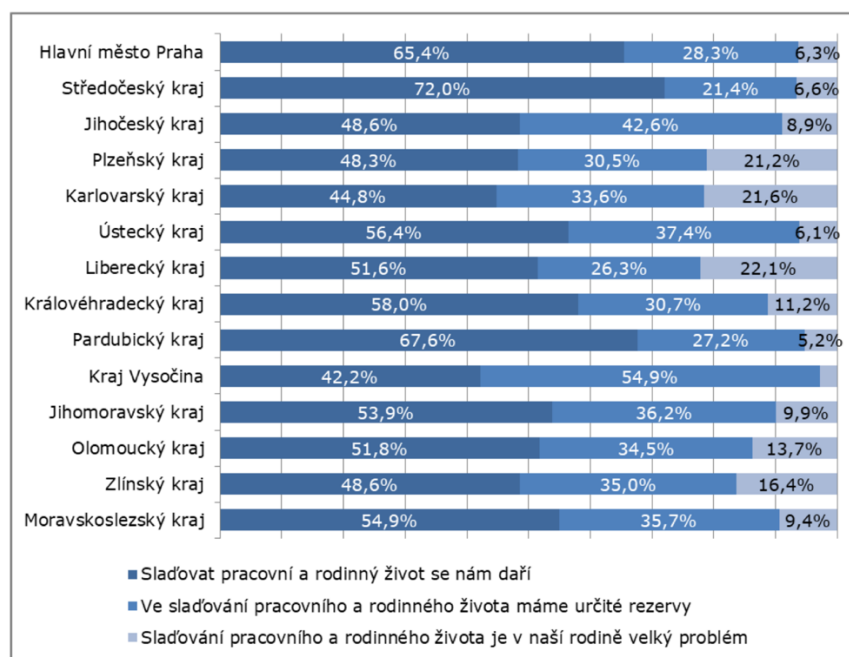
Šetření rovněž ukázalo, že často nejsou jasná pravidla čerpání nefinančních benefitů a flexibilních forem práce, přičemž chybí systematicky nastavené a ukotvené definice pracovních zařazení s flexibilní pracovní dobou. Zároveň se od sebe liší jednotlivé obory jak

ve veřejném, tak v soukromém sektoru, kde jsou, popřípadě nejsou, možnosti flexibilní práce realizovány. Stává se tak v rámci jednotlivých firem, úřadů, institucí, že některá oddělení flexibilní formu práce umožňují a některá nikoliv. Často bývá také jako důvod neprosazení této formy práce přístup managementu, kdy se ukázalo, že velmi často rozhoduje o využívání flexibilních forem práce střední management. S tím souvisí i nejistota, že vedení firem neví, jak flexibilní formy práce řídit a kontrolovat (MPSV, 2020).

Z pohledu srovnání na úrovni krajů došlo v roce 2021 k realizaci výzkumu v oblasti rodinných politik v České republice. Podle Výběrového šetření pracovních sil (ČSÚ, 2020) tráví lidé na plný úvazek průměrně 36,7 hodin v práci, na zkrácený úvazek jde pak o průměrnou hodnotu 19,0 hodin. Výzkum však ukázal, že nejvyšší dobu v práci stráví lidé v Ústeckém kraji, kdy celkový průměrný počet odpracovaných hodin je 36,9 hodin v týdnu, průměr na plný úvazek je 37,6 hodin v týdnu, v případě částečného úvazku jde o hodnotu 20,9 hodin v týdnu. Naopak nejmenší počet hodin tráví obyvatelé Moravskoslezského kraje (ČSÚ, 2020).

Analýza Inboox CZ (2021) zadaná MPSV ČR zkoumala v mezikrajovém srovnání různé aspekty sladování pracovního a rodinného života. V obecné rovině výzkum zjišťoval, jak vnímají obyvatelé krajů proces sladování práce a rodiny. V oblasti subjektivního hodnocení sladování rodinného a pracovního života (N=2055) vyšly nejlépe tři kraje, a to Středočeský kraj, kdy 72% respondentů odpovědělo, že se jim daří sladovat rodinný a pracovní život, dále Pardubický se 67,6% a Praha, kdy takto odpovědělo 65,4 %. Samotný Ústecký kraj se ocitl ve skupině krajů, kde se přibližně polovině respondentů daří sladovat pracovní a rodinný život.

**Graf 21:** Subjektivní hodnocení sladování rodinného a pracovního života podle krajů



**Zdroj:** Inboox CZ, 2021. Srovnávací studie rodinné politiky v krajích ČR.

Další oblastí, kterou výzkum zkoumal, bylo hodnocení návratu do zaměstnání po mateřské či rodičovské dovolené. Ze šetření (N=922) vyplynulo, že Ústecký kraj se nachází v průměru a spolu s krajem Vysočina a Jihočeským krajem je zde hodnocen návrat do zaměstnání v kategorii „spíše náročný, ale dalo se to zvládnout.“ V případě Ústeckého kraje toto hodnocení uvedlo 65,8 % respondentů, dalších 14 % respondentů uvedlo, že návrat nebyl náročný, což je však nejnižší procento ze všech krajů.

Další zkoumanou oblastí bylo vnímání možnosti flexibilní práce a dalších opatření na podporu sladování pracovního a rodinného života. Jinými slovy, výzkum se ptal, zda-li respondenti v krajích vidí pozitivní vliv flexibilní práce a dalších opatření na sladování rodinného a pracovního života. Ze šetření vyplynulo (N= 594), že Ústecký kraj patří mezi kraje, kde respondenti velmi často hodnotili vliv nástrojů jako „velmi výrazný“ – 18,6 % respondentů a 61,1 % respondentů vyhodnotilo vliv flexibilní práce na sladování práce a rodiny hodnocením „ano, do jisté míry.“ Ústecký kraj tedy patří do skupiny krajů, kde vliv těchto opatření respondenti vnímali kladně (do této skupiny krajů patřil ještě Plzeňský kraj, Olomoucký kraj a Zlínský kraj).



V rámci stejného šetření se dále ukázalo, že právě v Ústeckém kraji je nejvíce podporovatelů práce z domova ze všech krajů, a to 61,1 % respondentů, pružnou pracovní dobu zmiňuje 18 % respondentů, kratší pracovní dobu 10 % respondentů a nakonec 6,9 % respondentů oslovil stlačený pracovní týden. (Inboox CZ, 2021).

## **VI.2 Výzkumné šetření KSP FSE UJEP**

Výsledky výše uvedeného šetření částečně potvrzují i výsledky výzkumné analýzy, která proběhla v rámci zpracování této studie. Šetření se zúčastnilo 252 respondentů ve věku od 18 do 65 let vychovávající děti do 18 let. V rámci vzorku 252 respondentů bylo zadáno, aby seřadili nástroje podpory sladování práce a rodiny od nejlepšího po nejhorší (viz kapitola I).

Z pohledu sladování rodinného a pracovního života vyšlo najevo, že respondenti nejvíce oceňují flexibilní úvazky a práci z domova, tzv. homeoffice. Potvrzuje se tím trend, kdy lidé nejvíce využívají právě nástroj pružné pracovní doby a homeoffice jako nejčastější prostředek pro sladování práce a rodiny. Na první místo v oblasti hodnocení umístilo flexibilní pracovní dobu 35 % respondentů, v závěsu oblíbenosti je také práce z domova, kterou preferuje 17 % respondentů, následované kontem pracovní doby s podporou 16% respondentů. Naopak na chvostu hodnocení jsou nástroje sdílené úvazky nebo stlačený pracovní týden, oba nástroje jako nejhorší hodnotilo 20 % respondentů. Ostatní nástroje byly v podílech hodnocení od nejlepšího po nejhorší hodnoceny průměrně.

**Tabulka 25:** Hodnocení řešení pro sladění pracovního a rodinného života ze strany zaměstnavatele

Hodnocení řešení pro sladění pracovního a rodinného života ze strany zaměstnavatele								
	1. místo - nejlepší řešení	2. místo	3. místo	4. místo	5. místo	6. místo	7. místo	8. místo - nejhorší řešení
Pružná pracovní doba	88 (35%)	46 (18%)	44 (17%)	18 (7.1%)	13 (5.2%)	14 (5.6%)	16 (6.3%)	13 (5.2%)
Konto pracovní doby	40 (16%)	38 (15%)	36 (14%)	40 (16%)	34 (13%)	25 (9.9%)	17 (6.7%)	22 (8.7%)
Stlačený pracovní týden	12 (4.8%)	27 (11%)	24 (9.5%)	37 (15%)	23 (9.1%)	45 (18%)	33 (13%)	51 (20%)
Práce z domova, home office	43 (17%)	45 (18%)	41 (16%)	28 (11%)	25 (9.9%)	24 (9.5%)	26 (10%)	20 (7.9%)
Sdílený úvazek	6 (2.4%)	18 (7.1%)	25 (9.9%)	32 (13%)	51 (20%)	31 (12%)	39 (15%)	50 (20%)
Zřízení firemních jeslí, školek a dětských skupin	22 (8.7%)	34 (13%)	30 (12%)	33 (13%)	34 (13%)	35 (14%)	41 (16%)	23 (9.1%)
Podpora komunitních aktivit a benefitů pro rodiny zaměstnanců	17 (6.7%)	21 (8.3%)	29 (12%)	32 (13%)	37 (15%)	38 (15%)	43 (17%)	35 (14%)
Profesní podpora rodičů na mateřské dovolené	24 (9.5%)	23 (9.1%)	23 (9.1%)	32 (13%)	35 (14%)	40 (16%)	37 (15%)	38 (15%)

Zdroj: Výzkumné šetření KSP FSE UJEP, 2022.

### VI.3 Doporučení

- Vzdělávání a osvěta mezi zaměstnavateli v oblasti využití flexibilních forem práce.
- Aplikace nástrojů sladění rodinného a pracovního života dovnitř úřadu a podpora obcí.

- Zjišťovat a vyhodnocovat bariéry, které zabraňují zaměstnavatelům ve využívání flexibilních forem práce.
- Podporovat síť služeb pro rodiny s dětmi směrem k možnostem využívání hlídání dětí a podpory neformálních pečovateli.
- Stimulace zaměstnavatelů formou pobídek a soutěží v rámci tématu sladování práce a rodiny.
- Osvěta v oblasti společenské odpovědnosti firem a významu propojení firemní kultury s rodinou a aktivitami pro rodiny.

## **VII. INSTITUCIONÁLNÍ A KONCEPČNÍ ZASTŘEŠENÍ PRORODINNÝCH KONCEPCÍ V LOKÁLNÍCH POLITIKÁCH V ÚSTECKÉM KRAJI**

Pro identifikaci prorodinných aktivit vnímaných jako podpora rodiny v běžném prostoru realizovaných na území Ústeckého kraje jsme využili data z Komunitních plánů jednotlivých statutárních měst (Ústí nad Labem, Teplice, Děčín, Most). Komunitní plánování je participativní metoda identifikace potřeb, zejména rozvojových potřeb jednotlivých oblastí společenského, veřejného života, a to na úrovni obcí či krajů založená na principech zastupitelské demokracie. Produktem komunitního plánování je tzv. komunitní plán, pro jehož konečný obsah je typické zapojení všech, kterých se zpracovávaná oblast týká. Jedná se tedy o vymezení potřeb, které nejsou saturovány, či jen nedostatečně, nebo jsou tak vnímány.

V popisovaných dokumentech Ústeckého kraje se plány týkají zejména oblastí, které jsou považovány za problematické z hlediska jejich naplňování čili můžeme je vnímat jako potřebné pro rozvoj regionu, a to i optikou zapojení principu potřebné a dostačující prevence a žádoucí inkluze.

### **VII.1 Statutární město Ústí nad Labem**

V Ústí nad Labem v současnosti můžeme pro identifikaci potřeb využít dat z 6. Komunitního plánu péče města Ústí nad Labem na období 2018 -2021. Nový komunitní plán, který by měl řešit situaci pro časový horizont 2023 -2026 je momentálně ve fázi tvorby, návrhů a dotazníkového šetření, kdy zájemci mohli na webových stránkách Magistrátu Ústí nad Labem vyplnit anketní dotazník (do 31. 7. 2022). Plán obsahuje návrh na ustavení, udržení a vznik nových sociálních služeb a služeb souvisejících z oblasti vzdělávání, zaměstnanosti, bydlení a aktivit volného času, pro oblast Ústecko. Z hlediska zaměření této kapitoly se budeme zabývat daty z oblasti péče o děti, mládež a rodinu a oblast péče o prorodinnou politiku. Bohužel nemůžeme jasně vymezit a kvantifikovat, do jaké míry došlo k naplnění cílů, proto je žádoucí uvedená fakta vnímat jako informační.

V oblasti péče o děti a mládež Komunitní plán konstatuje že na území města je dostatečné množství služeb či podpůrných činností pro rodiny s dětmi, které jsou ohroženy nepříznivou sociální situací, ovšem z hlediska personálního zabezpečení je nutné posílit poskytovatele

těchto služeb, aby nedošlo k možnému snížení kvality, a to ve vazbě na celé území ORP.. Dokument formuluje, že současný systém funguje dostatečně a příznivě, je tedy žádoucí udržet současnou situaci a podporovat ji. Cílem je vznik nové služby pro děti s duševním onemocněním - Multidisciplinární tým pro děti.

Institucionální, personální a koncepční zajištění prarodinné politiky ve městě Ústí nad Labem je vnímáno jako nenaplněné, a to jak institucionálně, tak personálně i koncepčně. Pro konkretizaci a odstranění bariér byly vymezeny tyto požadavky.

- Zpracování „Koncepce prarodinné politiky města Ústí nad Labem“
- Zřízení pracovní pozice koordinátora/ky prarodinné politiky města Ústí nad Labem
- Vytvoření prostoru a nástrojů pro komunikaci aktérů rodinné politiky směrem ke konkrétním rodinám

Při naplňování požadavků se bude vycházet z koncepce Zdravého města a předpokládá bližší spolupráci Statutárního města Ústí nad Labem s podporou členů koordinačních skupin.

Komunitní plán stanovuje také cíle v oblasti rozvoje a kvality stávajících zařízení péče o rodiny:

- Podpora funkční rodiny a podpora cílové skupiny rodičů při návratu/udržení se na trhu práce
- Rozvoj služeb pro děti v předškolním a raně školním věku, mládež a mladé dospělé
- Podpora předškolních klubů jako primárního nástroje prevence sociálního vyloučení a jako nástroje pro lepší integraci dětí při přechodu na ZŠ
- Realizace preventivních programů k tématu společensky negativních jevů
- Podpora aktivního trávení volného času a neformálního vzdělávání celých rodin
- Realizace preventivních programů na podporu zdravého životního stylu

## **VII.2 Statutární město Teplice**

- Příslušným dokumentem, ze kterého vycházíme je Komunitní plán sociálních služeb a služeb jim blízkých statutárního města Teplice na období 2021 – 2025. Tento dokument obsahuje kapitolu s názvem „Oblast péče o Rodiny, děti a mládež“ a vychází ze SWOT analýzy a strategických cílů – „Kde chceme být v roce 2025?“. I komunitní plán Teplice počítá s podporou stávající sítě služeb v cílové skupině a navýšením kapacit v oblasti

služeb odborného sociálního poradenství a sanace rodiny pro cílovou skupinu rodiny s dětmi. Jedním z cílů je také obecná podpora **aktivit a programů pro rodiny s dětmi, která obsahuje od opatření ke sladování rodinného a pracovního života** (Dětské skupiny a mikrojesle), přes preventivní programy (Programy pro školy) či doprovázení pěstounů široké množství aktivit z mnoha oblastí.

Komunitní plán města Teplic obsahuje závěrečnou kapitolu, kde jsou uvedeny tzv. „Oblasti společných a přesahujících cílů“, kde dochází k vymezení potřeb cílových skupin napříč běžně uváděné typologie, resp. lze konstatovat možné překrývání. Současně je zde vytýčen i požadavek na nutnost koncepční a funkční realizace procesu provedení komunitního plánu - Zajištění fungování procesu komunitního plánování města Teplice – a pro aplikace proročinných opatření aktivita „Vybudování komunitního centra pro setkávání generací a klubovou činnost“.

### **VII.3 Statutární město Most**

Město Most vychází z dokumentu IV. komunitní plán sociálních služeb a navazujících služeb pro region Mostecka 2019–2022. Tento dokument je sestaven naprosto jinak, než komunitní plány měst Ústí nad Labem a Teplice, velká pozornost je věnována sociálnědemografickým specifikám, jasně vymezenému geografickému určení a nástinu zpracování komunitního plánu. Priorita zaměřená na volnočasové aktivity pro děti, mládež a rodiny vychází z předpokladu, že ne všechny rodiny jsou schopny si samy zajistit své volnočasové vyžití. Současně je zde uváděno hledisko rovných příležitosti. Pro funkční vymezení je zde ještě rozlišováno mezi oblastmi charakterizovanými jako „celoroční programy dětských a mládežnických organizací“ (pravidelné schůzky členů organizací s doprovodným programem, společenské večery, dětské programy, zájmové kluby, kulturní, sportovní a vzdělávací činnost, pořádání táborů v době jarních a letních prázdnin) a „jednorázové volnočasové aktivity“ (jednorázové akce organizací, které nevyvíjejí pravidelnou činnost).

Duhou uváděnou prioritou je priorita Mateřská centra, kterými jsou míněny Kluby rodičů s dětmi, vzdělávací aktivity pro rodiče, příprava předškoláků, vyplňování volného času a cílovou skupinou rodiče s dětmi.

## VII.4 Statutární město Děčín

- Město Děčín realizuje opatření prostřednictvím dokumentu 4. komunitní plán sociálních služeb města Děčín 2020 - 2023. Podobně jako ve výše uváděných Komunitních plánech jsou zde priority zaměřené na zachování a optimalizaci stávajících sociálních služeb pro práci s rodinou, dětmi a mládeží (včetně kapacity) a podpora aktivit zvyšujících kvalitu života rodin, dětí a mládeže (týká se zejména zachování stávajících aktivit pro rodiny, rozšíření služeb pro posílení rodičovských kompetencí a společenské akcí pro rodiny s dětmi, propojování mezigeneračního soužití)

## VII.5 Koncepční dokumenty k rodinné politice

Regionální rodinná politika v Ústeckém kraji vychází z vládou schválené Koncepce rodinné politiky z roku 2017.

**Krajská koncepce rodinné politiky Ústeckého kraje 2019 – 2021** byla schválena v roce 2018, v roce 2021 byla její platnost prodloužena do roku 2022. Vycházela z podmínek, které byly systematicky vytvářeny na evropské i celostátní úrovni, její formulování i implementaci provázela realizace projektu MPSV z operačního programu EU Zaměstnanost s názvem Krajská rodinná politika. V jeho rámci bylo vypracováno množství materiálů, následně využitelných při realizaci a vyhodnocování jednotlivých cílů stanovených v koncepci. Jedním z klíčových byla nepochybně Metodika rodinné politiky na krajské a místní úrovni, jejímž cílem bylo setřídit rozdíly mezi jednotlivými kraji v podpoře rodin, poskytovaných aktivitách a službách a sjednotit implementaci rodinné politiky ([www.rodinyvkrajich.mpsv.cz](http://www.rodinyvkrajich.mpsv.cz)). V rámci projektu, který skončil v červnu 2022 existovala pro Ústecký kraj efektivně fungující regionální platforma, jejíž kapacity a zkušenosti do značné míry zůstávají využity v krajské pracovní skupině pro rodinnou politiku. Stejnou roli sehrává evropský projekt Implementace politiky stárnutí na krajskou úroveň ([www.seniorivkrajich.mpsv.cz](http://www.seniorivkrajich.mpsv.cz)) a částečně také další systémové projekty MPSV „Koordinace opatření na podporu sladění pracovního a rodinného života na úrovni krajů“ a „Podpora implementace dětských skupin“.

Na Krajském úřadu Ústeckého kraje je rodinná politika věcně záležitostí odboru sociálních věcí, oddělení plánování a registrace sociálních služeb. Tematicce je věnována část

jednoho pracovního úvazku. Funguje pracovní skupina rodinné politiky jako jeden z poradních orgánů krajského úřadu.

Dokumenty k regionální rodinné politice lze nalézt na webových stránkách kraje pod záložkou Sociální péče a pakt zaměstnanosti – Strategické dokumenty. Rodina ani rodinná politika nefiguruje v názvu žádné z viditelných záložek, webové stránky existují jen formálně. Informace o pozici koordinátorky rodinné politiky pro Ústecký kraj není veřejně dostupná, pozice není uvedena.

## **VII.6      Institucionální zastřešení rodinných politik**

Ústecký kraj vyhlašuje Dotační program na podporu prorodinných aktivit, zaměřený na aktivity v mateřských a rodinných center, s celkovou alokovanou částkou 500.000 Kč. Kraj je společně se všemi ostatními kraji ČR zapojen v projektu Rodinné pasy a Seniorpasy, zaměřené na slevy na vstupném pro tyto cílové skupiny, a projektu Rodina offline, pracující s realitou digitálních médií v životě současné rodiny.

Od roku 2020 je členem Národní sítě zdravých měst (koncept WHO) na úrovni začátečník, v rámci kraje jsou členem ještě Litoměřice s nejvyšším statutem „šampion“, Štětí („pokročilý“), Ústí nad Labem, Bílina, Křešice, Ústěk a MAS Podřipsko jako začátečníci. Týden pro rodinu, vyhlašovaný každoročně Národním centrem pro rodinu, bývá Ústeckým krajem či jeho představiteli podpořen v rámci jednotlivých akcí (záštita hejtmána) i materiálně, není však institucionálně zapojen. Dny rodiny v rámci Týdne pro rodinu pořádají obvykle i jednotlivá města a obce kraje s různou mírou zapojení či spolupráce s ostatními aktéry.

V soutěži Obec přátelská rodině a seniorům, kterou vyhlašuje MPSV, se posledním umístěným z Ústeckého kraje stal Chomutov v roce 2018, v dalších letech neměl Ústecký kraj žádné uchazeče, kteří by o cenu usilovali, až v posledních dvou letech se cenu (neúspěšně) pokusily získat Jirkov, Dolní Poustevna a Vejprty, ovšem žádné z větších měst.

## **VII.7      Obce s rozšířenou působností**

Protože jedním z důležitých úkolů krajské rodinné politiky je iniciovat a podporovat vznik lokálních rodinných politik a také je koordinovat a zastřešovat, v následujícím textu představíme míru praktické realizace lokálních rodinných politik či jejich principů v rámci jednotlivých ORP Ústeckého kraje.

ORP lze podle úrovně formulování a nastolování otázek rodinné politiky rozdělit do tří skupin:



1. ORP, které mají vlastní koncepci prorodinné/rodinné politiky pro lokalitu, kterou vyhodnocují a naplňují;
2. ORP, které rodinnou politiku řeší v rámci jiných dokumentů v komplexním měřítku a podnikají aktivní kroky k jejímu naplňování;
3. ORP, které se lokální rodinnou politikou nezabývají a řeší pouze jednotlivé problémy.

Do skupiny první, tedy ORP s vlastní formulovanou rodinnou politikou, patří Litoměřice, Děčín, Chomutov a Kadaň.

**Litoměřice** jsou mezi městy ústeckého kraje výjimkou, Koncepci rodinné politiky města mají již od roku 2014, vždy na pětileté období a Koncepci proseniorské politiky pro roky 2021 - 2025. Problematika je v gesci odboru sociální věcí a zdravotnictví a odboru školství, kultury, sportu a památkové péče.

Město **Děčín** má prorodinný webový portál s informacemi pro rodiny rodina.mmdecin.cz. Na jednom místě je zde soustředěna sociální tematika, školství a vzdělávání, zdravotnictví a volného času. Vyhláší dotační program na podporu rodiny. Koncepce prorodinné politiky města Děčína byla vytvořena poprvé v roce 2014, nynější je zformulována na léta 2019 – 2023, je provázána s komunitním plánem (viz výše).

V **Chomutově** existovala Koncepce rodinné politiky Statutárního města Chomutov pro roky 2013 – 2020, dokument nebyl pro pozdější roky aktualizován. Aktuální je Koncepce proseniorské politiky statutárního města Chomutova, platná do roku 2023. Koncepce na sebe vzájemně neodkazují. Město pravidelně vyhláší a organizuje soutěž Rodinné zápolení pro aktivně trávený čas rodin s dětmi.

**Kadaň** se prezentuje jako „město pro rodinu“ a přestože strategický dokument koncepce rodinné politiky města v tuto chvíli neexistuje, stanovení priorit a opatření je již k dispozici pod názvem Přehled aktivit a opatření města pro rodiny s dětmi a návrhy na zlepšení (2022). Důležitým principem je participace sociálních aktérů a „komunikace s rodinou“. Mezi komisemi rady města nalezneme Komisi pro juniory.

Města a obce, které jsou v problematice „na špičce“, např. Děčín a Litoměřice, spolu vzájemně spolupracují a inspirují se mezi sebou.

Skupina druhá, bez naformulovaného strategického materiálu, ale s některými prvky jeho naplňování:

Na Magistrátu města **Ústí nad Labem** je problematika a podpora rodiny v působnosti Odboru sociálních věcí a odboru školství, kultury a sportu. V dokumentech oddělení sociální prevence figuruje brožura z roku 2018, nabízející seznam organizací pro rodiče a děti a několik informačních letáků. Vlastní rodinná politika formulována není, na rodiny pamatuje komunitní plán, v jehož přípravě figuruje koordinační skupina děti, mládež a rodina a koordinační skupina pro prarodinnou politiku. Nová podoba komunitního plánu je v přípravě na roky 2023 – 2026 (viz výše).

**Louny** poskytují z rozpočtu města kromě standardních dotací na sport, kulturu a mimoškolní aktivity dotaci na podporu rodinné politiky a mezigeneračního soužití, v roce 2022 činila celková výše 100 tisíc Kč. Rodinná problematika je v gesci odboru sociálních věcí a zdravotnictví a odboru školství, kultury a sportu. Není explicitně součástí koncepčních dokumentů, implicitně jsou její části obsaženy ve Strategickém plánu města Louny (2018).

V rámci komunitního plánování města **Most** funguje koordinační skupina Volnočasové a prarodinné aktivity. Prarodinné aktivity jsou explicitně uváděny jako součást komunitního plánu od roku 2005, současná podoba platí do roku 2022. Na stránkách města Mostu existují odrážky Rodina a dítě a Senior s odkazy na sociální situace k řešení a nabídky aktivit. Problematiku řeší odbor sociálních věcí a odbor, školství, kultury a sportu, odbor životního prostředí a mimořádných událostí.

**Roudnice nad Labem** má velmi propracovaný komunitní plán do roku 2024, který kromě prvků prarodinných strategií pracuje s i myšlenkou prarodinné koncepce města a participaci obcí v ORP na jejím definování, ve stávajícím období ji však nepovažuje za prioritu. Perspektivně však počítá s jejím formulováním a realizací v dalším plánovacím období. Na stránkách sociálního odboru města jsou současně uveřejňovány aktuality s aktivitami pro seniory i rodiny s dětmi, které město zastřešuje či pořádá/spolupřádá (den s rodinou Smajáles apod.) Odbor sociálních věcí, odbor ekonomický a školský

ORP **Varnsdorf** disponuje nově definovanou Strategií vzdělávání do roku 2027, kde jsou některé aspekty lokální rodinné politiky zmiňovány či respektovány, i když jen ve vazbě na různé formy vzdělávání včetně neformálních a volnočasových aktivit (na stránkách města např. nalezneme registr volnočasových aktivit pro jednotlivé školní roky). Mezi komisemi a pracovními skupinami nefiguruje žádná zaměřená na komplexně na rodinu. Rodina je v gesci odboru sociálních věcí a zdravotnictví.

**Žatec** má zformulovaný Komunitní plán sociálních služeb a prarodinných aktivit do roku 2023, rodina je zde ale viděna perspektivou příjemce sociálních služeb, pracovní skupina prarodinných aktivit a prevence se svou vizi soustředí zejména na volnočasové aktivity. Téma má v gesci odbor sociálních věcí.

**Bílina** problematika rodiny je v kusé podobě zmíněna ve Strategickém plánu rozvoje města do roku 2023, pracovní komise rady města pro rodinu zřízeny nejsou, Komunitní plán služeb 2020 – 2022 je zpracován pro celou oblast ORP, rodina je zde zúžena na témata sociálních služeb a trávení volného času, i když tento strategický dokument reflektuje, že v některých obcích na jeho území je rodinám věnována komplexní pozornost.

Aktuální Komunitní plán péče města a ORP **Lovosice** na roky 2023 – 2027 se na rodinu soustředí zejména z pohledu sociálních služeb a volnočasových aktivit. Tematicke se věnuje odbor sociálních věcí a zdravotnictví a odbor sociálně právní ochrany dětí.

Třetí skupina je zastoupena ORP Podbořany, Teplice, Rumburk a Livínov.

V **Teplicích** jsou implicitně některé minimální prvky rodinné politiky obsaženy v programu rozvoje Statutárního města Teplice 2019 – 2026 (v podstatě limitováno pravidelnými akcemi Setkání vedení města s nejmladšími Tepličánky) a v komunitním plánu (viz výše). V gesci má problematiku odbor sociálních věcí a zdravotnictví, odbor školství, odbor kultury a sportu.

Město **Podbořany** bere v úvahu rodinu pouze nepřímou ve strategickém plánu, jinak její potřeby nejsou zmíněny, v tomto směru neexistuje žádná koncepce či vize.

**Rumburk** ve Strategickém plánu rozvoje města myslí na jednotlivé aspekty lokální prarodinné politiky odděleně, pozornost je upřena zejména k problematice sociálního začleňování. Mezi komisemi a pracovními skupinami nefiguruje žádná zaměřená komplexně na rodinu. Problematiku má v gesci odbor sociálních věcí a zdravotnictví.

**Livínov** nedisponuje zvláštní koncepcí rodinné politiky, ta se nijak neodráží ani v Programu rozvoje města 2021 – 2027. Komise rady města k tematice rodiny není, tematice se věnuje odbor sociálních věcí a školství.

Vlastní lokální koncepci rodinné politiky mají ale některé menší obce, mezi kterými je určitě třeba uvést např. Krásnou Lípou (na léta 2017 – 2022).

I když jednotlivé koncepční materiály z kategorie 2 a 3 výše jsou obvykle formulovány participativně a obsahují analýzu místní situace, perspektiva podpory rodiny je

z pohledu samosprávy obvykle zúžena na sociální služby, sociální začleňování a volnočasové aktivity. Tomu odpovídá i tematické zaměření jednotlivých komisí či pracovních skupin. I v komunitních plánech převažuje perspektiva jednotlivých rizikových jevů a chybí následná syntéza, komplexní pohled na potřeby běžné rodiny. Pohled na roli krajské koncepce rodinné politiky ve formulaci souvisejících strategických dokumentů na lokální úrovni a jejich potřeby je patrný z dotazníkového šetření mezi zástupci ORP, viz kapitola XI.

Z dokumentů obcí a měst je zřejmé, že situace je vždy do značné míry závislá na podpoře jednotlivé politické reprezentace a individuálním úsilí, prorodinná politika na lokální a regionální úrovni není institucionalizovanou záležitostí, ve které se v případě potřeby pouze mění jména.

## VII.8 Doporučení

S ohledem na minimální změnu situace budou doporučení velmi podobná těm, které obsahuje dokument vzniklý v rámci projektu Krajská rodinná politika: Návrh rozšíření cílů a opatření koncepce rodinné politiky v Ústeckém kraji ([www.rodinyvkrajich.cz](http://www.rodinyvkrajich.cz)).

Bude vycházet zejména z role kraje v zastřešení participace lokálních aktérů a motivace k ní, efektivní komunikace obcí, zaměstnavatelů a dalších aktérů na svém území (nejen) v této oblasti. Klíčová je koordinace jejich aktivit a profesionální podpora, jak odborná, tak organizační.

- Dostatečné **personální zajištění rodinné politiky** na Krajském úřadě Ústeckého kraje vyčleněním alespoň **jednoho celého pracovního úvazku**, který bude věnován výhradně rodinné politice. Nedostatečné personální zajištění vede k nevyhnutelnému formalismu.
- V rámci této pracovní pozice udržení konzultační role pro všechny relevantní aktéry v rodinné politice tak, jak byla nastavena v rámci projektu MPSV Krajská rodinná politika.
- Vyšší finanční prostředky věnované podpoře rodinné politiky v její komplexní podobě (tj. nikoli jen v dílčích aspektech, jako jsou volnočasové aktivity): **dotační tituly podporující participaci obcí, formulaci lokálních rodinných a seniorských politik, ocenění úspěšných a/nebo inovátorských aktivit všech relevantních aktérů.**

- Efektivní a interaktivní komunikace s cílovou skupinou rodin a seniorů prostřednictvím **webu či sociálních sítí** po vzoru jiných krajů (např. Olomoucký, Jihomoravský).
- Maximální využití potenciálu výstupů projektu Krajská rodinná politika

## VIII. PRORODINNÉ A VOLNOČASOVÉ AKTIVITY

### VIII.1 Mateřská centra

Základní poslání mateřských center spočívá v prevenci rizikových jevů v rodině a ve společnosti. Centra vytvářejí bezpečný prostor pro sdílení a vzájemnou podporu rodin v komunitě. V této podkapitole vycházíme z výzkumného šetření Sítě pro rodinu (organizace sdružuje mateřská centra v daném kraji), která uskutečnila v roce 2020 dotazníkové šetření. Rozsah výzkumného vzorku umožňuje považovat závěry tohoto výzkumného šetření za zobecnitelné na všechny mateřská centra.

Součet rodin, které využívají služeb a programů centra za běžných podmínek v daném vzorku center je 16.485 rodin. To znamená, že činnost jednoho centra zasahuje v průměru 183 rodin, za Ústecký kraj tedy cca 3,9 tis. rodin.

Z daného počtu lze provést kvalifikovaný odhad bezprostředního přínosu činnosti členských mateřských center Sítě pro rodinu, z.s., na více než 50 000 rodin napříč Českou republikou.

Mateřská centra se zaměřují na prevenci krizových situací v rodině i ve společnosti. Jejich činnost byla v minulých dvou letech nuceně omezena na základě mimořádných opatření spojených s pandemií Covid-19. Mateřská centra pracují přímo s rodinami a sehrávají tak nepostradatelnou roli v místních komunitách.

Projekt Síť pro rodinu v Ústeckém kraji 2020 byl realizován nad rámec naplánovaných aktivit. Pro vedoucí a pracovníky MC z Ústeckého kraje bylo realizováno 5 regionálních setkání a 4 vzdělávací semináře (z toho 2 online) v oblastech zdravého životního stylu, provozních a legislativních záležitostí center, sladování rodinného a pracovního života a financování center. Vzhledem k situaci způsobené pandemií a s ní souvisejícími změnami v naplňování aktivit (převedení aktivit do online prostředí) byla dále centrům Ústeckého kraje nabídnuta účast na seminářích pořádaných v jiných krajích či na celostátní úrovni. Celkem se tak mateřská centra Ústeckého kraje účastnila dalších nejméně 15 odborných seminářů v oblasti cvičení s dětmi v centrech, první pomoci, online komunikace, využívání sociálních sítí, digitálních technologií, komunikace v obtížných situacích, zvládání stresu, posilování rodičovských kompetencí. V průběhu celého roku bylo poskytnuto 450 individuálních poradenství (reálných, telefonických či e-mailem) a 19 online setkání – tzv. miniregionálních

intervizních setkání (společných pro všechna centra v kraji) s cílem individuálního poradenství vedení center a zaměstnanců center v oblasti práce s dětmi a jejich rodinami, programového zaměření center, organizačně právních náležitostí center a aktuálních vládních a hygienických nařízení. Vzhledem k pandemické situaci byla činnost Sítě pro rodinu také více zaměřena na poskytování materiální pomoci. Po celé období pandemie byla (a je i nadále) zprostředkovávána prostřednictvím center materiální pomoc ze Sbírký Nory Fridrichové rodičům – samoživitelům (potravinová pomoc, notebooky pro děti na 2. stupni ZŠ či na SŠ, dárky pro děti od firmy Mattel). Další notebooky pro distanční výuku byly nabídnuty i úplným rodinám s více dětmi přímo organizací Sítí pro rodinu. V rámci 1. ročníku tradice oslavující hodnotu rodiny - celorepublikové kampaně Sítě pro rodinu s názvem Festival rodiny (9. 5. - 21. 6. 2022) bylo pořádáno 28 akcí, ke kterým se přihlásilo 18 z 21 členských center v Ústeckém kraji.

Do oblasti volnočasových aktivit se pro účel této práce zařazují centra volného času, základní umělecké školy a jazykové školy, které vedle vzdělávací funkce realizují také řadu volnočasových aktivit.

## **VIII.2 Knihovny**

Nedílnou součástí volnočasových aktivit jsou i profesionální a neprofesionální knihovny. K 31. 12. bylo v kraji evidováno 292 knihoven. V kraji je 36 profesionálních knihoven, 248 neprofesionálních knihoven a 11 neprofesionálních knihoven vedených jako pobočky<sup>17</sup>. Z celkového počtu bylo 8 knihoven pověřených regionální funkcí, včetně Státní vědecké knihovny v Ústí nad Labem, která vykonává okresní i krajskou regionální funkci. Regionální funkce knihoven má zajistit dostupnost veřejných knihovnických a informačních služeb ve všech místech republiky a má poskytovat informační a knihovnické služby obyvatelům měst a malých obcí bez rozdílu. Plnění regionální funkce pověřenými knihovnami má mimořádný význam pro fungování neprofesionálních knihoven v malých obcích.

Ve veřejných knihovnách Ústeckého kraje bylo v roce 2020 zaregistrováno skoro 63 tis. uživatelů, což je skoro o 10 tis. čtenářů méně než v roce 2019. Hlavní příčina poklesu má

---

<sup>17</sup> Profesionální knihovnou se rozumí knihovna provozovaná obcí s pracovním úvazkem knihovníka vyšším než 15 hodin týdně.

spojitost s opatřením proti šíření koronaviru, zvláště pak uzavření knihoven (SVK UL, 2020). Podle zprávy Výsledky činnosti veřejných knihoven Ústeckého kraje v roce 2020 navštívilo knihovny 1,8 mil. návštěvníků (o 400 tis. méně než v roce 2019) a to i přesto, že byly poměrnou část roku uzavřeny a jejich služby byly omezeny. Největší počet návštěvníků byl v okrese Louny (420 tis. návštěvníků), nejméně v okrese Litoměřice (165 tis. návštěvníků). (SVK UL, 2020).

V roce 2020 bylo ve veřejných knihovnách Ústeckého kraje i přes uzavření knihoven v průběhu roku zaevidováno 2,4 mil. výpůjček (pokles oproti roku 2019 o 800 tis. výpůjček). Krajský průměr výpůjček na 1 obyvatele jsou 3,0 výpůjčky a počet výpůjček na 1 registrovaného uživatele je 38,9.

I přes omezení provozu knihoven kvůli protipandemickým opatřením se v nich uskutečnilo 1392 kulturních a 2620 vzdělávacích akcí. Některé z plánovaných akcí byly z výše uvedených důvodů zrušeny, přesunuty nebo převedeny do online prostředí. Nejvíce kulturních akcí bylo realizováno v knihovnách v okrese Litoměřice a Louny, nejvíce vzdělávacích akcí se uskutečnilo v knihovnách Louny a Chomutov. Knihovny se momentálně vymezují i jako subjekty, které poskytují neformální - osvětové vzdělávání pro široké spektrum nejen vlastních uživatelů, kteří využívají klasické výpůjční služby. V rámci těchto akcí dochází k mezigeneračnímu kontaktu, mezigeneračnímu vzdělávání, některé knihovny spolupracují s konkrétními zájmovými či členskými organizacemi - např. kluby seniorů a poskytují tzv. aktivizační (animační činnosti).

### **VIII.3 Střediska volného času**

Do této kategorie jsou zařazovány Domy dětí a mládeže a Stanice zájmových činností. Při zpracování statistik jsme vycházeli z databází dostupných na serveru Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Zde jsou k nahlédnutí dvě statisticky použitelné databáze – Statistická ročenka za rok 2021/22 (<https://statis.msmt.cz/rocenka/rocenka.asp>) a Rejstřík škol a školských zařízení (<https://rejstriky.msmt.cz/rejskol/>).

Při bližším porovnání jsme zjistili, že mezi těmito databázemi jsou mírné rozpory (liší se počty uváděných subjektů o 1 zařízení), což však nijak nesnižuje vypovídací hodnotu. V Rejstříku škol jsou do zájmového a dalšího vzdělávání organizovaného školskými zařízeními začleňovány Domy dětí a mládeže (34), Stanice zájmové činnosti (2), Školní družina a Školní



klub. Poslední dvě uváděné nepatří do zájmu naší činnosti, proto se jimi blíže zabývat nebudeme, je ovšem možné uvést, že na území Ústeckého kraje se nachází 273 školních družin a 63 školních klubů. Statistická ročenka rozděluje na Střediska volného času na Domy dětí a mládeže (33) a Stanice zájmových činností (2). Níže uvedená tabulka shrnuje informace, které se týkají pravidelně organizované činnosti.

**Tabulka 26:** Statistika – Střediska volného času (statistická ročenka) – pravidelná činnost

Středisko volného času	Počet	Počet zapsaných osob	Počet zájmových útvarů
Domy dětí a mládeže	33	28425	2379
Stanice zájmových činností	2	489	46
<b>Součet</b>	<b>35</b>	<b>28914</b>	<b>2425</b>

**Zdroj:** <https://statis.msmt.cz/rocenka/rocenka.asp>

**Tabulka 27:** Statistika - Střediska volného času (statistická ročenka) – příležitostné vzdělávání

Území	Příležitostné činnosti				Další činnosti podle zaměření – počet účastníků				
	celkem		z toho o sobotách či nedělích		osvětová a informační	individuální	spontánní	ostatní	
	počet akcí	počet účastníků	počet akcí	počet účastníků					
Ústecký kraj	celek	1066	46201	405	23537	1742	1640	24209	1127
Dům dětí a mládeže		1052	45932	405	23537	1742	1640	24209	1127
Stanice zájmových činností		14	269	0	0	0	0	0	0

**Zdroj:** <https://statis.msmt.cz/rocenka/rocenka.asp>

Střediska volného času dále poskytují i táborovou činnosti, v roce 2021/22 to bylo 394 akcí, kdy nerozlišujeme délku akce, ovšem celkově se všech forem zúčastnilo 9650 osob (nad 5 dní trvání, do 5 dnů trvání, městské a příměstské tábory)

Rejstřík škol a zařízení uvádí shodně dvě stanice zájmových činnosti:

1. Střední škola zahradnická a zemědělská Antonína Emanuela Komerse v Děčíně
2. Základní škola Mírová, Ústí nad Labem

Současně zde nalezneme 34 subjektů, které jsou zařazovány do kategorie Dům dětí a mládeže (DDM) či Středisko volného času (SVČ), kdy Středisko volného času je většinou zřizováno pod hlavičkou jiné školské instituce.

**Tabulka 28:** Přehled volnočasových zařízení v kraji

Město nebo obec	Počet subjektů	Druh subjektů	okres
Krupka	2	DDM, SVČ	Teplice
Varnsdorf	2	DDM, SVČ	Děčín
Litoměřice	2	DDM	Litoměřice
Roudnice nad Labem	2	DDM, SVČ	Litoměřice
Rumburk	1	DDM	Děčín
Žatec	1	DDM	Louny
Duchcov	1	DDM	Teplice
Teplice	2	DDM	Teplice
Děčín	1	DDM	Děčín
Česká Kamenice	1	DDM	Děčín
Klášteřec nad Ohří	1	DDM	Chomutov
Jirkov	1	DDM	Teplice
Kadaň	1	DDM	Chomutov
Budyně nad Ohří	1	SVČ	Litoměřice
Úštěk	1	DDM	Litoměřice
Ploskovice	1	SVČ	Litoměřice
Liběšice	1	SVČ	Litoměřice
Lovosice	1	DDM	Litoměřice
Štětí	1	DDM	Litoměřice
Podbořany	1	DDM	Louny

Postoloprty	1	SVČ	Louny
Bílina	1	DDM	Most
Osek	1	DDM	Teplice
Jílové	1	SVČ	Děčín
Most	1	DDM	Most
Ústí nad Labem	1	DDM	Ústí n. L.
Jiříkov	1	DDM	Děčín
Chomutov	1	DDM	Chomutov
Benešov nad Ploučnicí	1	Centrum dětí a mládeže	Děčín

Zdroj: <https://rejstriky.msmt.cz/rejskol/>

Z výše uvedené tabulky je patrné, že početně nejvíce nalezneme DDM či SVČ v okresech – územních obvodech Litoměřice (8), dále pak Děčín (7) a Teplice (5).

#### VIII.4 Základní umělecké školy

Počty základních uměleckých škol zůstaly nezměněny. Umělecké školy jsou nejčastěji zřizovány obcí. Nejvyšší počet uměleckých škol zřízených obcí je v Chomutově a Litoměřicích, následuje okres Louny. Naopak nejméně jich je v okrese Děčín, z toho ve Šluknovském výběžku není žádná umělecká škola zřízená obcí. Zde zastupuje roli kraj, který je zřizovatel dvou uměleckých škol ve Šluknovském výběžku a jedné školy na Děčínsku.

Celkově lze říci, že umělecké školy (bez ohledu na zřizovatele) jsou ve všech okresech zastoupeny v podobném počtu. Výjimku tvoří okres Most, kde jsou pouze tři umělecké školy, z toho žádná z nich není zřízená krajem. Kraj nezřizuje žádnou uměleckou školu ani v dalších okresech – Chomutov, Litoměřice a Louny.

**Tabulka 29:** Základní umělecké školy v Ústeckém kraji

Okres	Krajské	Obecní	Soukromé	Celkem
-------	---------	--------	----------	--------

Chomutov	0	5	0	<b>5</b>
Most	0	3	0	<b>3</b>
Ústí nad Labem	2	2	1	<b>5</b>
Děčín	1	1	0	<b>2</b>
Šluknovský výběžek	2	0	0	<b>2</b>
Teplice	2	3	0	<b>5</b>
Litoměřice	0	5	0	<b>5</b>
Louny	0	4	0	<b>4</b>
<b>Celkem</b>	<b>7</b>	<b>23</b>	<b>1</b>	<b>31</b>

**Zdroj:** Rejstřík škol a školských zařízení.

### **VIII.5 Jazykové školy**

V rejstříku škol a školských zařízení jsou v Ústeckém kraji stále zapsány pouze dvě jazykové školy (s právem státní jazykové zkoušky). Jedná se o Vyšší odbornou školu, Obchodní akademii, Střední odbornou školu a Jazykovou školu EKONOM, o.p.s. (zřizovatel privátní sektor) a Obchodní akademii a jazykovou školu s právem státní jazykové zkoušky v Ústí nad Labem (zřizovatel kraj). Obě školy nabízejí širokou nabídku jazykových kurzů (anglický jazyk, německý jazyk, francouzský jazyk, ruský jazyk, španělský jazyk a italský jazyk).

### **VIII.6 Další volnočasové aktivity**

V Ústeckém kraji lze využít řadu dalších rodinných volnočasových aktivit, které nelze ve formátu této zprávy systematicky zmapovat, následující výčet je pouze ilustrativní.

Mezi atraktivní cíle trávení volného času s rodinou lze zařadit například velké plavecké areály s krytým bazénem a vodními sporty (tzv. aquaparky). Patří sem Plavecký areál Děčín, Aquacentrum Teplice, Aquadrom Most, Aquapark Klášterec nad Ohří a Aquasvět Chomutov

a nekrytý aquapark v Lounech. Většina těchto zařízení nějakým způsobem cenově zohledňuje dětské návštěvníky a velmi často zde dochází k součinnosti s různými druhy kroužků – např. v Ústí nad Labem - Ústecká akademie plaveckých sportů.

Sportovní stadiony včetně zimních se nacházejí ve všech okresech v Ústeckém kraji. Kromě okresních měst provozují větší sportoviště také např. města Bílina, Žatec, Litvínov, Lovosice, Rumburk nebo Varnsdorf. Hokejové školy se nacházejí například v Děčíně (Hokejová škola Maredis) a v Litoměřicích (Hamr & Škoula Hockey Camp). Současně Krušné hory disponují lyžařskými středisky, která nabízejí vyžití celým rodinám a po celém kraji je síť cyklostezek s různým stupněm náročnosti, vhodných pro děti i dospívající.

V Ústeckém kraji funguje několik profesionálních divadel pro děti, které nemají vlastní scénu (např. Svátovo divadlo, divadlo Krabice Teplice...), Divadlo rozmanitostí Most je příkladem stálé loutkové scény. Většina stálých divadelních souborů také pravidelně zařazuje do repertoáru inscenace pro děti.

Atraktivní možností pro trávení volného času rodin jsou rovněž zoologické zahrady. Na území Ústeckého kraje jsou tři, v Ústí nad Labem, Děčíně a Podkrušnohorský zoopark v Chomutově. Regionální blízkosti využily v projektu Jeden kraj – tři různé ZOO nabídkou zvýhodněného vstupného při návštěvě všech tří zahrad. Všechny zoologické zahrady zohledňují rodiny s dětmi jak v ceně vstupného, tak nabídkou programu a jednotlivých akcí. V obci Mstišov nalezneme menší zoologickou zahradu s názvem Obora Mstišov zaměřenou na kontaktní zoo a chov tradičních zvířat českých lesů.

Všechny veřejnosti přístupné hrady a zámky na území kraje mají ve svém programu sezónní akce zaměřené na rodiny či dětské návštěvníky – prohlídky s pohádkovými bytostmi, dětské dny apod. Patří mezi ně i zámek Nový hrad, který je příspěvkovou organizací kraje.

Také hudební festivaly pořádané na území kraje (jejichž počet každoročně roste) mívají v souladu s trendy část programu zaměřenou na dětského diváka/posluchače, aby mohla být návštěva aktivitou pro celou rodinu. Některé festivaly se profilují již primárně jako rodinné (např. festival Špunt v Lovosicích).

V Ústeckém kraji není mnoho organizací, které se zapojily do certifikace Baby friendly community, mezi nejvýznamnější patří Sportcentrum Klínovec, zámek Klášterec nad Ohří, Divadlo rozmanitostí Most, Botanická zahrada Teplice, OC Olympia

Teplíce, Yamaha Class Litoměřice a několik ubytovacích služeb (<http://www.babyfriendlycertificate.cz/>).

Webové portály nabízející aktivity s dětmi se orientují nejvíce na kategorie dětí do 12 let, pro starší věkové kategorie je zde program pouze výjimečně. Jsou orientovány zejména na sportovní, turistické a kulturní aktivity, v rámci Ústeckého kraje dobře pokrývají turisticky atraktivní a na cestovní ruch orientované oblasti Děčínska a Krušných hor, opomíjeno je např. Lounsko.

Mezi další volnočasové aktivity, kde dochází k interakci dětí a rodičů patří zájmové organizace, jejichž zřizovatelé se liší podle zacílení a hlavní činnosti volnočasové akce. Do těchto kategorií můžeme zařadit např. skautské organizace (kroužky), junácké organizace (kroužky), dále zejména v menších obcích se velmi často pod patronací Sdružení dobrovolných hasičů setkáváme s kroužky Mladých hasičů, které navštěvují již děti předškolního věku. Podobně je to např. i u organizací zaměřených na zahradničení, kdy zde nalezneme rozdíly mezi městem a vesnicí – ve městech začínají vznikat komunitní zahrady, kde dochází k mezigeneračnímu učení a současně k propagaci ekologického stylu života s prvky trvalé udržitelnosti (dvě komunitní zahrady existují i v Ústí nad Labem. Najdete je na Severní Terasě a v Krásném Březně a jmenují se Žížala na Terasě a Krásné sousedění v Kr. Březně, v Teplících HitHit atd. – více info na [www.mapko.cz](http://www.mapko.cz)). Počet těchto subjektů se neustále mění, celkově je ovšem patrná zvyšující se tendence.

V rámci volnočasových aktivit organizovaných různými subjekty je nutné brát na zřetel, že jsou často organizovány nepravidelně, v lepším případě částečně periodicky a jsou typické pro každé město či obec. Z těchto akcí můžeme jmenovat sportovní akce (Běh okolo Milady, Houmerův triatlon, informace o konkrétních konáních nalezneme např. na [www.kudyznudy.cz](http://www.kudyznudy.cz)).

Mezi volnočasové aktivity můžeme řadit i akce kulturního charakteru – pravidelně organizované akce jednotlivými městy či obcemi: Zahájení lázeňské sezóny v Teplících, Majáles v Ústí nad Labem, Kadaňské kulturní léto, Koncerty na vinicích, Malý Hamburg, Litoměřické či Roudnické vinobraní, LOVO Rockfest, Valdštejnské slavnosti, LabeFest Děčí. Zajímavým projektem jsou akce celorepublikového charakteru Mezi dvorci – komunitní a pouliční vystoupení, jarmarky, burzy, „bleší trhy“, kde dochází k setkávání obyvatel zejména konkrétních čtvrtí.

Do spektra volnočasových aktivit částečně zasahují i komerční organizace. V této oblasti je nutné zmínit např. organizaci Děti na hrad působící zejména v Ústí nad Labem, či Dětské koutky v rámci komerčních institucí zejména obchodního charakteru.

Velmi často jsou jednotlivé volnočasové akce organizovány jednotlivými registrovanými sociálními službami, kdy z toho důvodu se v této části těmito aktivitami v této části nezabýváme.

## **VIII.7 Volnočasové aktivity pohledem rodičů v Ústeckém kraji**

Z dotazníkového šetření realizovaného mezi rodiči v ústeckém kraji KSP FSE UJEP (informace viz výše) vyplývá, že aktivně tráví svůj čas děti v 58 % rodin. Ti, kteří navštěvují organizované volnočasové aktivity, se nejčastěji věnují sportům (46 %), s velkým odstupem potom uměleckým aktivitám (19 %) či návštěvě knihoven (11 %). Ostatní aktivity jsou podle respondentů spíše zanedbatelné (např. cizí jazyky 6 %).

Volnočasové aktivity vnímá jako relativně dopravně dostupné 54 % odpovídajících, čtvrtina váhá (pro 4 % jsou v tomto ohledu nedostupné zcela), časová dostupnost je hodnocena o málo hůře (nerozhodnutých je třetina). Nejproblematictější je dostupnost finanční, zde celá třetina lidí považuje volnočasové aktivity pro své děti za finančně nedostupné. Hodnocení dostupnosti (nejen finanční, ale i dopravní a časové) do značné míry souvisí s obecnou spokojeností s životem v kraji a s podporou rodiny.

## **VIII.8 Shrnutí a doporučení**

Pro bližší doporučení ve výše uvedených oblastech bylo žádoucí jasně a obsahově specifikovat náplň jednotlivých oblastí s důrazem na jejich specifickou. Z našeho hlediska totiž dochází k velmi silné interferenci, kdy jednotliví aktéři, provozovatelé, organizátoři nemají vyjasněnou svou roli, postavení a tím pádem leckdy duplikují činnosti, opatření, která jsou již vymezena či zpracována. Tím dochází k růstu nákladů nejen finančních, ale hlavně personálních, což je jasně patrné i v plánech komunitní péče. Současně je nutno upozornit na fakt, že veřejnost (obyvatelé Ústeckého regionu) většinou nevnímá rozdíly v postavení (resort, kompetence) jednotlivých organizátorů, poskytovatelů, spíše je pro ně důležitý obsah akce, její

cílenost, dostupnost - finanční, dopravní atd., tudíž je zde jasná kongenialita a multikolinearita s dalšími oblastmi a aktéry rodinné a sociální politiky

### **Doporučení:**

Na základě výzkumného šetření FSE UJEP 2022 vyplynulo, že přes 50 % respondentů je spokojeno s časovou i dopravní dostupností volnočasových aktivit pro děti. O poznání méně (38 % dotázaných) jsou respondenti spokojeni s finanční dostupností volnočasových aktivit pro děti.

- učinit opatření týkající se finanční dostupnosti volnočasových aktivit pro děti
- nadále finančně podporovat veřejné knihovny z hlediska nejen odborných služeb, ale i jako místa mezigeneračního setkávání obyvatel
- nadále podporovat vznik mateřských center a dětských skupin
- zvýšit úroveň informovanosti (srozumitelné, uživatelsky příjemné a jednoduché webové stránky)
- rozšířit spolupráci mezi jednotlivými aktéry v rámci otevřeného prostoru (členy komunity - zájmové organizace, zástupci státní správy a samosprávy, komerční organizace, spolky, sdružení, zástupci podnikatelů)
- při plánování akcí a opatření pro cílové skupiny vycházet z důsledné analýzy lokálního prostředí a identifikaci potřeb (využít tzv. páteř plánování: informace, analýzy, prognóza, plán)
- preferovat (v rámci rovných příležitostí a legislativně platného rámce) místní patrioty, místní stakeholdery
- vytvářet např. fokusní skupiny, které by se pravidelně scházely a pokoušely se navrhnout funkční a realizovatelné opatření v reakci na místní potřeby
- zjednodušit způsoby spolufinancování (dotování) akcí prorodinného charakteru



## IX. SENIOŘI

Cílem této dílčí kapitoly je popsat výsledky šetření v rámci on-line populace v Ústeckém kraji v oblasti péče o seniory a také koncepční přístupy na národní úrovni k problematice stárnutí populace. Problematika sociálních služeb pro seniory v Ústeckém kraji není součástí této kapitoly s tím, že je podrobně rozpracována například na Portálu <https://socialnisluzby.kr-ustecky.cz/>

### IX.1 Výsledky studie v Ústeckém kraji

Výsledky studie ukazují, že přibližně 92 % procent dotázaných o seniory celodenně nepečuje, naopak více než 8 % dotázaných o seniory pečuje. Pokud již domácnosti o seniora pečují, pak je to nejčastěji jeden senior, výrazně méně pak dva seniory. Počet respondentů, kteří odpověděli, že o seniory takto pečují, je však nízký, a to 21 z celkového počtu 252 dotázaných.

**Tabulka 30:** Počet respondentů pečujících celodenně o seniory

Senior v péči	
Ano	21 (8.3 %)
Ne	231 (92 %)
Počet seniorů v péči	
1	17 (81 %)
2	4 (19 %)

**Zdroj:** Šetření KSP FSE UJEP 2022.

Respondentky a respondenti pečující o seniory byli rovněž dotázáni, jak vnímají dostupnost sociálních, zdravotních a volnočasových služeb se zaměřením na cílovou skupinu seniorů. Výsledky shrnuje následující tabulka. Z ní vyplývá, že asi třetina respondentek a respondentů volila neutrální odpověď ani souhlasím, ani nesouhlasím, kterou lze hodnotit spíše jako odpověď kladnou. Nicméně mezi respondenty se objevují také ti, kteří dostupnost služeb vidí jako problematickou a služby hodnotí jako málo dostupné. Jako nejméně dostupné hodnotí pobytové sociální služby, kam patří například domovy pro seniory nebo domovy se zvláštním

režimem. Naopak jako relativně dobře dostupné jsou hodnoceny terénní sociální služby a zdravotní péče, méně pak dostupnost volnočasových aktivit pro seniory, které hodnotí více než třetina negativně, třetina je nehodnotí ani pozitivně ani negativně a pouze šest respondentů hodnotí volnočasové služby jako dostupné.

Celkově je péče o seniory v rodinách v Ústeckém kraji málo zmapovanou oblastí a je třeba ji v budoucnu věnovat větší pozornost, a to vzhledem k očekávanému demografickému vývoji i zátěži, kterou tato péče představuje. Lze usuzovat, že počet rodin, které pečují celodenně alespoň o jednoho seniora bude v následující dekádě stoupat, a to se všemi dopady jak na populační, tak i individuální rodinné úrovni.

**Tabulka 31:** Hodnocení dostupnosti služeb pro seniory

	Zcela souhlasím	Spíše souhlasím	Ani souhlasím, ani nesouhlasím	Spíše nesouhlasím	Zcela nesouhlasím
Pobytové sociální služby	3 (14 %)	2 (9.5 %)	7 (33 %)	4 (19 %)	5 (24 %)
Terénní sociální služby	5 (24 %)	4 (19 %)	8 (38 %)	1 (4.8 %)	3 (14 %)
Zdravotní péče	2 (9.5 %)	7 (33 %)	5 (24 %)	5 (24 %)	2 (9.5 %)
Volnočasové služby	4 (19 %)	2 (9.5 %)	7 (33 %)	3 (14 %)	5 (24 %)

**Zdroj:** Šetření KSP FSE UJEP 2022.

### **Preference seniorek a seniorů – výsledky šetření v rámci projektu Politika stárnutí v krajích**

Při realizaci jednotlivých opatření politiky stárnutí (představení projektu MPSV a Strategie viz níže) je třeba brát do úvahy také otázku preferencí samotných seniorek a seniorů. V rámci projektu Politika stárnutí v krajích byl zpracován výzkum, který životní postoje a preference seniorů zmapoval. Výzkumná zpráva bohužel neobsahuje vyhodnocení na krajské

úrovni, a proto výsledky přináší jen obecná zjištění na úrovni ČR, která jsou pro oblast sociální a zdravotní následující:

- *Senioři, kteří svůj zdravotní stav označují za velmi neuspokojivý (nemocní) nebo jen za uspokojivý (49 %), jsou vzhledem k tomuto svému zdravotnímu omezení pasivnější (ve formě trávení volného času, sebezodělávání), spíše společensky neangažovaní (nižším zapojením do místních spolků, do aktivit v místní komunitě), obecně méně spokojeni a zároveň také s nejmenším zájmem o informace. Jde o skupinu seniorů, která se také častěji než ostatní senioři (označující své zdraví za dobré nebo velmi dobré) necítí (tak) bezpečně, a naopak se, vzhledem ke svému věku, cítí (častěji) znevýhodněná, více využívá sociální služby.*
- *Senioři, kteří svůj zdravotní stav označují za neuspokojivý, případně pouze za uspokojivý, jsou nejméně spokojeni, protože jak nabídku volnočasových aktivit, tak nabídku zdravotních služeb v jejich nejbližším okolí i celkové náklady na bydlení, hodnotí jako spíše nebo zcela nevyhovující. Jejich nespokojenost i společenská neangažovanost (8-9 z 10 není členem žádného místního spolku) má přímou vazbu na jejich zhoršené zdraví, a tím vyvolané omezené možnosti, horší dostupnost služeb (vzdáleností i finanční).*
- *Tito senioři deklarují nejnižší zájem o informace i nejnižší dostupnost jednotlivých zdrojů informací. I ty zdroje, které jsou pro ně dostupné, využívají méně než ostatní. Hlavním zdrojem informací je televize a také rodinní příslušníci. U této skupiny seniorů (s horším zdravím) je vliv televize a důvěry v informace z televize významně silnější než u ostatních skupin. Sociální sítě, internet a noviny – deníky jsou obecně zdroje informací, jejichž dostupnost a využívání se velmi silně váže na zdraví seniora.*
- *Senioři se subjektivně horším zdravotním stavem jsou zejména důchodci ve věkové kategorii 75-84 let, lidé s nejnižším vzděláním (ZŠ), častěji z jednočlenných domácností, ovdovělí, jejichž příjmy jsou obecně ty (nej)nižší a jsou častěji založeny zejména na starobním důchodu, ale často i na invalidním nebo vdovském/vdoveckém důchodu a případně doplněny i o nepojistné sociální dávky (příspěvek na bydlení).*
- *Není ani překvapením, že senioři se zhoršeným zdravotním stavem využívají svůj volný čas výrazně méně pestře. Statisticky významně méně často chodí do přírody nebo obecně na procházky, méně využívají ve svém volném čase počítač a internet, výrazně*

*méně cestují po ČR i do zahraničí, výrazně méně navštěvují kulturní akce (jako diváci) a aktivně nebo pasivně sportovní akce. Méně často se věnují také nakupování a péči o vnoučata.*

## **IX.2 Politika stárnutí v krajích – Strategický rámec přípravy na stárnutí 2021 – 2025**

Mezi lety 2017 a 2022 byl realizován projekt ESF Politika stárnutí v krajích, kterou iniciovalo Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. V rámci tohoto projektu byl připraven dokument Strategický rámec přípravy na stárnutí společnosti 2021-2025. Tento dokument není přímo zaměřen na jednotlivé kraje ČR, nicméně dává dobrý přehled základních témat, která jsou také z hlediska rodinné politiky relevantní. Dokument obsahuje také desatero přípravy společnosti na stárnutí, kde u mnohých cílů jasně dominuje jejich realizace na úrovni krajů a obcí, jiné je naopak nutné řešit na národní úrovni. Mezi cíle, které je třeba řešit na národní úrovni, patří zejména:

- 1. Spravedlivé důchody (zajištění dostatečných prostředků na důstojný život ve stáří a zlepšení informovanosti o budoucích důchodech pro věkové skupiny, které jsou aktuálně ekonomicky aktivní)*
- 2. Dostupnější a kvalitní sociální a zdravotní služby (zde dokument neuvádí přímo roli krajů ČR, jakkoliv je vzhledem k jejich zřizovatelské funkci řady jak zdravotnických, tak i sociální zařízení klíčová).*
- 3. Dostupnější a bezbariérové bydlení pro seniory (včetně otázky dotačních titulů a podpory bydlení komunitního typu pro seniory na venkově).*
- 4. Podpora sendvičové generace a neformálních rodinných pečujících (včetně zahrnutí neformálně pečujících jako cílové skupiny sociálních služeb, podpora sladování osobního a pracovního života pečujících a analýza možnosti podpory vyššího zapojení mužů do péče).*
- 5. Příprava státu na stárnutí společnosti (včetně analýz dostupnosti veřejných služeb a kapacity potřebných profesí).*
- 6. Podpora rodiny a mezilidských vztahů (včetně poradenských služeb a primární prevence pro lidi ve věku nad 50 let a zvyšování kvality života rodin a rozvoje dobrovolnictví).*

7. *Bezpečný život seniorů, boj proti diskriminaci, násilí a tzv. šmejdům, zvýšení ochrany spotřebitele.*
8. *Celoživotní učení, trh práce a stárnutí (včetně udržitelné zaměstnanosti starších osob a nových nástrojů APZ)*
9. *Bezbariérový veřejný prostor (v rámci této priority jsou explicitně zmíněny jako aktéři kraje a obce)*
10. *Osvěta a medializace tématu stárnutí.*

### **IX.3 Doporučení pro tvorbu koncepce rodinné politiky Ústeckého kraje**

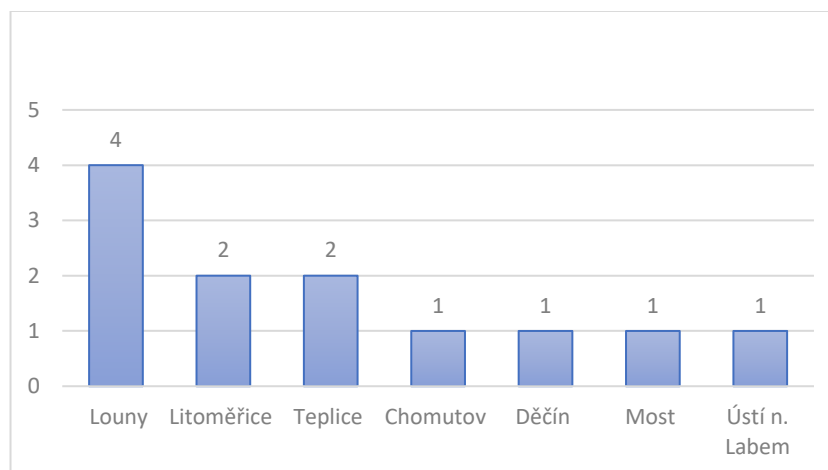
- Na základě pilotního šetření dále analyzovat tematiku celodenní i částečné péče o seniory v u rodin s dětmi v Ústeckém kraji.
- Zvyšovat dostupnost veřejných služeb pro seniory, a to včetně služeb pobytových a terénních, případně minimálně udržovat kapacitu služeb terénních a zvyšovat kapacitu pobytových služeb.
- Zaměřit se na volnočasové aktivity stárnoucí populace, která je v péči rodiny.
- Hodnotit dopad současné péče o děti a seniora/seniory v rodinách.
- Rozvíjet vícegenerační sociální služby.

## X. VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ MEZI PRACOVNICEMI A PRACOVNÍKY SOCIÁLNÍCH ODBORŮ OBCÍ S ROZŠÍŘENOU PŮSOBNOSTÍ V ÚSTECKÉM KRAJI

Cílem této kapitoly je nabídnout základní výsledky dotazníkového šetření, které bylo v červenci 2022 provedeno mezi pracovníci a pracovníky sociálních odborů obcí s rozšířenou působností (dle ORP) v Ústeckém kraji. Šetření se věnovalo různým aspektům rodinné politiky. Vzhledem k zajištění anonymity jsou výsledky dále prezentovány pouze podle okresů s tím, že konkrétní ORP, kde pracovníce nebo pracovník působí, nebylo zjišťováno.

Šetření se zúčastnilo celkem 12 respondentek a respondentů s tím, že nejvyšší počet respondentů zastupují obce okresů Louny a dále Litoměřice a Teplice. Další okresy jsou zastoupeny vždy jedním respondentem. Šetření tak nepředstavuje reprezentativní či vyčerpávající zdroj informací o názorech těchto důležitých aktérů rodinné politiky. Je však zajímavou sondou, která může přispět jak hodnocení, tak i tvorbě rodinné politiky v Ústeckém kraji.<sup>18</sup>

**Graf 22: Počet odpovědí pracovníků a pracovníc jednotlivých ORP v Ústeckém kraji**



**Zdroj:** Vlastní online šetření mezi pracovníky sociálních odborů, KSP FSE UJEP, 2022.

<sup>18</sup> Pokud není uvedeno jinak, zdrojem dat v této kapitole je dotazníkové šetření Katedry sociální práce FSE UJEP mezi pracovníky ORP, 2022.

Obeznamenost s koncepcí rodinné politiky Ústeckého kraje není překvapivě mezi respondentkami a respondenty stoprocentní. Stejně tak je poněkud překvapivým zjištěním, že více respondentů s koncepcí rodinné politiky Ústeckého kraje nepracuje než pracuje a objevují se také odpovědi, že s touto koncepcí nebudou pracovat ani v budoucnu.

Příznivě lze hodnotit skutečnost, že většina odpovídajících považuje koncepci za užitečnou s tím, že počet souhlasných odpovědí kopíruje počet respondentek a respondentů, kteří jsou s koncepcí obeznámeni. Lze předpokládat, že pokud jsou pracovníci s koncepcí obeznámeni, považují ji za užitečnou. Pokud koncepci rodinné politiky neznají, celkem pochopitelně odpovídají, že nemohou posoudit.

**Tabulka 32:** Obeznamenost s koncepcí rodinné politiky

Proměnná	N (%)
<b>Obeznamenost s koncepcí</b>	
Ano	9 (75 %)
Ne	3 (25 %)
<b>Práce s koncepcí v současnosti</b>	
Ano	5 (42 %)
Ne	7 (58 %)
<b>Práce s koncepcí v budoucnosti</b>	
Ano	5 (71 %)
Ne	2 (29 %)
<b>Souhlas s užitečností koncepce</b>	
Zcela souhlasím	1 (8.3 %)
Spíše souhlasím	7 (58 %)
Ani souhlasím, ani nesouhlasím	1 (8.3 %)
Spíše nesouhlasím	0 (0 %)
Zcela nesouhlasím	0 (0 %)
Nemohu posoudit	3 (25 %)

**Zdroj:** Vlastní online šetření mezi pracovníky sociálních odborů, KSP FSE UJEP, 2022.

Respondentkám a respondentům bylo předloženo k posouzení několik tvrzení, jejichž přehled obsahuje následující tabulka s tím, že s výroky respondenti vyjadřují v naprosté většině souhlas, případně nemohou danou otázku posoudit. Jeden z odpovídajících vyjadřoval u některých odpovědí spíše nesouhlas. Určitým problémem je však skutečnost, že u některých odpovědí volí odpovídající možnost ani souhlasím, ani nesouhlasím, tedy nevyjadřují názor tak jasně jako v případě pozitivních či negativních odpovědí, nicméně obecně lze tyto odpovědi považovat spíše za kladné.

Z hlediska aktérů rodinné politiky je nejpozitivněji hodnocena důležitost pracovní skupiny a následně koordinátora rodinné politiky. Lze odvodit, že důvodem kladného hodnocení pracovní skupiny je možnost získávat informace, které jsou důležité pro práci v jednotlivých ORP.

Stejně tak jsou pozitivně ve všech aspektech hodnoceny webové stránky Ústeckého kraje, které se tématice rodinné politiky věnují.

**Tabulka 33:** Tvorba koncepce rodinné politiky Ústeckého kraje a její hodnocení: souhlas s výroky

	Zcela souhlasím	Spíše souhlasím	Ani souhlasím, ani nesouhlasím	Spíše nesouhlasím	Zcela nesouhlasím	Nemohu posoudit
Realizace cílů a opatření koncepce jsou dostatečně vyhodnocovány	0 (0 %)	7 (58 %)	0 (0 %)	1 (8.3 %)	0 (0 %)	4 (33 %)
Podle vyhodnocení realizace cílů a opatření koncepce dochází k jejich úpravě a aktualizaci.	0 (0 %)	7 (58 %)	1 (8.3 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	4 (33 %)
Aktuální koncepce pružně reaguje na každoroční vyhodnocování realizace cílů a opatření.	0 (0 %)	6 (50 %)	3 (25 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	3 (25 %)



Dopady na rodinu a prorodinná opatření jsou zohledňovány ve všech souvisejících koncepcích a strategiích Ústeckého kraje, které potřebují ke své práci.	2 (17 %)	3 (25 %)	4 (33 %)	1 (8.3 %)	0 (0 %)	2 (17 %)
---	----------	----------	----------	-----------	---------	----------

**Zdroj:** Vlastní online šetření mezi pracovníky sociálních odborů, KSP FSE UJEP, 2022.

**Tabulka 34:** Aktéři rodinné politiky a jejich hodnocení: souhlas s výroky

	Zcela souhlasím	Spíše souhlasím	Ani souhlasím, ani nesouhlasím	Spíše nesouhlasím	Zcela nesouhlasím	Nemohu posoudit
Důležitost pracovní skupiny	7 (58 %)	4 (33 %)	1 (8.3 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)
Důležitost koordinátora	5 (42 %)	4 (33 %)	2 (17 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	1 (8.3 %)
Důležitost výboru	3 (25 %)	6 (50 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	3 (25 %)

**Zdroj:** Vlastní online šetření mezi pracovníky sociálních odborů, KSP FSE UJEP, 2022.

**Tabulka 35:** Hodnocení webových stránek Ústeckého kraje jako nástroje informování: souhlas s výroky

	Zcela souhlasím	Spíše souhlasím	Ani souhlasím, ani nesouhlasím	Spíše nesouhlasím	Zcela nesouhlasím	Nemohu posoudit
Nástroj informování veřejnosti o cílech krajské rodinné politiky	4 (33 %)	7 (58 %)	0 (0 %)	1 (8.3%)	0 (0%)	0 (0%)

Nástroj informování veřejnosti o realizovaných opatřeních	4 (33 %)	8 (67 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)
Nástroj informování veřejnosti o možnostech využití nástrojů podpory rodiny	4 (33 %)	8 (67 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)

**Zdroj:** Vlastní online šetření mezi pracovníky sociálních odborů, KSP FSE UJEP, 2022.

Respondentkám a respondentům šetření byla rovněž předložena k posouzení otázka, jakým aktivitám by se měl Ústecký kraj více věnovat v rámci rodinné politiky s tím, že bylo možné vybrat více odpovědí, respektive navržených aktivit. Ukazuje se, že větší pozornost by odpovídající rádi věnovali otázkám podpory rodiny se sociálním znevýhodněním, dále pak podpoře rodičů pečujících o děti se zdravotním znevýhodněním, ale také podpoře rodičů po návratu z rodičovské dovolené na trh práce. Široce diskutovaná otázka podpory samoživitelů získala u odpovídajících menší počet odpovědí s tím, že lze usuzovat, že tato problematika je úzce spjata s preferovanou odpovědí podpory rodin se sociálním znevýhodněním.

**Tabulka 36:** Aktivity, kterým by se měl Ústecký kraj více věnovat v rámci rodinné politiky

	N = 12
Podpora rodin se sociálním znevýhodněním	6 (50 %)
Podpora rodičů pečujících o děti se zdravotním znevýhodněním	4 (33 %)
Podpora po návratu z rodičovské dovolené	3 (25 %)
Podpora rodičů dětí mladších 15 let	2 (17 %)
Podpora rodičů samoživitelů	2 (17 %)
Podpora rodin se zdravotním znevýhodněním	2 (17 %)
Podpora během rodičovské dovolené	1 (8.3 %)

Podpora osob starších 45 let	0 (0 %)
Podpora začínajících podnikatelů	0 (0 %)

**Zdroj:** Vlastní online šetření mezi pracovníky sociálních odborů, KSP FSE UJEP, 2022.

V následující otázce byli odpovídající dotázáni na míru jejich souhlasu, respektive nesouhlasu s tvrzeními, která se týkají dostatečnosti monitorování situace a podpory vybraných aktérů v oblasti rodinné politiky. Oproti některým dalším otázkám vidíme u této otázky širší variabilitu odpovědí s tím, že u většiny otázek volili odpovídající velmi často možnost ani souhlasím, ani nesouhlasím, kdy nechtěli vyjádřit zcela jasně ani svůj souhlas, ani nesouhlas s uvedeným opatřením. Objevují se také odpovědi vyjadřující spíše nesouhlas, a to například u otázek na dostatečnost monitorování situace a potřeb rodin v regionu, podpory výměny zkušeností a sdílení dobré praxe mezi aktéry rodinné politiky, nejvýrazněji pak byl nesouhlas vyjádřen u otázky podpory udržitelnosti zaměstnaneckého postavení rodičů po návratu na trh práce.

**Tabulka 37:** Dostatečnost monitorování situace a podpory vybraných aktérů v oblasti rodinné politiky

	Zcela souhlasím	Spíše souhlasím	Ani souhlasím, ani nesouhlasím	Spíše nesouhlasím	Zcela nesouhlasím	Nemohu posoudit
Monitorování situace a potřeb rodin v regionu	0 (0 %)	3 (25 %)	5 (42 %)	3 (25 %)	0 (0 %)	1 (8.3 %)
Podpora výměny zkušeností a sdílení dobré praxe mezi aktéry rodinné politiky	0 (0 %)	3 (25 %)	5 (42 %)	3 (25 %)	0 (0 %)	1(8.3 %)
Osvětová a informační činnosti: odborná veřejnost	1 (8.3 %)	5 (42 %)	3 (25 %)	2 (17 %)	0 (0 %)	1 (8.3 %)
Osvětová a informační činnosti: laická veřejnost	1 (8.3 %)	4 (33 %)	5 (42 %)	1 (8.3 %)	0 (0 %)	1 (8.3 %)

Podpora vzdělávání v oblasti sladování rodiny a zaměstnání	0 (0 %)	4 (33 %)	4 (33 %)	1 (8.3 %)	1 (8.3 %)	2 (17 %)
Podpora udržitelnosti zaměstnaneckého postavení rodičů po návratu na trh práce	0 (0 %)	3 (25 %)	2 (17 %)	6 (50 %)	0 (0 %)	1 (8.3 %)
Opatření v oblasti posilování společenské odpovědnosti firem vůči regionu	0 (0 %)	2 (17 %)	4 (33 %)	3 (25 %)	0 (0 %)	3 (25 %)

**Zdroj:** Vlastní online šetření mezi pracovníky sociálních odborů, KSP FSE UJEP, 2022.

Za nejvýznamnější nástroje informování veřejnosti jsou nepřekvapivě odpovídajícími považovány webové stránky ORP, ale také podpora výměny zkušeností a sdílení dobré praxe mezi aktéry rodinné politiky. Podporu má také otázka osvětových a informačních činností směrem k laické i odborné veřejnosti.

**Tabulka 38:** Dostatečnost monitorování situace a podpory vybraných aktérů v oblasti rodinné politiky

	N = 12
Webové stránky ORP jako nástroj pro informování veřejnosti o cílech rodinné politiky	7 (58 %)
Podpora výměny zkušeností a sdílení dobré praxe mezi aktéry rodinné politiky	5 (42 %)
Osvětová a informační činnosti směrem k odborné veřejnosti	4 (33 %)
Osvětová a informační činnosti směrem laické veřejnosti	5 (42 %)

**Zdroj:** Vlastní online šetření mezi pracovníky sociálních odborů, KSP FSE UJEP, 2022.

**Tabulka 39:** Hodnocení situace v rámci ORP

	Zcela souhlasím	Spíše souhlasím	Ani souhlasím,	Spíše nesouhlasím	Zcela nesouhlasím	Nemohu posoudit
--	-----------------	-----------------	----------------	-------------------	-------------------	-----------------

			ani nesouhlasím			
Monitorování situace a potřeb rodin je dostatečné	2 (17 %)	6 (50 %)	1 (8.3 %)	3 (25 %)	0 (0 %)	0 (0 %)
Podpora vzdělávání zaměstnavatelů a zaměstnanců k tématu sladování rodiny a zaměstnání je dostatečná	1 (8.3 %)	3 (25 %)	3 (25 %)	3 (25 %)	0 (0 %)	2 (17 %)
Podpora udržitelnost zaměstnaneckého postavení rodičů či návratu na trh práce je dostatečná	1 (8.3 %)	2 (17 %)	3 (25 %)	4 (33 %)	0 (0 %)	2 (17 %)
Opatření v oblasti posilování společenské odpovědnosti firem vůči regionu jsou dostatečná	0 (0%)	2 (17 %)	4 (33 %)	4 (33 %)	0 (0 %)	2 (17 %)

**Zdroj:** Vlastní online šetření mezi pracovníky sociálních odborů, KSP FSE UJEP, 2022.

Hodnocení situace v ORP, které odpovídající zastupují, se liší, kdy na jednotlivé otázky třetina, případně čtvrtina dotázaných odpovídá spíše nesouhlasem, což ukazuje možné směry rozvoje činnosti rodinné politiky v následujícím období. U některých otázek se stejně jako v rámci předchozích témat objevuje volba odpovědi ani souhlasím, ani nesouhlasím.

Posledním zkoumaným okruhem jsou aktivity, kterým by se ORP měly v rámci rodinné politiky více věnovat. Aktivitami, které jsou odpovídajícími zmiňovány nejčastěji jsou opět podpora rodin se sociálním znevýhodněním, podpora rodičů pečujících o děti se zdravotním znevýhodněním a také podpora po návratu s rodičovské dovolené a podpora rodičů dětí mladších 15 let a podpora samoživitelů. Celkově však odpovědi kopírují odpovědi dotázaných, které se týkají podpory opatření na úrovni Ústeckého kraje.

**Tabulka 40:** Aktivity, kterým by se měly ORP více věnovat v rámci rodinné politiky

	N = 12
Podpora rodin se sociálním znevýhodněním	6 (50 %)
Podpora rodičů pečujících o děti se zdravotním znevýhodněním	4 (33 %)
Podpora po návratu z rodičovské dovolené	3 (25 %)
Podpora rodičů dětí mladších 15 let	3 (25 %)
Podpora rodičů samoživitelů	2 (17 %)
Podpora rodin se zdravotním znevýhodněním	1 (8.3 %)
Podpora během rodičovské dovolené	1 (8.3 %)
Podpora osob starších 45 let	0 (0 %)
Podpora začínajících podnikatelů	0 (0 %)

**Zdroj:** Vlastní online šetření mezi pracovníky sociálních odborů, KSP FSE UJEP, 2022.

## **XI. MIGRAČNÍ VLNA Z UKRAJINY A PŘEDPOKLÁDANÉ PERSPEKTIVY**

Příchod tisíců uprchlíků z Ukrajiny znamenal citelný zásah do činnosti většiny orgánů státní správy na všech úrovních – ministerstvy počínaje a obcemi konče. Je vcelku logické, že zmíněné orgány na tento nápor nebyly připraveny, takže první kroky směřující k řešení jejich situace musely být prováděny „za pochodu“. V krátké době bylo nezbytné připravit především ubytovací kapacity a s nimi spojené stravování uprchlíků, následně zajistit nezbytnou lékařskou péči, péči o děti, se kterými přicházeli, nabídku zaměstnání pro dospělé a vše další, co naplňuje základní životní potřeby.

Postupem času se dařilo tyto akutní potřeby více či méně naplňovat. Nyní přichází čas na přípravu dlouhodobějších strategií, které budou řešit další perspektivu příchozích v ČR i v regionech, ve kterých v současné době přebývají. Příprava těchto strategií je ovšem ztížena faktory, které nelze v dané době odhadnout. Zejména je to délka trvání konfliktu na Ukrajině a jeho vyústění. To podmiňuje i odpověď na základní otázku, kterou je třeba si položit – vrátí se zpět nebo zde zůstanou? Pokusíme se najít alespoň přibližné varianty odpovědí, které si lze dnes (tj. v červnu 2022) představit a které následně pomohou nastínit i možné perspektivy strategie rodinné politiky, která nás zajímá především.

### **XI.1 Situace v České republice**

Na začátku se musíme vrátit do doby před vypuknutím konfliktu. V roce 2020<sup>19</sup> žilo v Ústeckém kraji cca 39 tisíc cizinců, což tvořilo 6 % jejich celkového počtu v ČR. Z nich byla více než třetina žen (36,8 %). S tím, jak se v „předcovidových“ dobách hospodářské konjunktury zvyšoval příchod cizinců do ČR, se mírně snižoval jejich podíl v Ústeckém kraji, (v roce 2015 se pohyboval kolem 7 %). Podíl Ukrajinců na všech cizincích se zde naopak postupně zvyšoval (z 13,5 % v roce 2015) až na 19 % v roce 2020. Lze předpokládat, že většina mužů a žen zde v té době pracovala a že část z nich zde byla se svými dětmi, které navštěvovaly školy, byly přihlášeny u lékaře a vztahovala se na ně všechna opatření běžné sociální péče.

---

<sup>19</sup> Použitá data jsou ze Statistické ročenky Ústeckého kraje 2021, ČSÚ. Novější data za rok 2021 nejsou dosud k dispozici.

Zásadní změnu přinesl 24. únor 2022, tedy den, kdy ruská armáda vtrhla na Ukrajinu a rozpoutala tak největší válečný konflikt v Evropě od konce 2. světové války. Jeho důsledkem je mj. i největší uprchlická vlna, které je Evropa vystavena. Jestliže do té doby v zatím největším přílivu imigrantů v průběhu celého roku 2015 přišlo do celé Evropy 1,25 miliónu migrantů a z toho do ČR 1235 migrantů, jen za první měsíc války Ruska proti Ukrajině se počty uprchlíků odhadují na 2,5 milionu, z toho do ČR jich přišlo více než 200 tisíc. Toto číslo dále roste, na začátku června přesáhlo 370 tisíc.

Na rozdíl od uprchlické vlny z let 2015-2016 tu současnou tvoří téměř výhradně mladé ženy s dětmi (kolem 80 %), prchající před válkou, jejichž muži museli v důsledku mobilizace zůstat na Ukrajině. Jsou tedy zcela odkázány na pomoc poskytovanou sociálními službami. První otázku, kterou je třeba si položit je, proč si zvolily za cílovou zemi práce ČR a potažmo Ústecký kraj. Část z nich využila svých kontaktů na zdejší ukrajinskou diasporu. Přišla sem za svými partnery či známými, kteří u nás pracují již delší dobu a kteří jim tedy mohli poskytnout základní pomoc pro první období jejich pobytu. Jsou mezi nimi bezpochyby i tací, kteří využili možnosti volného příchodu ke spojení rodin s již zde žijícími a pracujícími partnery, rodiči či dětmi (které by za normální situace bylo dosti komplikované, ne-li nemožné). Pro tuto část uprchlíků jsme se stali potenciální cílovou zemí, z čehož vyplývá i potřeba jejich krátkodobé či dlouhodobě integrace.

Pro další část uprchlíků jsme pouze tranzitní zemí, přes kterou přechází ze stejných důvodů (partneři, známí) do dalších zemí západní Evropy, zejm. Německa. V tom se tato vlna příliš neliší od vlny z uvedených let 2015-2016.

Třetí skupinu tvoří ti, kteří sem přišli náhodou, „řízením osudu“, se známými, se kterými utíkali před válkou. Tito lidé jsou nejvíce ohroženi nastalou situací, jen obtížně hledají jakoukoliv oporu, a tedy jejich případná integrace bude o to obtížnější.

Největší neznámou v těchto úvahách je pochopitelně doba, po kterou bude válka trvat. Bude-li konflikt krátkodobý, patrně většina z nich se bude chtít vrátit zpět na Ukrajinu za svými partnery. Bude-li ovšem trvat delší dobu se všemi z toho vyplývajícími devastačními dopady do ukrajinské ekonomiky a infrastruktury, lze u větší či menší části z nich očekávat jejich setrvání u nás a postupnou integraci do české společnosti s tím, že dříve či později za nimi přijedou jejich partneři. To může dosti zásadním způsobem ovlivnit i celý český sociální systém včetně trhu práce, školství, zdravotnictví atd.



Další neznámou je, kolik z těch, kteří k nám postupně přicházeli, registrovali se a obdrželi víza dočasné ochrany, jich u nás v současnosti stále přebývá. Přesné statistiky nejsou k dispozici, jsou jen tzv. kvalifikované odhady úřadů. Opírají se mj. o pilotní projekt Středočeského krajského úřadu (květen 2022), v němž byla provedena analýza čtyř obcí s rozšířenou působností, a které ukázalo, že z původně nahlášených imigrantů jich už 25-30 % nebydlí v nahlášeném místě. Příčiny lze jen odhadovat – buď se přestěhovali jinam v rámci ČR, nebo odešli zpět na Ukrajinu či jinam mimo ČR. Podle současných odhadů v ČR přebývalo začátkem června cca 280-300 tisíc uprchlíků (při celkovém evidovaném počtu více než 370 tisíc). Pro potřeby zajištění sociálních služeb hrají ovšem důležitou roli jen ti, kteří jsou zde přihlášení a na které se tedy vztahuje zmíněná ochrana. Znamená to, že jejich počty budou zhruba o uvedený podíl, tj. 25-30 % nižší než ty, které uvádí statistika Ministerstva vnitra ČR.

Pro úplnost je třeba dodat, že podrobnou analýzu demografické, sociální a ekonomické situace uprchlíků obsahuje studie zpracovaná MPSV ČR z 13.7.2022. Jsou v ní uvedena data z šetření mezi ukrajinskými uprchlíky, realizovaného v červnu 2022. Studie ovšem obsahuje pouze data za celou ČR, nikoliv podle regionů (krajů).

## XI.2 Situace v Ústeckém kraji

Jak již bylo uvedeno, v Ústeckém kraji žilo a pracovalo před vypuknutím války na Ukrajině cca 7,5 tisíc Ukrajinců, z toho žen bylo 3131, tj. 41,8 %. Jejich rozmístění podle okresů ukazuje tabulka 41. Dále jsou v tabulce uvedeny počty uprchlíků, kterým bylo uděleno pobytové oprávnění v souvislosti s válkou na Ukrajině (nemusí se ovšem vždy jednat pouze o osoby se státní příslušností Ukrajiny, ale pro zjednodušení je budeme Ukrajinci nazývat). Vzhledem k proměnlivosti údajů jsou uvedeny počty k 1.6.2022.

**Tabulka 41:** Počty Ukrajinců v okresech Ústeckého kraje

Okres	k 31.12.2020		k 1.6.2022		Index 2022/2020
	Celkem	%	Celkem	%	
<b>Ústecký kraj</b>	<b>7 495</b>	<b>100,0</b>	<b>18 760</b>	<b>100,0</b>	<b>2,50</b>
Děčín	405	5,4	2 009	10,7	4,96
Chomutov	1 816	24,2	3 312	17,6	1,82
Litoměřice	1 288	17,2	2 719	14,5	2,11

Louny	600	8,0	1 887	10,1	3,15
Most	697	9,3	2 472	13,2	3,55
Teplice	1 555	20,8	3 804	20,3	2,45
Ústí n. Labem	1 134	15,1	2 557	13,6	2,25

**Zdroj:** Statistická ročenka Ústeckého kraje, ČSÚ 2021

Počty osob s uděleným pobytovým oprávněním v souvislosti s válkou na Ukrajině ke dni 1. 6. 2022, MV ČR

V celém Ústeckém kraji se počet Ukrajinců v důsledku imigrační vlny zvýšil 2,5 krát. V jednotlivých okresech ale bylo toto zvýšení dosti rozdílné. Nejvíce, zhruba pětkrát, se zvýšil jejich počet na okrese Děčín, kde jich ovšem před touto vlnou pobývalo nejméně ze všech okresů. V důsledku zmíněného zvýšení je jejich podíl nyní zhruba na úrovni průměru celého kraje. Naopak k relativně nejmenšímu nárůstu došlo na okrese Chomutov (o necelý dvojnásobek), kde ovšem bylo na začátku celého procesu Ukrajinců nejvíce. Tyto „startovací“ pozice byly nejvíce ovlivněny nabídkou pracovních míst, která v letech 2019 a 2020 rostla velice rychle a tím otevírala možnosti práce pro zahraniční zaměstnance. Lze tedy (s určitým zjednodušením) konstatovat, že zatímco na Chomutovsku měli přicházející Ukrajinci již vytvořeno určité zázemí relativně rozsáhlou komunitou svých původních spoluobčanů, na Děčínsku, a podobně i Mostecku a Lounsku, bylo toto zázemí o poznání menší.

V současnosti (tj. k 1.6.2022) bylo nejvíce Ukrajinců registrováno v okrese Teplice a již zmíněném Chomutově, nejméně v okresech Louny a Děčín. Vliv zmíněných „startovacích“ pozic je tedy (s výjimkou okresu Most) zřetelný i nyní. Opět ale musíme připojit poznámku o platnosti uvedených údajů s ohledem na pozvolný odchod imigrantů buď zpět na Ukrajinu, do dalších zemí (zejm. Německa) či do jiných regionů ČR. Lze předpokládat, že současné počty jsou o zmíněných 25-30 % nižší.

Podíváme-li se na počty uprchlíků optikou jednotlivých měst (tabulka 42), není příliš překvapující, že na prvních místech se objevují okresní města. Výrazně nejvíce jich bylo hlášeno v Teplících, s odstupem následují Most, Ústí nad Labem-město a Chomutov. Rozmístění uprchlíků v rámci okresů je ovšem dosti nerovnoměrné. Zatímco v okrese Most jich je přímo v Mostě registrováno 71 %, v okrese Teplice přímo v Teplících 63 %, naopak např. v okrese Litoměřice jich je přímo v Litoměřicích registrováno jen 19 %. V dále uvedeném přehledu jsou ovšem poměrně výrazně zastoupeny i obce s menším počtem obyvatel.

Příkladem budiž obec Bitozeves, která má jen 460 obyvatel, ale registrovalo se zde 100 utečenců.

**Tabulka 42:** Města Ústeckého kraje podle počtu uprchlíků (100 a více) (k 1.6.2022)

Teplice	2379	Klášterec nad Ohří	288
Most	1748	Varnsdorf	252
Ústí nad Labem-město	1317	Ústí nad Labem-Střekov	249
Chomutov	1146	Štětí	236
Kadaň	719	Lovosice	226
Děčín	692	Ústí nad Labem-Severní Terasa	226
Jirkov	591	Brozany nad Ohří	133
Litoměřice	527	Podbořany	131
Žatec	509	Terezín	121
Louny	487	Vejpřty	118
Litvínov	468	Jířkov	114
Ústí nad Labem-Neštětice	431	Trmice	108
Roudnice nad Labem	332	Postoloprty	103
Bílina	321	Bitozeves	100
Rumburk	306		

**Zdroj:** Počty osob s uděleným pobytovým oprávněním v souvislosti s válkou na Ukrajině ke dni 1. 6. 2022, MV ČR

Pro formulaci východisek pro koncept rodinné politiky je třeba analyzovat hlavní skupiny potenciálních klientů. Dostupná data nabízí pouze věkovou strukturu a ovšem strukturu dle pohlaví. Přehledně ukazuje rozložení jednotlivých skupin podle okresů tabulka 43.

**Tabulka 43:** Demografická struktura uprchlíků v Ústeckém kraji (K 1. 6. 2022)

Okres	Celkem	Děti do 3 let	Děti 4-5 let	Děti 6- 14 let	Mládež 15-17 let	Dospělí 18-65 let	Z nich ženy 18-65	%	Senioři
<b>Ústecký kraj</b>	<b>18760</b>	<b>835</b>	<b>1139</b>	<b>3874</b>	<b>1236</b>	<b>10906</b>	<b>7946</b>	<b>72,3</b>	<b>770</b>
Děčín	2009	101	134	403	117	1175	861	73,3	79
Chomutov	3312	142	209	681	221	1939	1460	75,4	120
Litoměřice	2719	124	164	559	206	1577	1156	73,3	89

Louny	1887	73	108	374	117	1143	822	71,9	72
Most	2472	112	159	542	167	1402	1013	72,3	90
Teplice	3804	162	234	757	247	2200	1546	70,3	204
Ústí nad Labem	2557	121	131	558	161	1470	1088	74,0	116

**Zdroj:** Počty osob s uděleným pobytovým oprávněním v souvislosti s válkou na Ukrajině ke dni 1. 6. 2022, MV ČR

Data jsou uváděna pro šest věkových skupin, u všech také podle pohlaví. Výchozí informací je podíl žen ve věku 18-65 let, což je hlavní a nepočtenější skupina, tvořící necelé tři čtvrtiny všech uprchlíků v tomto věkovém intervalu. Lze předpokládat, že část z nich (tu nejmladší) tvoří ještě studentky, tu nejstarší část naopak ženy v důchodovém věku (na Ukrajině odchází ženy do důchodu v 55 letech, tak, jako kdysi u nás). Z celkového počtu téměř 8 tisíc lze tak odhadnout počet žen ve věku ekonomické aktivity na cca 6,5-7 tisíc. U tohoto počtu lze tedy očekávat těsné propojení jejich potenciální ekonomické aktivity s využíváním příslušných nástrojů rodinné politiky.

Případnou pracovní aktivitu patrně nelze příliš očekávat u žen, které mají děti v nejmladším věku, tj. do 3 let. Je ovšem možné ji očekávat u žen s dětmi staršími, v předškolním věku, tj. 4-5 let. Část z nich by jistě přivítala možnosti péče o tyto děti ve formě mateřských škol či dětských skupin. V celém kraji jde o cca tisíc dětí, a tedy zhruba o stejný počet matek. Zcela jistě se pak pracovní aktivita týká žen s dětmi ve věku povinné školní docházky. Ponecháme-li stranou samotný fakt nezbytnosti jejího zajištění (které ovšem nespadá pod rodinnou politiku), byla by pro tuto skupinu vhodná zařízení typu školních družin, zájmových kroužků apod.

Platit by pro tyto ženy mělo všechno to, co je souhrnně označováno jako nástroje sladování pracovních a rodinných rolí. Patří sem pochopitelně i systém flexibilních pracovních úvazků (částečné úvazky, práce na zkrácenou pracovní dobu atd.) či různé úlevy a jiné formy vstřícného postoje zaměstnavatelů.

Podmínkou dlouhodobější pracovní aktivity je vyřešení otázky bydlení. Zde je patrně nejslabší místo současného systému pomoci uprchlíkům. Sice se podařilo jej vyřešit pro první fázi jejich příchodu, nicméně v naprosté většině šlo o ubytování dočasné, časově ohraničené, jehož platnost začátkem léta (a tedy nástupem komerčních aktivit ubytovacích subjektů)

pomalu končí. Při známé naprosté absenci sociálních bytů se situace aktuálně jeví jako neřešitelná, či sice řešitelná, leč jen s velkými obtížemi a podmíněná poměrně náročnými investicemi, zejména na obecní úrovni. Zajištění relativně stálého, dostupného bydlení, umožňujícího vybudování náhradního domova, tedy bude zjevně úkolem spíše dlouhodobým.

Druhým, stejně vážným problémem, je zajištění vzdělání pro jejich děti. Zde se situace zdá být řešitelnější, přece jen je náš vzdělávací systém v tomto směru flexibilnější. Podle údajů z konce července se v celé ČR z odhadovaných cca 60 tisíc ukrajinských dětí zapsalo do té doby do základních a mateřských škol zhruba 40 tisíc, přičemž volných míst je přes 144 tisíc. Mateřské školy v ČR již červnu navštěvovalo více než 5 tisíc a základní školy více než 30 tisíc ukrajinských dětí (Česká televize 30.7.2022). Vezmeme-li v úvahu, že k 1.6.2022 bylo v celé ČR registrováno cca 91 tisíc ukrajinských dětí ve věku 4-14 let, pak lze odvodit, že ze zmíněných zhruba 60 tisíc jich na Ústecký kraj připadá kolem 5,5 %, tj. 5000 dětí, které by se mohly zapsat do základních a mateřských škol. Přitom využitelný potenciál je zde dle výzkumu agentury PAQ mezi řediteli vybraných vzdělávacích institucí více než dostatečný. Ukazuje jej tabulka 44 (sice vychází z dat k 12.4.2022, leč pro ilustraci zmíněné kapacity je vyhovující).

**Tabulka 44:** Přehled/podstav kapacit MŠ a ZŠ pro ukrajinské uprchlíky v září 2022

<i>Obec s rozšířenou působností</i>	<i>MŠ</i>	<i>ZŠ</i>
Bílina	-9	230
Chomutov	128	914
Děčín	93	904
Kadaň	19	919
Litoměřice	95	606
Litvínov	8	366
Louny	-21	807
Lovosice	43	560
Most	33	1315
Podbořany	25	256
Roudnice nad Labem	43	317
Rumburk	54	544
Teplice	10	1375

Varnsdorf	-4	286
Ústí nad Labem	109	1556
Žatec	23	325
<b>Ústecký kraj</b>	<b>649</b>	<b>11280</b>

*Poznámka:*

**MŠ** – Je počítáno s 75 % efektivitou využití aktuálně volných a možných nových míst. Data o kapacitách dětských skupin jako alternativě MŠ zahrnutá nejsou. Jsou uvažovány zápisy všech 3–5letých podle nahlášených pobytů MV ČR k 12.4.2022 s výjimkou 374 dětí bez určeného pobytu. Kladné číslo značí převis a záporné podstav.

*Zdroje dat: výpočet PAQ Research, MŠMT, MV, ČÚZK*

**ZŠ** – Je počítáno s 75 % efektivitou využití aktuálně volných a možných nových míst, místa ve speciálních třídách s efektivitou využití 10 %. Jsou uvažovány zápisy všech 6–14letých podle nahlášených pobytů MV ČR k 12. 4. 2022 s výjimkou 1168 dětí bez určeného pobytu. Kladné číslo značí převis a záporné podstav.

*Zdroje dat: výpočet PAQ Research, MŠMT, MV, ČÚZK*

Podobně tomu je také se zajištěním zdravotnických služeb. Zatím se zdá, že problémy by, vzhledem k podobnému civilizačnímu zakotvení, neměly nastávat v kulturně hodnotovém začlenění uprchlíků do většinové společnosti.

Specifickým nástrojem rodinné politiky pro tuto cílovou skupinu je sociální poradenství. Odhlédneme-li od jazykových bariér, pak oproti „tradičním“ formám, určeným pro domácí rodiny (předmanželské a manželské poradny, poradenství spojené s péčí o děti či se speciálními potřebami, dluhové poradenství apod.), zde hraje významnou, a možná nejdůležitější, roli poradenství zaměřené na nové kulturní, ekonomické, právní a sociální prostředí, do kterého uprchlíci přicházejí. Informací o zneužívání jejich neznalostí různými skupinami podvodníků se v médiích objevují až příliš často.

### **XI.3 Závěr a doporučení**

Usuzovat z přehledu demografické struktury, ve kterých okresech se mohou vyskytnout větší či menší problémy ve vztahu k uvedeným věkovým skupinám, je poněkud obtížné. Jak již bylo vícekrát zdůrazněno, prezentované počty se vztahují k době, kdy se imigranti u nás registrovali a dnes již nemusí platit (a patrně ani neplatí). Spíše než na absolutních číslech

záleží na tom, jaké jsou aktuální podmínky v daném okrese a v jeho obcích. Nelze tedy tvrdit, že na okrese Teplice je situace všech věkových skupin horší, protože jich je zde nejvíce, než na okrese Louny, kde jich je naopak nejméně. Spíše jde o připravenost místních orgánů a institucí nastalou situaci řešit.

Pro koncipování rodinné politiky z uvedených dat vyplývá, že vliv imigrantské vlny na tuto politiku v Ústeckém kraji nemusí být nijak zásadní. V některých obcích může přinést určité problémy zejména s ubytováním Ukrajinců, neměly by se však objevit větší problémy v zajištění školní docházky pro jejich děti ani v dalších segmentech sociální politiky. Přirozeně, základní neznámou je délka trvání konfliktu na Ukrajině a z toho vyplývající následné chování imigrantů a jejich ochota či neochota k návratu do vlasti.

## XII. SOUHRN NEJDŮLEŽITĚJŠÍCH ZJIŠTĚNÍ

V Ústeckém kraji **i nadále dochází ke snižování počtu obyvatel**. Vedle dalších příčin, o nichž se tento materiál podrobněji zmiňuje v druhé kapitole, se jedná i o důsledek pandemie COVID-19, kdy bylo více úmrtí než je běžné, což kopíruje situaci v České republice. Český statistický úřad ve své projekci z roku 2019 počítá i s dalším poklesem počtu obyvatel. Do roku 2070 ve střední variantě až k hodnotě pouze necelých 690 tisíc. **Za tímto trendem stojí snižující se porodnost a zvyšující se migrační saldo ze zahraničí**. Na vině poklesu obyvatel je zejména vysoká úmrtnost v posledních letech a také trvalý pokles počtu narozených dětí, který je signálem nízké atraktivity regionu pro rodiny s dětmi či pro plánování rodiny. Z pohledu okresů docházelo k poklesu počtu obyvatel, a to ve všech okresech mimo okresu Litoměřice. K nejvyššímu poklesu počtu obyvatel došlo v okrese Děčín. **Z pohledu měst největší úbytky obyvatel zaznamenávají města Ústí nad Labem, Most a Děčín**. Stejně jako v ostatních krajích republiky kromě Prahy, i v Ústeckém kraji nepatrně klesá podíl městského obyvatelstva.

Ze šetření KSP FSE UJEP, 2022 vyplynulo, **že 28 % respondentů na základě hodnocení atraktivity života v kraji souhlasí s výrokem, že Ústecký kraj je dobré místo pro život**, přičemž pouze každý 20. respondent souhlasí s tímto výrokem bezvýhradně. Třetina se k němu staví neutrálně a zbývajících 37 % jej odmítá. Kromě jiného to znamená, že srovnáme-li oba krajní body škály, rozhodně nesouhlasících je téměř třikrát více než rozhodně souhlasících.

Specifické rodinné chování obyvatel Ústeckého kraje ilustruje **podíl dětí narozených mimo manželství, který s hodnotou 63 % vysoce převyšuje celorepublikový průměr**. Pozitivní trend lze konstatovat v případě rozvodovosti, která byla v roce 2021 v Ústeckém kraji na úrovni 2 rozvody na 1000 obyvatel kraje. Kopírovala tak celorepublikový průměr. Ukončené vysokoškolské vzdělání vyznačilo 10,4 % obyvatel kraje (druhý nejmenší počet v rámci ČR). Oproti roku 2011 došlo k mírnému zvýšení ze 7,4 %.

**V Ústeckém kraji je spolu s Moravskoslezským krajem vypláceno nejvíce dávek v hmotné nouzi**. V těchto dvou krajích dohromady bylo měsíčně vypláceno téměř 40 % ze všech vyplacených dávek hmotné nouze v ČR. Podle subjektivního vyjádření mělo v roce 2020 45 % domácností v Ústeckém kraji nějaké obtíže, aby vyšlo s příjmem.



**Naděje na dožití v Ústeckém kraji patří vlivem mnoha faktorů dlouhodobě k nejnižším v ČR.** V letech 2020 a 2021 byla stejně jako v celé ČR poznamenána pandemií Covid 19, která znamenala pokles naděje dožití u obou pohlaví, v Ústeckém kraji to znamenalo 73,9 roků u mužů a 79,9 roků v případě žen. Nejnižší naděje na dožití je pro všechny věkové kategorie a obě pohlaví v okrese Most, naopak nejvyšší pro muže v okrese Litoměřice, pro ženy v okrese Ústí nad Labem.

Od začátku pandemie COVID – 19 zaznamenal kraj 282 967 případů COVID-19, s tím, že vyléčených bylo 278 432 a zemřelých 3 379. Nejvíce úmrtí bylo zaznamenáno v okrese Most (518), naopak nejméně v okrese Louny (361). V oblasti zdravotnictví vyšlo (šetření KSP FSE UJEP), že respondenti z lékařských oborů nejvíce postrádají služby stomatologů pro děti a dorost. Počet dětí ve věku do 18 let, které zneužívají návykové látky je na hodnotě 839 osob. To je bohužel nejvíce v celé České republice.

**Ve školním roce 2021/2022 opakovalo v Ústeckém kraji ročník základní školy 1 279 žáků, z toho 675 na prvním stupni a 604 na druhém stupni. Jedná se o nejvyšší číslo v rámci celé České republiky.** Alarmující je tento počet především v přepočtu na počet obyvatel kraje i na počet žáků v základních školách. Analogicky je situace podobná i v rámci středoškolského vzdělávání. V Ústeckém kraji je nejvyšší podíl žáků, kteří ukončí povinnou školní docházku v jiném než devátém ročníku (dlouhodobě se pohybuje okolo 9 %). Obdobná situace je také v oblasti středního školství. Zde bohužel Ústecký kraj drží celorepublikové prvenství.

I když obyvatelé Ústeckého kraje tráví v práci průměrně nejvíce hodin týdně, velmi kladně hodnotí možnosti flexibilní pracovní doby a práce z domova – tzv. homeoffice. Poměrně pozitivní postoje mají k možnostem sladování pracovního a rodinného života (56 % respondentů výzkumu zadaného MPSV z roku 2021 uvedlo, že se jim daří sladovat pracovní a rodinný život).

Do života Ústeckého kraje se projevila také krize na Ukrajině. V Ústeckém kraji žilo a pracovalo před vypuknutím války na Ukrajině cca 7,5 tisíc Ukrajinců, z toho žen bylo 3131, tj. 41,8 %. **V souvislosti s válkou na Ukrajině se zvýšil počet Ukrajinců v Ústeckém kraji 2,5krát.**

## LITERATURA A ZDROJE

Akční plán sociálních služeb v Ústeckém kraji na rok 2022. Dostupné z: <https://www.kr-ustecky.cz/strednedoby-plan-rozvoje-socialnich-sluzeb-v-usteckem-kraji/ds-73560/p1=274561>

BALÁŽ, R. 2012. Společenské kontexty sociální práce a jejich vliv na práci s cizinci. Sociální práce/Sociální práce 12(4), 134–149.

Bílá kniha sociálních služeb, 2003. Dostupné z: [https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/bila\\_kniha.pdf/c2aa7980-4aa6-5d50-a839-f9d4844b3251](https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/bila_kniha.pdf/c2aa7980-4aa6-5d50-a839-f9d4844b3251)

Brynjolfsson, E., & McAfee, A. (2015). Druhý věk strojů: práce, pokrok a prosperita v éře špičkových technologií. Jan Melvil Publishing.

Český statistický úřad, [www.czso.cz](http://www.czso.cz)

Datový balík PAQ Research

DOUBEK, D.; LEVÍNSKÁ, M.; BITTNEROVÁ, D., 2015. Pomoc a pořádek. Kulturní modely v pomáhajících profesích. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze.

DUSTIN, D. 2007. McDonaldization of Social Work. London: Ashgate

ESPING-ANDERSEN, G., 1999. Social Foundations of Post-Industrial Economies. Oxford: Oxford University Press.

Inbox CZ, 2021. Srovnávací studie rodinné politiky v krajích ČR. Dostupné z: [http://www.rodinyvkrajich.mpsv.cz/images/Srovnvac\\_studie\\_final.pdf](http://www.rodinyvkrajich.mpsv.cz/images/Srovnvac_studie_final.pdf)

JAKUBCOVÁ, L. 2014. Jak sladovat úspěšně. Čelákovice: Rodinné centrum Routa.

Klimešová M., Šatava J., Ondruška M.: Situace uprchlíků z Ukrajiny. MPSV ČR 13.7.2022

KOHOUT, Pavel; PALÍŠKOVÁ, Marcela. Dopady digitalizace na zaměstnanost a sociální zabezpečení zaměstnanců. 2017

Kolektiv autorů. Koncepce rodinné politiky Ústeckého kraje 2019 – 2021. 2018. Dostupné z: [https://formulare.kr-ustecky.cz/materialyzukver/16\\_ZUK\\_2018-12-10/pdf/16\\_ZUK\\_MAT\\_11\\_5\\_priloha\\_1.pdf](https://formulare.kr-ustecky.cz/materialyzukver/16_ZUK_2018-12-10/pdf/16_ZUK_MAT_11_5_priloha_1.pdf)

KOMENDA M., PANOŠKA P., BULHART V., ŽOFKA J., BRAUNER T., HAK J., JARKOVSKÝ J., MUŽÍK J., BLAHA M., KUBÁT J., KLIMEŠ D., LANGHAMMER P., DAŇKOVÁ Š., MÁJEK O., BARTUŇKOVÁ M., DUŠEK L. COVID-19: Přehled aktuální situace v ČR. Onemocnění aktuálně [online]. Praha: Ministerstvo zdravotnictví ČR, 2020 [cit. 08.08.2022]. Dostupné z: <https://onemocneni-aktualne.mzcr.cz/covid-19>.

Mapa exekucí, 2019. Dostupné z: <http://mapaexekuci.cz/>

Ministerstvo práce a sociálních věcí. 2022. Dětské skupiny. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/detske-skupiny>

Ministerstvo práce a sociálních věcí. 2022. Evidence dětských skupin. Dostupné z: <http://evidence.mpsv.cz/eEDS/index.php?search&kraj=Ústecký>

MPSV Strategický rámec přípravy na stárnutí společnosti 2021 – 2025. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/strategicky-ramec-pripravy-na-starnuti-spolecnosti-2021-2025>

MPSV, 2020. Po stopách nerovné odměny. Dostupné z: MPSV, 2020. Po stopách nerovné odměny. Dostupné z: <https://www.rovnaodmena.cz/wp-content/uploads/2021/02/Kvalitativni-studie-ve-spolupraci.pdf>

MPSV, 2021. Podpora rovných příležitostí žen a mužů na trhu práce v rámci činností Úřadu práce ČR. Dostupné z: [https://rovnaodmena.cz/wp-content/uploads/2021/07/Metodika\\_KA6\\_04.pdf](https://rovnaodmena.cz/wp-content/uploads/2021/07/Metodika_KA6_04.pdf)

MPSV, 2021. Realizace kvantitativního výzkumu – životní postoje a preference seniorů. Dostupné z: [https://seniorivkrajich.mpsv.cz/wp-content/uploads/2021/02/Zaverecna-evaluacni-zprava\\_fin.pdf](https://seniorivkrajich.mpsv.cz/wp-content/uploads/2021/02/Zaverecna-evaluacni-zprava_fin.pdf)

Národní strategie rozvoje sociálních služeb 2016 – 2025, MPSV. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/577769/NSRSS.pdf/>

OECD. (2019). OECD skills outlook 2019: Thriving in a digital world. Paris, France: OECD.

PLASOVÁ, B., 2008. Strategie zaměstnavatelů v oblasti harmonizace práce a rodiny v kontextu strategií pracujících rodičů s dětmi. In: Sirovátka, T., Hora, O. Rodina, děti a zaměstnání v české společnosti. Brno: Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně.

PLASOVÁ, B., 2010. Zaměstnavatelé jako aktéři řešení rizika nerovnováhy mezi pracovním a rodinným životem. In: Wikler, J., Klímplová, L. Nová sociální rizika na trhu práce a potřeby reformy české veřejné politiky. Brno: Masarykova univerzita v Brně.

Počty osob s uděleným pobytovým oprávněním v souvislosti s válkou na Ukrajině ke dni 1. 6. 2022, MV ČR. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/informativni-pocty-obyvatel-v-obcich.aspx>

Registr poskytovatelů sociálních služeb MPSV. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/registr-poskytovatelu-sluzeb>

RITZER, G., 1996. Mcdonaldizace společnosti. Praha: Academia.

Severočeská vědecká knihovna Ústí nad Labem. 2021. Výsledky činnosti knihoven Ústeckého kraje v roce 2020. Dostupné z: <https://www.svku.cz/wp-content/uploads/2021/06/Vysledky-2020.pdf>

Síť pro rodinu. 2022. Výroční zpráva za rok 2021. Dostupné z: <https://sitprorodinu.cz/>

Statistická ročenka Ústeckého kraje 2021, ČSÚ. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-usteckeho-kraje-2021>

Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb v Ústeckém kraji na rok 2022 – 2024. Dostupné z: <https://www.kr-ustecky.cz/strednedoby-plan-rozvoje-socialnich-sluzeb-v-usteckem-kraji/ds-73560/p1=274561>

ŤUPKOVÁ, Marie. Dopady Průmyslu 4.0 na trh práce v ČR v oblasti průmyslu a výroby. 2017.

Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR. <https://www.uzis.cz>

#### **Vlastní šetření:**

Vlastní online šetření mezi pracovníky sociálních odborů ORP v Ústeckém kraji, KSP FSE UJEP, 2022.

Online šetření KSP FSE UJEP v Ústí nad Labem – Rodinná politika v Ústeckém kraji, 2022, zpracovatel Nielsem Admosphere

# SEZNAM TABULEK, GRAFŮ, OBRÁZKŮ

## TABULKY

Tabulka 1: Základní charakteristiky výběrového souboru.....	7
Tabulka 2: Další popisné charakteristiky: rodinný stav, počet dětí a subjektivní hodnocení socioekonomického statusu.....	8
Tabulka 3: Neumístění uchazeči o zaměstnání a volná pracovní místa k 31. lednu 2022 .....	25
Tabulka 4: Rodičky kouřící v těhotenství podle věku a bydliště (rok 2015).....	33
Tabulka 5: Přehled lůžkového fondu v okresech Ústeckého kraje .....	34
Tabulka 6: Počet případů onemocnění COVID-19 ve věkové skupině 0-24 let v Ústeckém kraji 2020 – srpen 2022.....	38
Tabulka 7: Není pro mě podstatné, jestli mé děti budou mít střední školu s maturitou .....	42
Tabulka 8: Není pro mě podstatné, jestli mé děti budou mít vysokoškolské vzdělání	42
Tabulka 9: Počet mikrojeslí v Ústeckém kraji .....	44
Tabulka 10: Počet dětských skupin (včetně kapacity) .....	45
Tabulka 11: Počet subjektů s vázanou živností Péče o děti do 3 let věku v denním režimu (I.Q.2022).....	46
Tabulka 12: Základní školy podle okresů a zřizovatelů.....	48
Tabulka 13: Počet žáků využívajících individuální vzdělávání.....	50
Tabulka 14: Alternativní základní školy a alternativní programy na školách v Ústeckém kraji .....	51
Tabulka 15: Počet středních škol včetně zřizovatele dle okresů v Ústeckém kraji .....	52
Tabulka 16: Počet žáků dle druhu vzdělání v Ústeckém kraji ve školním roce 2021/2022 .....	53
Tabulka 17: Přehled vysokých škol v Ústeckém kraji.....	55
Tabulka 18: Jak Ústecký kraj podporuje rodinnou politiku v oblasti vzdělávání.....	58
Tabulka 19: Výuka v Ústeckém kraji je kvalitní – míra souhlasu/nesouhlasu .....	58

Tabulka 20: Index zaostávání vzdělávání za sociální situací v jednotlivých ORP v Ústeckém kraji .....	59
Tabulka 21: Předčasné odchody ze středního vzdělávání.....	65
Tabulka 22: Míra souhlasu s jednotlivými výroky v době pandemie COVID-19 .....	66
Tabulka 23: Sociální služby v Ústeckém kraji.....	69
Tabulka 24: Sociální služby v okresech Ústeckého kraje.....	71
Tabulka 25: Hodnocení řešení pro sladění pracovního a rodinného života ze strany zaměstnavatele .....	90
Tabulka 26: Statistika – Střediska volného času (statistická ročenka) – pravidelná činnost.....	105
Tabulka 27: Statistika - Střediska volného času (statistická ročenka) – příležitostné vzdělávání .....	105
Tabulka 28: Přehled volnočasových zařízení v kraji .....	106
Tabulka 29: Základní umělecké školy v Ústeckém kraji.....	107
Tabulka 30: Počet respondentů pečujících celodenně o seniory.....	113
Tabulka 31: Hodnocení dostupnosti služeb pro seniory .....	114
Tabulka 32: Obeznamenost s koncepcí rodinné politiky .....	119
Tabulka 33: Tvorba koncepce rodinné politiky Ústeckého kraje a její hodnocení: souhlas s výroky.....	120
Tabulka 34: Aktéři rodinné politiky a jejich hodnocení: souhlas s výroky .....	121
Tabulka 35: Hodnocení webových stránek Ústeckého kraje jako nástroje informování: souhlas s výroky.....	121
Tabulka 36: Aktivity, kterým by se měl Ústecký kraj více věnovat v rámci rodinné politiky .....	122
Tabulka 37: Dostatečnost monitorování situace a podpory vybraných aktérů v oblasti rodinné politiky.....	123
Tabulka 38: Dostatečnost monitorování situace a podpory vybraných aktérů v oblasti rodinné politiky.....	124
Tabulka 39: Hodnocení situace v rámci ORP .....	124
Tabulka 40: Aktivity, kterým by se měly ORP více věnovat v rámci rodinné politiky .....	126

Tabulka 41: Počty Ukrajinců v okresech Ústeckého kraje .....	129
Tabulka 42: Města Ústeckého kraje podle počtu uprchlíků (100 a více) (k 1.6.2022) .....	131
Tabulka 43: Demografická struktura uprchlíků v Ústeckém kraji (K 1. 6. 2022) .....	131
Tabulka 44: Převis/podstav kapacit MŠ a ZŠ pro ukrajinské uprchlíky v září 2022.	133

## GRAFY

Graf 1: Pohyb obyvatelstva Ústeckého kraje 2021 .....	11
Graf 2: Kraj jako místo pro život .....	12
Graf 3: Průměrný věk obyvatel kraje a ČR .....	13
Graf 4: Věková struktura obyvatel a index stáří v roce 2020 .....	14
Graf 5: Vývoj naděje dožití v Ústeckém kraji a ČR .....	15
Graf 6: Sňatečnost a rozvodovost podle krajů 1. až 4. čtvrtletí 2021 .....	17
Graf 7: Sňatečnost a rozvodovost v okresech Ústeckého kraje v 1. až 4. čtvrtletí 2021 .....	18
Graf 8: Porodnost, úmrtnost a podíl živě narozených dětí mimo manželství podle krajů v 1. až 4. čtvrtletí 2021 .....	18
Graf 9: Živě narození a podíle živě narozených mimo manželství v Ústeckém kraji v 1. až 4. čtvrtletí 2000 až 2021 .....	19
Graf 10: Živě narozené děti ženám ve věku 15 a více let .....	20
Graf 11: Míry plodnosti věku matky v Ústeckém kraji .....	21
Graf 12: Průměrná měsíční mzda podle krajů v 1. čtvrtletí 2022 .....	26
Graf 13: Průměrné měsíční náklady na bydlení domácnosti podle krajů v roce 2021	29
Graf 14: Míra souhlasu s tvrzením, že péče praktického lékaře pro děti a dorost je v Ústeckém kraji dostupná .....	37
Graf 15: Míra souhlasu s tvrzením, že péče zubního lékaře je pro děti v Ústeckém kraji dostupná .....	37
Graf 16: Vzdělání osoby v čele domácnosti .....	41
Graf 17: Kdo pomáhá s péčí o děti .....	43

Graf 18: Podíl prvomaturantů v roce 2021 na populaci 19ti letých obyvatel v krajích .....	62
Graf 19: Vývoj čisté neúspěšnosti u maturitní zkoušky celkem .....	63
Graf 20: Čistá neúspěšnost u maturitní zkoušky celkem (společná a profilová část) v roce 2021 .....	63
Graf 21: Subjektivní hodnocení sladování rodinného a pracovního života podle krajů .....	88
Graf 22: Počet odpovědí pracovníků a pracovnic jednotlivých ORP v Ústeckém kraji .....	118

## **OBRÁZKY**

Obrázek 1: Podíl osob s vysokoškolským vzděláním (%) .....	23
Obrázek 2: Podíl věřících dle krajů .....	24
Obrázek 3: Příjmy domácností podle krajů 2020 .....	27
Obrázek 4: Standardizovaná úmrtnost mužů .....	31
Obrázek 5: Standardizovaná úmrtnost žen .....	31
Obrázek 6: Počet umělých přerušení těhotenství na 1 000 žen fertilního věku .....	32



## SEZNAM ZKRATEK

CVČ	Centrum volného času
ČSÚ	Český statistický úřad
ČŠI	Česká školní inspekce
ČVUT	České vysoké učení technické
DDM	Dům dětí a mládeže
ESIF	Evropské strukturální a investiční fondy
EU	Evropská Unie
FSE UJEP	Fakulta sociálně ekonomická Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem
KC	Komunitní centrum
KP	Komunitní plán/komunitní plánování
KS	Koordinační skupina
KSP	Katedra sociální práce
LPS	Lékařská pohotovostní služba
MAS	Místní akční plán
MC	Mateřské centrum
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu České republiky
MPSV ČR	Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky
MŠ	Mateřská škola
MŠMT	Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy
MV ČR	Ministerstvo vnitra České republiky
MZ ČR	Ministerstvo zdravotnictví České republiky
NÚV	Národní ústav pro vzdělávání
NZDM	Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež
NZIS	Národní zdravotnický informační systém
OC	Obchodní centrum
ORP	Obec s rozšířenou působností
OSPOD	Orgán sociálně právní ochrany dětí
PPP	Pedagogicko psychologická poradna
PS	Pracovní skupina
SAS	Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi
SES	Sociálně ekonomický status
SŠ	Střední škola
SVK UL	Severočeská vědecká knihovna Ústí nad Labem
SVP	Speciálně vzdělávací potřeby
SVŠ	Středisko volného času

UJEP	Univerzita Jana Evangelisty Purkyně
ÚP	Úřad práce
ÚZIS	Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR
VŠCHT	Vysoká škola chemicko - technologická
WHO	Světová zdravotnická organizace
ZŠ	Základní škola
ZUŠ	Základní umělecká škola

# PŘÍLOHY

Příloha č 1 – dotazník k „Online šetření KSP FSE UJEP v Ústí nad Labem – Rodinná politika v Ústeckém kraji, 2022, zpracovatel Nielsen Admosphere“

## Úvodní informace pro účastníky studie

Vážená paní, vážený pane, dovolte nám, abychom Vás seznámili s obsahem šetření na téma rodinné politiky v Ústeckém kraji.

## Účel studie

Hlavním cílem této studie je zjistit, jaké máte názory na různá témata rodinné politiky, tedy na to, jak se Vám jako rodičům dětí do 18 let v Ústeckém kraji žije a jak hodnotíte oblasti jako je vzdělávání, prarodinné aktivity, dostupnost některých služeb nebo volnočasových aktivit.

## Sociodemografické otázky

**Kritéria: dospělá osoba 18+, bydliště v Ústeckém kraji, vychovává (má v péči) alespoň jedno dítě ve věku do 18 let.**

1. **Žijete (aktuálně bydlíte) v Ústeckém kraji?**
  - Ano – ne
2. **Jste:**
  - 1 žena 2 muž
3. **Jaký je váš věk – číslo**
4. **Kolik máte dětí, které ještě nedosáhli věku 18 let? – číslo (pro každé dítě ukázat následující tři otázky, věk, stupeň navštěvovaného vzdělávání, zda je dítě v péči)**
5. **Jaký je věk dítěte?**
6. **Navštěvuje vaše dítě některý ze stupňů vzdělávání? (předškolní vzdělávání až střední)**
  - Ano (filtr otázka č. 7) - ne (filtr otázka č. 8)
7. **Jaký z následujících stupňů vzdělávání navštěvuje?**
  - Předškolní vzdělávání
  - Základní první stupeň
  - Základní druhý stupeň
  - Střední bez maturity (učiliště)
  - Střední s maturitou
  - Jiné, uveďte
8. **Máte toto dítě v péči?**
  - Ano – ne
9. **Přispívá druhý rodič v nějaké míře na náklady na výchovu vašeho dítěte/dětí.**
  - Ano – ne

**10. Jaký je váš rodinný stav:**

- Svobodná/svobodný, vdaná/ženatý, rozvedená/rozvedený, ovdovělá/ovdovělý

**11. Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?**

- Základní (i neukončené) vzdělání
- Vyučen(a) bez maturity
- Středoškolské s maturitou (včetně nástavby)
- Vyšší odborné vzdělání
- Vysokoškolské

**12. Pod jakou obec s rozšířenou působností spadá vaše bydliště?**

- ORP BÍLINA
- ORP DĚČÍN
- ORP CHOMUTOV
- ORP KADAŇ
- ORP LITOMĚŘICE
- ORP LITVÍNOV
- ORP LOUNY
- ORP LOVOSICE
- ORP MOST
- ORP PODBOŘANY
- ORP ROUDNICE NAD LABEM
- ORP RUMBURK
- ORP TEPLICE
- ORP ÚSTÍ NAD LABEM
- ORP VARNSDORF
- ORP ŽATEC

**13. Jak vychází Vaše domácnost s celkovým měsíčním příjmem?**

- Velmi snadno
- Snadno
- Docela snadno
- S menšími obtížemi
- S obtížemi
- S velkými obtížemi

**Hodnocení rodinné politiky**

14. Nyní se Vás chceme zeptat, jak celkově hodnotíte to, co všechno dělá pro rodiny Česká republika, Ústecký kraj nebo obec, ve které žijete.

**15. Uveďte, prosím, Vašeho míru souhlasu s následujícími výroky:**

- a) Česká republika dělá pro rodiny s dětmi hodně
- b) Ústecký kraj dělá pro rodiny s dětmi hodně

- c) Obec, ve které žiji, dělá pro rodiny s dětmi hodně
- d) Můj zaměstnavatel dělá pro rodiny s dětmi hodně
- e) Chci, aby moje děti jednou žili v Ústeckém kraji. Ústecký kraj je dobré místo pro život.
  - Zcela souhlasím
  - Spíše souhlasím
  - Ani souhlasím, ani nesouhlasím
  - Spíše nesouhlasím
  - Zcela nesouhlasím

16. Uved'te, prosím, míru Vašeho souhlasu s následujícím tvrzením:

a) Daří se mi dobře slad'ovat práci a péči o rodinu.

- Zcela souhlasím
- Spíše souhlasím
- Ani souhlasím, ani nesouhlasím
- Spíše nesouhlasím
- Zcela nesouhlasím

17. Seřad'te prosím jednotlivá řešení pro sladění pracovního a rodinného života od nejlepšího k nejhoršímu.

- a) Nejlepším řešením pro sladění pracovního a rodinného života, které může zaměstnavatel udělat je pružná pracovní doba. V rámci této doby existuje základní pracovní doba, kdy musí být zaměstnanci na pracovišti a volitelná pracovní doba (zaměstnanci sami volí začátek a konec).
- b) Nejlepším řešením pro sladění pracovního a rodinného života, které může zaměstnavatel udělat je konto pracovní doby, kdy si zaměstnavatelé sami pružně rozvrhují veškerou týdenní pracovní dobu.
- c) Nejlepším řešením pro sladění pracovního a rodinného života, které může zaměstnavatel udělat je stlačený pracovní týden, kdy si zaměstnanci rozdělují týdenní pracovní dobu do nižšího počtu delších směn.
- d) Nejlepším řešením pro sladění pracovního a rodinného života, které může zaměstnavatel udělat je zavést práci vykonávanou mimo pracoviště – tzv. práce z domova, home office.
- e) Nejlepším řešením pro sladění pracovního a rodinného života, které může zaměstnavatel udělat je sdílený úvazek (rozdělení pracovního místa mezi dva či více pracovníků/pracovníků).
- f) Zřízení firemních jeslí, školek a dětských skupin.
- g) Podpora komunitních aktivit a benefitů pro rodiny zaměstnanců ze strany zaměstnavatele.
- h) Profesní podpora rodičů na mateřské dovolené.
- i) Nabídka sdíleného/zkráceného úvazku.
- j) Motivace zaměstnavatelů vedoucí k harmonizaci pracovního a rodinného života ze strany obcí a kraje.

**18. Zkuste prosím zhodnotit, jak Ústecký kraj podporuje rodinnou politiku v jednotlivých oblastech. Ohodnoťte prosím jako ve škole (1 – nejlepší hodnocení, 5 – nejhorší hodnocení).**

- a) Podpora v oblasti bydlení
- b) Podpora v oblasti zaměstnání
- c) Podpora v oblasti vzdělávání
- d) Podpora v oblasti Volnočasových aktivit
- e) Podpora v oblasti Péče o zdraví
- f) Podpora v oblasti Prevence rizikových sociální jevů (například prevence kriminality, bezpečnost)

### **Výuka a děti**

**19. Uveďte, prosím, míru Vašeho souhlasu s následujícími tvrzeními:**

- a) **Není pro mě podstatné, jestli mé děti budou mít střední školu s maturitou.**
- b) **Není pro mě podstatné, jestli mé děti budou mít univerzitní vzdělání.**
  - Zcela souhlasím
  - Spíše souhlasím
  - Ani souhlasím, ani nesouhlasím
  - Spíše nesouhlasím
  - Zcela nesouhlasím

**20. (filtr pro ty, jejichž děti chodí na základní nebo na střední školu) Pokuste si prosím vzpomenout na zkušenosti, které máte se vzdělávání dětí v době pandemie COVID-19, kdy výuka probíhala distančně. Jak byste hodnotil/a následující aspekty distanční výuky v Ústeckém kraji?**

- a) **Pro připojení na on-line výuku byla elektronika (počítač, tablet apod.) pro moje děti dobře dostupná.**
- b) **Internetové připojení bylo bez problému**
- c) **Komunikace ze strany školy (organizace, zpětná vazba, informování dětí a rodičů) byla bezproblémová.**
- d) **Spolupráce s učiteli byla bezproblémová.**
- e) **On-line výuka byla zajímavá.**
- f) **Děti byly na on-line výuku motivované.**
  - Zcela souhlasím
  - Spíše souhlasím
  - Ani souhlasím, ani nesouhlasím
  - Spíše nesouhlasím
  - Zcela nesouhlasím

\*

21. **(filtr pro ty, jejichž děti chodí na základní nebo na střední školu)** Uveďte míru vašeho souhlasu nebo nesouhlasu s následujícím tvrzením.

a) Výuka v Ústeckém kraji je kvalitní.

- Zcela souhlasím
- Spíše souhlasím
- Ani souhlasím, ani nesouhlasím
- Spíše nesouhlasím
- Zcela nesouhlasím

,

22. Vyjádřete míru souhlasu s následujícími tvrzeními o situaci v Ústeckém kraji:

a) Péče praktických lékařů pro děti a dorost je dobře dostupná.

b) Péče zubního lékaře pro děti je dobře dostupná.

c) Počet míst v mateřských školách je dostatečný.

d) Počet míst v základních školách je dostatečný.

e) Svým dětem jsem mohl/a vybrat základní školu, kterou jsem chtěl/a.

f) Nabídka středoškolského vzdělání je dostatečná.

g) Nabídka vysokoškolského vzdělání je dostatečná.

- Zcela souhlasím
- Spíše souhlasím
- Ani souhlasím, ani nesouhlasím
- Spíše nesouhlasím
- Zcela nesouhlasím

\*

23. **(filtr pro ty, jejichž děti chodí na základní školu)** Vyjádřete míru souhlasu s následujícím tvrzením. Uvažuj o tom, že dítě/děti, které studuje na základní škole, přihlásím na víceleté gymnázium?

- Zcela souhlasím
- Spíše souhlasím
- Ani souhlasím, ani nesouhlasím
- Spíše nesouhlasím
- Zcela nesouhlasím

24. Vyjádřete míru souhlasu s následujícími tvrzeními:

**a) Volnočasové aktivity jsou pro děti v Ústeckém kraji dobře dostupné dopravně.**

**b) Volnočasové aktivity jsou pro děti v Ústeckém kraji dobře dostupné časově.**

**c) Volnočasové aktivity pro děti jsou finančně dostupné.**

- Zcela souhlasím
- Spíše souhlasím
- Ani souhlasím, ani nesouhlasím
- Spíše nesouhlasím
- Zcela nesouhlasím

**25. Věnuje se alespoň jedno z Vašich dětí volnočasovým aktivitám?**

- Ano (filtr na další otázku)
- Ne (přeskočit další otázku)

**26. Jakým z uvedených organizovaných volnočasových aktivit se věnuje alespoň jedno z Vašich dětí?**

- Návštěva veřejných knihoven
- Sporty
- Umělecká činnost
- Cizí jazyky
- Jiné prosím vypište...

### **Senioři**

**27. Pečuje celodenně Vaše domácnost o osobu ve věku nad 65 let?**

- Ano (pokud ano, tak filtr na další otázku)
- Ne (filtr na konec dotazníku)

**28. O kolik seniorů vaše rodina celodenně pečuje?**

**29. Do jaké míry souhlasíte s následujícími tvrzeními?**

**a) Pobytové sociální služby pro seniory jsou dostupné (například domov pro seniory, domov se zvláštním režimem).**

**b) Terénní sociální služby pro seniory jsou dostupné (například pečovatelská služba - pomoc při zvládnání běžných úkonů, péče o vlastní osobu, osobní poskytnutí stravy, zajištění chodu domácnosti)**

**c) Zdravotní péče pro seniory je dostupná.**

**d) Volnočasové aktivity pro seniory jsou dostupné.**



- Zcela souhlasím
- Spíše souhlasím
- Ani souhlasím, ani nesouhlasím
- Spíše nesouhlasím
- Zcela nesouhlasím